

לקוטי תורה • פרשת שלח • מאמר 17

ביאור הדברים ע"פ אני כוי דפ' ציצית וענין...

ביאור המילים "אנכי [הוי' אלקיכם]" בפרשת ציצית

הרצון הוא ה"גולגולת" החיצונית המכסה על "מוח" נסתר של תענוג אלוהי;
כשישראל מקיימים את רצון ה' באמצעות מצוות מעשיות, הם נעשים "לי ראש",
וממשיכים את הרצון ואת התענוג הגנוז בתוכו. הכפילות "אנכי הוי' אלקיכם"
מציינת שני שלבים: כעת — הוי' של ז"א, המתגלית באמצעות התורה והמצוות;
ולעתיד — הוי' של עתיק, שלעומתה אפילו אצילות תיחשב לאלקים.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/17

הנקודה

הרצון הוא "גולגולת" החיצונית המכסה על "מוח" נסתר של תענוג אלוהי; כשישראל מקיימים את רצון ה' באמצעות מצוות מעשיות, הם נעשים "לי ראש", וממשיכים את הרצון ואת התענוג הגנוז בתוכו. הכפילות "אנכי הוי' אלקיכם" מציינת שני שלבים: כעת – הוי' של ז"א, המתגלית באמצעות התורה והמצוות; ולעתיד – הוי' של עתיק, שלעומתה אפילו אצילות תיחשב לאלקים.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

ביאור זה למאמר הקודם פותח בשאלה: כיצד ייתכן שהרצון הוא "חיצוניות" של השכל, בשעה שכתר נעלה מחכמה? יש שני סוגי שכל: חכמה דאצילות, שלמטה מן הרצון, והמוח הנסתר (מוחא סתימאה) שבכתר, שלמעלה מן הרצון, ושם שורה תענוגו של אין סוף; הערות ארוכות מיישבות זאת עם המבואר בעץ חיים ומתחקות אחר שורש המוח הנסתר ברדלי"א. ישראל הם "לי ראש" מפני שבאמצעות המצוות, הנטועות במעשה הגשמי כעמודים בקרקע קשה, הם ממשיכים את הרצון ואת התענוג הגנוז בו, כשם שהנהון בראש מניע את המוח שבתוכו. ליציאת מצרים יש מדרגות אין־סופיות, מהיציאה מן העולמות התחתונים ועד לעלייה למעלה מאצילות עצמה; ו"להיות לכם לאלקים" פירושו שלעתיד אפילו הוי' תיראה כאלקים. ה"אנכי הוי'" השני הוא ההמשכה שרק נשמות בגופים יכולות לפעול, ולא מלאכים. התורה והמצוות הן כלים לרב חסד ולתורת הוי', שיתגלו באמצעות עתיק עצמו.

מבנה

1	שני סוגי שכל: הרצון כחיצוניות	3-11
חכמה דאצילות היא למטה מן הרצון, אך מוחא סתימאה, המוח הנסתר שבכתר, הוא למעלה ממנו, ובו שורה תענוגו של אין סוף. הערות מיישבות את המבואר בעץ חיים, מסבירות מדוע דעת מחליפה את כתר במניין הפנימי של הספירות, ומתחקות אחר שורש המוח הנסתר ברדלי"א, רישא דלא אתידע.		
2	"לי ראש": המשכת הרצון באמצעות המצוות	6-4
רצון ה' הוא ביטול היש, שממנו יש לו תענוג. תרי"ג המצוות הן עמודים הנטועים במעשה הגשמי ונושאים את התענוג העליון; ה"הנהון" של ה' באמירת "יהא שמיא רבא מברך" הוא הרצון הממשיך את התענוג הגנוז בו. ישראל מתעלים להיות "לי ראש", תחילה בז"א ולעתיד באריך אנפין.		
3	הוי' נחשבת לאלקים	10-7
אצילות היא הוי' ומלכות היא אלקים; לעתיד יתגלה אין סוף שלמעלה מאצילות, והוי' תיראה כאלקים. ליציאת מצרים מדרגות רבות, באהבה ובביטול, עד לעלייה למעלה מאצילות; ירידת יעקב לחרן ושובו לבית אביו יצחק מראות את הדרך.		
4	ה"אנכי הוי'" השני: המשכה למטה	13-11
המטרה אינה עלייה, אלא המשכת אור אין סוף למטה, דבר שהמלאכים אינם יכולים לעשות. באמצעות מצוות עשה ומצוות לא תעשה, הביטול שלמטה ממשיך את האין האמיתי, אור הכתר, אל היש דאצילות.		
5	הכלים ומה שהם יגלו	15-14
רב חסד ותורת הוי', ששורשם ברדלי"א שלמעלה מכתר, יתגלו לעתיד; מעשי חסד, תורה ומצוות הם הכלים לכך, ויציאת, על חוטיה וטליה, כוללת את שניהם.		

הוי' ואלקים מקבילים לישראל ויעקב, לנשמה שלמעלה מן הגוף ולנשמה שבתוכו. ה"אנכי הוי'" הראשון הוא ז"א המתגלה במלכות באמצעות התורה והמצוות; השני הוא עתיק המתגלה בז"א, הזקוק להמשכה מעתיק עצמו, כפי שהיה בקריעת ים סוף.

מושגים

מוחא סתימאה (המוח הנסתר) מוחא סתימאה

השכל הנסתר שבכתר, למעלה מן הרצון, שבו שורה תענוגו של אין סוף: הטעם הנסתר שמאחורי הרצון.

גלגלתא (הגולגולת) גלגלתא

החיצוניות של כתר, הרצון, המכסה על המוח הנסתר ומאפשרת רק ל"שערה" מאורו לחדור; מקור המצוות.

רדליא (רישא דלא אתידע) רישא דלא אתידע

המדרגה העליונה ביותר של עתיק, המזוהה עם המדרגה התחתונה ביותר של המאציל; שורש המוח הנסתר ודעת, הנמצא מחוץ למניין הספירות.

"לי ראש" לי ראש

אותיות ישראל: הכוח שיש לישראל, באמצעות קיום רצון ה', להגיע ל"ראש" — לרצון ולתענוג הגנוז בו — ולהמשיכו למטה.

ביטול היש ביטול היש

הנחת תחושת הקיום הנפרד של האדם. תענוגו של ה' הוא מכך, וזהו ה"העלאת מ"ן" המעוררת את ההמשכה מלמעלה.

יציאת מצרים יציאת מצרים

יציאה מכל "מיצר" ומגבלה; יש לה מדרגות אין־סופיות, מהיציאה מן העולמות התחתונים ועד לעלייה למעלה מאצילות.

רב חסד רב חסד

החסד העליון של עתיק, "חסד דאמת", שיתגלה לעתיד; חסד דאצילות הוא הכלי שלו.

הוי' ואלקים הוי' ואלקים

השם המגלה והשם המסתיר. ביחס לגילוי נעלה יותר, כל מדרגת הוי' נחשבת לאלקים.

קטע 1 • 11-3

שני סוגי שכל: הרצון כחיצוניות

1 ביאור הדברים ע"פ אני¹ כו' דפ' ציצית וענין בשעה שישראל אומרים² יהא שמיה רבא כו'.

ביאור הדברים על "אני" כו' שבפרשת ציצית, ועל ענין "בשעה שישראל אומרים: יהא שמיה רבא" כו'.

הקטע הזה הוא ביאור למאמר הקודם, שנפתח בפסוק "אני הוי' אלקיכם" שבפרשת ציצית, ועסק בדברי חז"ל שכאשר ישראל עונים "יהא שמיה רבא מברך", הקדוש ברוך הוא "מנענע בראשו". ההערות שבו, שרבות מהן מופיעות בסוגריים, מרחיבות בפרטי הרקע הקבלי.

להבין ענין הרצון שנתבאר שהוא בחי' חיצוניות נגד השכל דהלא הרצון גבוה מהשכל (כי הרצון הוא בחינת כתר והשכל הוא בחינת חכמה וזהו שמבקשים יהי רצון ועמ"ש בד"ה מה יפו פעמיך ובד"ה מזוזה מימין).

[עלינו] להבין את ענין הרצון, שנתבאר שהוא בחינת חיצוניות ביחס לשכל: והרי הרצון גבוה מן השכל? (שהרי הרצון הוא בחינת כתר, והשכל הוא בחינת חכמה; ומכאן שאנו מבקשים "יהי רצון". ועיינו במה שנכתב בדיבור המתחיל "מה יפו פעמיך" ובדיבור המתחיל "מזוזה מימין").

במאמר הקודם תואר הרצון כחיצוניות ביחס לשכל. לכאורה זה הפוך: בסדר הספירות הרצון, כתר, נמצא מעל השכל, חכמה; ולכן אנו מבקשים בתפילה שיומשך מלמעלה רצון — "יהי רצון".

אך הענין כי יש ב' בחי' שכל. א' הוא בחי' חכמה אבא דאצילות שיונק ממזלא דאריך והוא למטה מהרצון

אלא הענין הוא שיש שתי בחינות של שכל. האחת היא בחינת חכמה, אבא דאצילות, היונקת ממזלא דאריך [אנפין]; והיא למטה מן הרצון,

התשובה היא ש"שכל" מציין כאן שתי בחינות שונות. הראשונה היא חכמה רגילה דאצילות, המכונה אבא, המקבלת את אורה מן המזלא דאריך אנפין — חלק מ"זקנו", שדרכו נמשך האור למטה; חכמה זו אכן נמוכה מן הרצון.

שהרי יניקתו מבחי' שערות בלבד הנמשכות מבחינת גלגלתא שהוא רצון ואין ערוך השערות לגבי בחי' גלגלתא עצמה, והב' הוא בחינת מוחא סתימאה

שהרי יניקתה היא רק מבחינת השערות הנמשכות מבחינת גלגלתא, שהיא הרצון, ואין ערוך לשערות ביחס לבחינת גלגלתא עצמה. והבחינה השנייה היא מוחא סתימאה,

בתיאור הקבלי של "הראש" האלוקי, השערות צומחות מן הגולגולת, המסמלת את הרצון. מכיוון שחכמה מקבלת רק מן השערות, שאינן בערך כלל לגולגולת עצמה, היא נמוכה מן הרצון. הסוג השני של שכל הוא מוחא סתימאה, ה"מוח הנסתר" שבתוך הגולגולת.

שהוא בחינת שכל הנעלם מכל רעיון³ והוא למעלה מן הרצון כי בו הוא בחינת תענוג שהוא בבחי' א"ס ממש

שהיא בחינת "שכל הנעלם מכל רעיון"; והיא למעלה מן הרצון, מפני שבתוכה נמצאת בחינת התענוג, שהיא בבחינת אין סוף ממש.

מוחא סתימאה היא שכל נסתר כל כך, שאין שום מחשבה יכולה להשיגו; הערת קה"ת מציינת שמקור הביטוי הוא בפיוט השבת "א"ל מסתתר", שחיבר תלמיד של הרמ"ק. היא למעלה מן הרצון, משום שהתענוג האלוקי, שהוא אין סוף עצמו, נמצא בתוכה.

(והרצון הוא בחי' חיצוניות של מו"ס [מוחא סתימאה] וכמו הגלגלת לגבי המוח שבתוכו, שבחינת מו"ס [מוחא סתימאה] הוא הפנימיות של הרצון שהוא הטעם הכמוס של הרצון, וכל זה מבואר בע"ח [בעץ חיים]) (שער כ"ב פ"ה)⁴

(והרצון הוא בחינת חיצוניות של מוחא סתימאה, כמו הגולגולת ביחס למוח שבתוכה; שכן בחינת מוחא סתימאה היא פנימיות הרצון, הטעם הכמוס של הרצון. וכל זה מבואר בעץ חיים) (שער כ"ב, פרק ה):

הרצון קשור למוח הנסתר כמו שהגולגולת קשורה למוח שהיא מכילה: הרצון הוא המעטפת החיצונית, ומוחא סתימאה היא הגרעין הפנימי שלו, הטעם הכמוס לכך שהרצון רוצה את מה שהוא רוצה. בהערת קה"ת נאמר שהפרק המצוין בעץ חיים הוא שער מוחין דצלם, פרק א', במהדורות הנפוצות כיום.

כי המוח הסתום שבכתר כו' בכתר יש בו בחי' פנימיות שהם מוחין שבו בעצמו כו'

"כי המוח הסתום שבכתר" וכו'; "בכתר יש בחינת פנימיות, שהם מוחין שבו עצמו" וכו'.

זהו ציטוט מעץ חיים: לכתר יש פנימיות, "מוחין" משלו, הטמונים בתוכו.

ע"ש, הרי מבואר מזה דבחי' מו"ס [מוחא סתימאה] זהו פנימית דגלגלתא שהיא חיצוניות שלו וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] גם כן במ"א בביאור ע"פ כי על⁵ כל כבוד חופה ונקרא סתימאה כי אינו בא לידי גילוי כלל.

עיינו שם. הרי מבואר מכך שבחינת מוחא סתימאה היא פנימיות הגלגלתא, שהיא חיצוניותה, כפי שנתבאר גם במקום אחר, בביאור על הפסוק "כי על כל כבוד חופה". והיא נקראת סתימאה מפני שאינה באה לידי גילוי כלל.

מדברי עץ חיים עולה שמוחא סתימאה היא הגרעין הפנימי, והגלגלתא היא המעטפת החיצונית שלו. היא נקראת "סתימאה", נסתרת, משום שאינה באה לידי גילוי כלל — נקודה שנאמר כי נתבארה גם בביאור על הפסוק "כי על כל כבוד חופה".

מה שאין כן חכמה דאצילות דאתפתחא לל"ב שבילין וכמ"ש בזהר ח"ג [חלק ג'] (דקכ"ח סע"ב [סוף עמוד ב]) שזהו ענין ונהר יוצא מעדן^{6,7} כו'.

לא כן חכמה דאצילות, הנפתחת לשלושים ושניים שבילים, כפי שנאמר בזהר, חלק ג' (סוף קכ"ח ע"ב), שזהו ענינו של "ונהר יוצא מעדן" וכו'.

חכמה דאצילות, לעומת זאת, נפתחת ל"שלושים ושניים שבילים" — הערוצים שדרכם נמשכת החכמה אל שאר הספירות. הוזהר מפרש את "נהר יוצא מעדן" כהמשכה זו ממקור נסתר.

והמשכת החכמה דאצילות מח"ס [מחכמה סתימאה] הוא על ידי שערות ועל זה נאמר וזרח משעיר למו⁸ (עמ"ש מזה בביאור ע"פ⁹ ואהיה אצלו אמון וע"פ תורה צוה כו')

והמשכת חכמה דאצילות מחכמה סתימאה היא באמצעות שערות; ועל כך נאמר "וזרח משעיר למו" (ראו מה שנכתב על כך בביאור על "ואהיה אצלו אמון", ובביאור על "תורה ציווה" וכו'):

חכמה דאצילות מקבלת מן החכמה הנסתרת רק באמצעות "שערות" — ערוצים צרים המעבירים הארה בלבד ממה שגנוז בפנים. אדמו"ר הזקן שומע בכך את "וזרח משעיר", ודורש את "שעיר" כ"שער", כלומר שערה.

שבחינת שערה א' בלבד נמשך להיות מושג ולהיות תענוג הנשמות בגי' [בגן עדן] כו'. וגם המשכת השערות ויניקתן מח"ס הוא ע"י בחי' גלגלתא שמכסה על מו"ס [מוחא סתימאה]

שרק בחינה של שערה אחת נמשכת כדי להיות מושגת ולהיות לתענוג הנשמות בגן עדן וכו'. וגם המשכת השערות ויניקתן מחכמה סתימאה היא באמצעות בחינת גלגלתא, המכסה על מוחא סתימאה;

גם התענוג של הנשמות בגן עדן, מהשגתן באלוקות, נובע מלא יותר מ"שערה אחת" מאור זה. וגם השערות עצמן מקבלות מן המוח הנסתר רק באמצעות הגולגולת המכסה עליו.

דהיינו שהרצון מסתיר ומעלים את בחינת מו"ס [מוחא סתימאה] שלמעלה מהרצון ולהיות רק שערה לבד נמשכת על ידי הגלגלת כו',

כלומר, הרצון מסתיר ומעלים את בחינת מוחא סתימאה, שלמעלה מן הרצון, כך שרק שערה אחת נמשכת באמצעות הגלגלת וכו'.

כך הרצון, ה"גולגולת", מסתיר את המוח הנסתר שלמעלה ממנו ומאפשר רק שמץ מאורו לעבור. זהו המובן שבו הרצון הוא החיצוניות של דבר נעלה ממנו.

ולכן מבואר בענין מנין הע"ס [העשר ספירות] דלפעמים הכתר נמנה במנין הע"ס [העשר ספירות] ופעמים הדעת נמנה ואז אין הכתר נמנה, והיינו כי כשמונים בחינת חיצוניות הע"ס [העשר ספירות]

ולכן מוסבר בענין מניין עשר הספירות, שלפעמים כתר נמנה במניין עשר הספירות, ולפעמים דעת נמנית ואז כתר אינו נמנה. כלומר, כאשר מונים את בחינת החיצוניות של עשר הספירות,

הספירות נמנות תמיד בדיוק עשר, אבל לפעמים הרשימה מתחילה בכתר, ולפעמים כתר אינו נכלל בה דעת נמנית במקומו. שתי הרשימות משקפות שתי דרכים למנות: לפי החיצוניות של הספירות או לפי פנימיותן.

אזי גם הכתר נמנה במנין הספירות, כי חיצוניות הכתר דהיינו הרצון נמנה בכלל עשר ספירות. אבל בבחינת פנימיות אין הכתר נמנה.

אז גם כתר נמנה במנין הספירות, מפני שהחיצוניות של כתר, כלומר הרצון, נמנית בכלל עשר הספירות. אבל בבחינת הפנימיות כתר אינו נמנה.

כשמונים לפי החיצוניות, הצד החיצוני של כתר — הרצון — הוא אחת מעשר הספירות. פנימיות כתר אינה נמנית לעולם.

כי פנימיות הכתר הוא מו"ס [מוחא סתימאה] שהוא בחינת א"ס ממש ואינו בכלל ע"ס [עשר ספירות] אלא שהוא מקור כו' ואז החכמה דאצילות היא הראשונה שבע"ס [שבעשר ספירות] ראשית חכמה.

מפני שפנימיות כתר היא מוחא סתימאה, שהיא בחינת אין סוף ממש, ואינה נכללת בעשר הספירות אלא היא מקורן וכו'. ובמנין זה חכמה דאצילות היא הראשונה שבעשר הספירות: "ראשית חכמה" — הראשית היא חכמה.

פנימיות כתר, מוחא סתימאה, היא אין סוף עצמו, מקור הספירות ולא אחת מהן. לפי מניין זה חכמה היא הספירה הראשונה, כפי שנדרש הביטוי "ראשית חכמה": הראשית היא חכמה.

(ולפי זה מה שכתוב במ"א בדוכתי טובא בענין תורה ומצות בהא דלפעמים משמע שהתורה היא למעלה מהמצות ופעמים משמע שהמצות הם למעלה מהתורה שהענין הוא ששניהם אמת

(ולפי זה, מה שנכתב במקומות רבים אחרים בענין תורה ומצות — שלפעמים משתמע שהתורה למעלה מן המצוות, ולפעמים משתמע שהמצוות למעלה מן התורה, והענין הוא ששניהם אמת,

בפסקה מוסגרת ארוכה מיושמת ההבחנה על שאלה מוכרת בחסידות: במקומות מסוימים מתואר שהתורה נעלית מן המצוות, ובמקומות אחרים שהמצוות נעלות מן התורה; והתשובה המקובלת היא ששני הדברים נכונים.

כי התורה היא מבחי' מוחא והמצות מבחי' גלגלתא ויש מעלה במוח שאינו בגלגלתא שהוא בחינת פנימית ויש מעלה בגלגלתא שהוא חיצונית עליון יותר כו'.

שהרי התורה היא מבחינת מוחא (המוח), והמצוות מבחינת גלגלתא (הגולגולת); ויש יתרון במוח שאין בגלגלתא, שכן הוא בחינת הפנימיות, ויש יתרון בגלגלתא, שהיא חיצוניות נעלית יותר וכו'—

התשובה המקובלת אומרת שהתורה נמשכת מן ה"מוח", בחינת הפנימיות, ואילו המצוות מן ה"גולגולת", שהיא בחינת חיצוניות אך נעלית יותר. לכן לכל אחת מהן יש יתרון שאין לזולתה.

צ"ל לפי זה [לפי זה] דהיינו לפי שהתורה נמשכת מחכמה דאצילות ולגבי חכמה דאצילות שייך לומר כן שעם היותה בחינת פנימית וגלגלתא היא חיצונית.

על פי זה יש להבין [כך]: התורה נמשכת מחכמה דאצילות, וביחס לחכמה דאצילות אכן מתאים לומר כך: אף שהיא בחינת הפנימיות וגלגלתא היא בחינת החיצונית,

לאור מה שהתבאר זה עתה, התשובה הזאת עוסקת בחכמה דאצילות, השכל הרגיל שממנו נמשכת התורה כפי שהיא מוכרת לנו. ביחס לחכמה זו נכון לכנות את התורה פנימיות ואת גלגלתא חיצונית.

אך לפי שהיא חיצונית הכתר לכן בבחינה זו היא גבוה יותר מהחכמה דאצילות ואף על פי כן בבחינה א' יש מעלה בחכמה יותר להיותה בחינת פנימית וגלגלתא היא בחי' חיצונית.

אלא שגלגלתא היא החיצונית של כתר, ולכן מבחינה זו היא נעלית יותר מחכמה דאצילות; ואף על פי כן, מבחינה אחת יש לחכמה יתרון, משום שהיא בחינת הפנימיות, ואילו גלגלתא היא בחינת החיצונית.

מכיוון שגלגלתא היא החיצונית של כתר עצמו, היא נעלית מחכמה דאצילות; ובכל זאת, לחכמה, בהיותה בחינת פנימיות, יש יתרון משלה. לכן, ברמה זו שתי הקביעות נכונות.

וכ"מ [וכן משמע] **בע"ח** [בעץ חיים] **שם שכיב פ"ה ובפרק א' אות ב' במ"ש לכן בבחי' זו המוחין הם עיקרים כו' ע"ש.**

וכך משתמע גם מעץ חיים שם, שער כ"ב, פרק ה', ובפרק א', סעיף ב', בדברים שנאמרו שם: "לכן בבחינה זו המוחין הם העיקר" וכי'; עיינו שם.

עץ חיים תומך בדברים אלה כשהוא אומר ש"בבחינה זו המוחין הם העיקר": מבחינה אחת, המוחין, אף שהם בדרגה נמוכה יותר, הם העיקר.

אבל מו"ס [מוחא סתימאה] **שהיא פנימית הכתר היא למעלה לגמרי מבחי' גלגלתא שהיא חיצונית שלו. מאחר דמו"ס** [דמוחא סתימאה] **הוא הבחינה שבכתר שאינו במנין הע"ס** [העשר ספירות] **כלל פשיטא דבחי' זו הוא למעלה לגמרי מבחינה שבכתר שהוא במנין הע"ס** [העשר ספירות]

אבל מוחא סתימאה, שהיא הפנימיות של כתר, נעלית לחלוטין מבחינת גלגלתא, שהיא החיצונית שלו. מאחר שמוחא סתימאה היא הבחינה שבכתר שאינה נמנית כלל בתוך עשר הספירות, ברור שבחינה זו נעלית לחלוטין מהבחינה שבכתר הנמנית בתוך עשר הספירות;

התשובה הדו-צדדית אינה מתאימה למוחא סתימאה, הפנימיות של כתר עצמו. מאחר שאינה נמנית כלל בתוך עשר הספירות, היא בהכרח נעלית לחלוטין מגלגלתא, הנמנית ביניהן.

כי הבחיי שאינו במנין הע"ס [העשר ספירות] היינו לפי שהיא בחינה תחתונה שבמאציל דאנת הוא חד¹⁰ ולא בחושבן¹¹ וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שמ"א פ"ג [פרק ג']. ואע"ג [ואף על גב] דבע"ח [דבעץ חיים] שם איתא דזהו בחי' עתיק ומו"ס [ומוחא סתימאה] הוא בבחי' א"א,

כי הבחינה שאינה נמנית בתוך עשר הספירות היא כך משום שהיא הבחינה התחתונה שבמאציל, שעליו נאמר: "אתה הוא אחד ולא בחושבן", כמובא בעץ חיים, שער מ"א, פרק ג'. ואף שבעץ חיים שם נאמר שזו בחינת עתיק, ואילו מוחא סתימאה היא בבחינת אריך אנפין,

בחינה אינה נמנית משום שהיא שייכת למאציל, ה' עצמו, ולא למה שהוא מאציל; כך נאמר בתפילת אליהו בתיקוני זוהר: "אתה הוא אחד ולא בחושבן". כאן מתעוררת קושיה: עץ חיים מכנה את הבחינה שאינה נמנית עתיק, ואילו מוחא סתימאה שייכת לאריך אנפין, הדרגה שמתחתיו.

אך הרי ע"ז נתבאר כאן שבמו"ס [שבמוחא סתימאה] הוא בחי' תענוג שהוא בחי' א"ס ממש ור"ל [ורוצה לומר] דבחי' עתיק שהוא בחי' תענוג הוא מתגלה בח"ס [בחכמה סתימאה] בבחי' פנימית ממש. משא"כ בחי' גלגלתא שהיא חיצונית וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים]

אלא שבענין זה התבאר כאן שבמוחא סתימאה נמצאת בחינת התענוג, שהיא בחינת אין סוף ממש. כלומר, בחינת עתיק, שהיא בחינת התענוג, מתגלה בחכמה סתימאה בבחינת הפנימיות ממש; מה שאין כן בבחינת גלגלתא, שהיא בחינת החיצונית, כמובא בעץ חיים.

התשובה היא שהמאמר הזה קובע שהתענוג, שהוא בחינת אין סוף ממש, נמצא בתוך מוחא סתימאה. כלומר, עתיק, שהוא בחינת התענוג, מתגלה בתוך החכמה הסתומה כפנימיות ממש, ולא כך בגלגלתא.

(שכ"ב פ"ה) באריכות, וע"כ מו"ס [מוחא סתימאה] אינו במנין ע"ס [עשר ספירות] ע"ד מ"ש בע"ח [בעץ חיים] (שמ"א פ"ג [פרק ג']). ועיין מ"ש בביאור ע"פ שוש אשיש^{12,13} מבואר כמ"ש כאן.

(שער כ"ב, פרק ה') באריכות. ולכן מוחא סתימאה אינה נמנית בתוך עשר הספירות, על דרך מה שנאמר בעץ חיים (שער מ"א, פרק ג'). ועיין במה שנכתב בביאור על הפסוק "שוש אשיש"; מבואר שם כפי שנכתב כאן.

מכיוון שעתיק עצמו מאיר בתוכה, מוחא סתימאה חולקת עם עתיק את מעמדה ואינה נמנית בתוך הספירות. הטקסט מוסיף שגם בביאור על "שוש אשיש" נאמר אותו דבר.

אמנם בביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות^{14,15} מבואר דגם לגבי בחי' מו"ס [מוחא סתימאה] שייך לומר שיש בחי' בגלגלתא שהיא גבוה יותר

אולם בביאור על "יביאו לבוש מלכות" מבואר שגם ביחס לבחינת מוחא סתימאה שייך לומר שיש בחינה בגלגלתא שהיא גבוהה יותר;

כאן מובאת עמדה הפוכה: בביאור על "יביאו לבוש מלכות" שבתורה אור נאמר שגם בהשוואה למוחא סתימאה יש בגלגלתא בחינה שבה היא גבוהה יותר.

כי מו"ס [מוחא סתימאה] היא חכמה שבכתר והוא מקור התורה וגלגלתא הוא כתר שבכתר והוא מקור המצות

שכן מוחא סתימאה היא חכמה שבכתר, והיא מקור התורה, ואילו הגלגלתא היא כתר שבכתר, והיא מקור המצוות;
שם מוחא סתימאה היא "חכמה שבכתר", מקור התורה, והגלגלתא היא "כתר שבכתר", מקור המצוות. ככתר שבתוך הכתר, הגלגלתא גבוהה אפוא יותר.

אלא שהיא חיצוניות כו' וכן נת' [נתבאר] עוד כמ"א, ולכאורה זהו נגד מ"ש בע"ח [בעץ חיים] (שכ"ב פ"ה)
אלא שהיא חיצוניות וכו'. וכן נתבאר עוד במקום אחר. ולכאורה הדבר סותר את מה שכתוב בעץ חיים (שער כ"ב, פרק ה')

לפי אותה שיטה, החיסרון היחיד של הגלגלתא הוא שהיא חיצונית. הדבר נראה כסותר את הנאמר לעיל בעץ חיים, שלפיו מוחא סתימאה היא פנימיות הכתר.

הנ"ל, ולפ"ז [ולפי זה] צ"ל שהפנימית דכתר שלמעלה לגמרי מגלגלתא הוא מ"ש בע"ח [בעץ חיים] שכ"ב
ספ"ו שהכתר שלו הוא אור רוחני מקיף עליו כו'

הנזכר לעיל. ולפי זה יש לומר שפנימיות הכתר, שהיא למעלה לגמרי מהגלגלתא, היא מה שכתוב בעץ חיים, שער כ"ב, סוף פרק ו': "שהכתר שלו הוא אור רוחני המקיף עליו" וכו';

לפי שיטה זו יש לומר שהבחינה שבכתר הנמצאת למעלה לגמרי מהגלגלתא אינה מוחא סתימאה, אלא ה"כתר" של הכתר עצמו, שעץ חיים מתאר כאור רוחני המקיף אותו מלמעלה.

אמנם החיצוניות שלו המתפשטים למטה כו' הוא הגלגלת כו' ע"ש, וזהו ענין רישא וגולגלתא ומוחי¹⁶
המבואר בזהר פ' אמור (דצ"ו ע"ב)

"אכל החיצוניות שלו, המתפשטת למטה" וכו', "היא הגולגולת" וכו'; עיינו שם. וזהו ענין "רישא וגולגלתא ומוחי"
המבואר בזהר, פרשת אמור (דף צ"ו ע"ב);

עץ חיים ממשיך ואומר שהחיצוניות של הכתר, כשהיא מתפשטת למטה, היא הגולגולת. הוזהר בפרשת אמור מדבר על שלושה דברים: "רישא, גלגלתא ומוחי", ובכך מותיר מקום ל"רישא" שמעל הגולגולת.

ע"ש במק"מ [במקדש מלך] דפ"י רישא הוא עיקר הכתר שהוא בסוד אור מקיף וגלגלתא הוא חיצוניות הכתר כו'

עיינו שם במקדש מלך, שפירש כי רישא היא עצמות הכתר, שהיא בסוד אור מקיף, ואילו גלגלתא היא חיצוניות הכתר וכו'.

מקדש מלך, פירוש על הוזהר, מפרש שה"רישא" היא עצמות הכתר, אור מקיף, ואילו ה"גלגלתא" היא החיצוניות של הכתר.

והרמ"ז [והרב משה זכות] כ' [כתב] רישא הוא פנימית הכתר גלגלתא הוא סיום חיצוניותו המתפשט ונעשה גלגלתא כמ"ש בא"י [בארץ ישראל] עכ"ל [עד כאן לשונו], וכוונתו ג"כ למ"ש בע"ח [בעץ חיים] שכ"ב ספ"ו החיצוניות שלו המתפשטים כו',

והרמ"ז כתב: "רישא היא פנימיות הכתר; גלגלתא היא סיום החיצוניות שלו, המתפשטת ונעשית גלגלתא, כמו שכתוב בא"י. עד כאן לשונו. גם כוונתו למה שכתוב בעץ חיים, שער כ"ב, סוף פרק ו': "החיצוניות שלו המתפשטת" וכו'.

הרמ"ז (רבי משה זכות) אומר בדומה לכך שהרישא היא פנימיות הכתר, והגלגלתא היא המקום שבו מסתיימת החיצוניות שלו. הוא מפנה לחיבור באמצעות ראשי התיבות בלבד, א"י, שהטקסט אינו מזהה ושאי אפשר לזהותו בוודאות; הטקסט מוסיף שכוונתו לאותו קטע בעץ חיים.

וא"כ לכאורה זהו סתירה למ"ש כאן דבחי מו"ס [מוחא סתימאה] הוא הבחינה פנימית שבכתר שאינו במנין ע"ס [עשר ספירות] דאם כן הוא ודאי למעלה לגמרי מבחי גלגלתא.

ואם כן, לכאורה יש כאן סתירה למה שכתוב כאן, שבחינת מוחא סתימאה היא הבחינה הפנימית שבכתר, שאינה נמנית במנין עשר הספירות; שכן לפי זה היא בוודאי למעלה לגמרי מבחינת גלגלתא.

אם הרישא היא פנימיות הכתר והגלגלתא היא החיצוניות שלו, הדבר נראה כסותר את המאמר, שלפיו מוחא סתימאה, הנמצאת בתוך הגלגלתא, היא פנימיות הכתר ונמצאת למעלה לגמרי מהגלגלתא.

אך באמת י"ל [יש לומר] דעכ"ז [דעם כל זה] אין משם סתירה למ"ש כאן כי הנה שני הדרושים דכאן ודשם מבוארים בע"ח [בעץ חיים],

אך לאמיתו של דבר אפשר לומר שלמרות זאת אין בכך סתירה למה שנכתב כאן, שכן שני המאמרים, זה שכאן וזה ששם, מבוארים בעץ חיים.

התשובה היא שאין כאן סתירה של ממש: בעץ חיים עצמו מופיעים שני התיאורים, וכל מאמר מסתמך על קטע אחר בו.

והיינו כי מ"ש ע"פ יביאו לבוש מלכות הוא על פי מה שכתוב בע"ח [בעץ חיים] (שער א"א פ"ג [פרק ג']) אשר שם מבואר דגלגלתא הוא למ עלה ממו"ס [ממוחא סתימאה]

כלומר, מה שנכתב על "יביאו לבוש מלכות" מבוסס על הכתוב בעץ חיים (שער אריך אנפין, פרק ג'), שם מבואר שגולגלתא נמצאת למעלה ממוחא סתימאה,

ההסבר על "יביאו לבוש מלכות" מבוסס על שער אריך אנפין בעץ חיים, שבו גולגלתא ממוקמת למעלה ממוחא סתימאה.

כי הוא כתר דא"א ומו"ס [ומוחא סתימאה] הוא חכמה דא"א. וכן כתב הרמ"ז [הרב משה זכות] ר"פ אמור דפ"ח והוא מיוסד ע"פ מאמר האדר"ז [האדרא זוטא] (דרפ"ח סע"א [סוף עמוד א]).

שהרי היא הכתר של אריך אנפין, ומוחא סתימאה היא החכמה של אריך אנפין. וכך כתב הרמ"ז בתחילת פרשת אמור, דף פח, והוא מיוסד על מאמר האידרא זוטא (סוף רפח ע"א).

באותו קטע גולגלתא היא הכתר של אריך אנפין, ומוחא סתימאה היא החכמה שלו, ולכן גולגלתא גבוהה יותר. כך כתב הרמ"ז בפירושו על אמור, על יסוד מאמר באידרא זוטא, חלק מן הזוהר.

ועפ"ז [ועל פי זה] נתי' [נתבאר] מ"ש דיש מעלה במצות הנמשכים מגלגלתא יותר מבתורה הנמשכת ממו"ס [ממוחא סתימאה] ומכל מקום יש מעלה בתורה הנמשכת ממו"ס [ממוחא סתימאה] יותר מבמצות כי מו"ס [מוחא סתימאה] הוא בחי' פנימית כו'.

ועל פי זה הוסבר מה שנכתב שיש יתרון במצוות הנמשכות מגולגלתא על התורה הנמשכת ממוחא סתימאה; ואף על פי כן יש יתרון לתורה הנמשכת ממוחא סתימאה על המצוות, משום שמוחא סתימאה היא בחינת הפנימיות וכו'.

על פי זה אפשר להסביר בעניין "לבוש מלכות" שלמצוות, הנמשכות מגולגלתא, יש יתרון על התורה, הנמשכת ממוחא סתימאה; ואילו לתורה, בהיותה פנימית, יש יתרון על המצוות.

והנה מבואר שם בע"ח [בעץ חיים] שבתוך הגלגלת הזה יש בתוכו בחינת מוח סתום מאד מלבד מו"ס [מוחא סתימאה] דא"א כו',

והנה מבואר שם בעץ חיים שבתוך גולגולת זו מצויה בחינה של מוח נעלם מאוד, מלבד מוחא סתימאה של אריך אנפין וכו';

אך בעץ חיים נאמר גם שבתוך גולגולת זו יש מוח נוסף, "נעלם מאוד", השונה ממוחא סתימאה של אריך אנפין.

ובפ"ד כתב שבחי' זו נמשך מבחי' רדל"א [רישא דלא אתידע] שלמעלה מגלגלתא שלא יכלה להתלבש בא"א ואחזי נהוריה בהאי רישא כו',

ובפרק ד כתב שבחינה זו נמשכת מבחינת רדל"א, הנמצאת למעלה מגולגלתא, ולא יכלה להתלבש באריך אנפין, אלא "הראתה את אורה בראש זה" וכו';

אותו מוח נעלם מאוד נמשך מרדל"א, "רישא דלא אתידע", הדרגה העליונה של עתיק, הנמצאת למעלה מגולגלתא. רדל"א לא יכלה להתלבש באריך אנפין, אך "הראתה את אורה" במוח זה.

ושם ספ"ז ביאר דהיינו ששם מתגלה הדעת דעתיק והיא נשמה דא"א משא"כ בגלגלתא מלובש חסד דעתיק

ובסוף פרק ז ביאר שזה מפני ששם מתגלה הדעת של עתיק, והיא הנשמה של אריך אנפין; ואילו בגולגלתא מלובש החסד של עתיק,

עץ חיים מסביר שבאותו מוח נעלם מתגלה הדעת של עתיק, והיא משמשת כנשמה, המדרגה העמוקה ביותר של הנשמה, של אריך אנפין. לעומת זאת, בגולגלתא מלובש החסד של עתיק.

שהוא מבחי' ז"ת [ז' תחתונות] דעתיק והוא בחינת רוח דא"א שלמטה מבחינת נשמה כו' ע"ש, ועמ"ש בענין בחינה זו בביאור ע"פ החלצו מאתכם^{17, 18} כו'.

שהוא מבחינת שבע הספירות התחתונות של עתיק, והוא בחינת הרוח של אריך אנפין, הנמוכה מבחינת הנשמה וכו'; עיין שם. ועיין במה שכתוב על בחינה זו בביאור על "החלצו מאתכם" וכו'.

החסד של עתיק שייך לשבע הספירות התחתונות של עתיק ומשמש כרוח של אריך אנפין, מדרגת נשמה הנמוכה מנשמה; לכן המוח הנעלם מאוד גבוה מגולגלתא. המאמר מפנה לביאור על "החלצו מאתכם" להרחבה בענין בחינה זו.

ועיין מכ"ז [מכל זה] בספר מבוא שערים (שער שלישי ח"ב [חלק ב'] פרק ג' ד') וע"ש פ"ה במ"ש וזה תבין איך לפעמים¹⁹ כו'

ועיינו בכל זה בספר מבוא שערים (שער שלישי, חלק ב, פרקים ג-ד), וכן שם בפרק ה, בדברים הפותחים: "ובזה תבין איך לפעמים" וכו';

הקורא מופנה גם לספר מבוא שערים, מספרי הקבלה של האריז"ל, בנוגע לכל הדברים האלה, ובייחוד לקטע הפותח במילים "ובזה תבין איך לפעמים".

ע"ש, ומכ"ז [ומכל זה] יובן דאין מכ"ז [מכל זה] סתירה למ"ש כאן שהוא עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בע"ח [בעץ חיים] שכ"ב פ"ה כנ"ל כיון דעכ"פ [דעל כל פנים] יש בגלגלתא מוח סתום מאד ונקרא חכמתא עילאה סתימאה שהוא הפנימית כתר שבכתר אשר הגלגלתא הוא בחינת חיצוניות שלו,

עיינו שם. מכל האמור יובן שאין בכל הדברים האלה סתירה למה שנכתב כאן, על פי מה שנכתב בעץ חיים, שער כ"ב, פרק ה, כנ"ל; שכן על כל פנים יש בגלגלתא מוח נסתר מאוד, הנקרא חכמתא עילאה סתימאה (החכמה העליונה הנסתרת), והוא הפנימיות של כתר שבכתר, ואילו הגלגלתא היא בחינת החיצוניות שלו.

המסקנה היא שאין כאן סתירה. אף שנאמרים דברים שונים על הגלגלתא של אריך אנפין, יש בתוכה מוח נסתר מאוד, הנקרא "החכמה העליונה הנסתרת", והוא הפנימיות האמיתית של כתר; לכך מתכוון המאמר במונח מוחא סתימאה.

ולכן בחי' זו אינו במנין ע"ס [עשר ספירות] כיון שהוא נמשך מבחי' רדל"א [רישא דלא אתידע] דאחזי נהורא
בהאי אוירא ורדל"א [ורישא דלא אתידע] הוא

ולכן בחינה זו אינה נמנית בכלל עשר הספירות, משום שהיא נמשכת מבחינת רדל"א, ש"הראה אור באוויר זה;
ורדל"א הוא

המוח הנסתר מאוד הזה אינו נמנה עם עשר הספירות, מפני שהוא נמשך מרדל"א, ש"הראה את אורו בחלל הפנימי (אווירא) של הגולגולת.

בחינה תחתונה שבמאציל שאינו במנין ע"ס [עשר ספירות] כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שמ"א פ"ג [פרק ג'], וי"ל
[ויש לומר] שזהו ענין רישא וגולגולתא ומוחי שבזהר פ' אמור הנ"ל

הבחינה התחתונה שבמאציל, שאינה נמנית בכלל עשר הספירות, כמבואר בעץ חיים, שער מ"א, פרק ג. ויש לומר
שזהו פירוש "רישא וגולגולתא ומוחי" שבזהר, פרשת אמור, שהוזכר לעיל.

רדל"א הוא הבחינה התחתונה ביותר של המאציל עצמו, ולכן הוא מחוץ למנין הספירות. את דברי הזהר "רישא וגולגולתא ומוחי" אפשר
להבין לאור זאת.

וגם לפי מ"ש בע"ח [בעץ חיים] שכ"ב ספ"ה יתפרש לשון הזהר היטב לפי משי"ש [מה שכתוב שם] מוחין שבו
בעצמו כו' ומלבשת גם את המוחין הנקרא חב"ד [חכמה בינה ודעת] כו' ע"ש.

וגם לפי מה שנכתב בעץ חיים, שער כ"ב, סוף פרק ה, לשון הזהר מתבארת היטב, על פי מה שנאמר שם: "מוחין
שבו בעצמו" וכו', "ומלבשת גם את המוחין הנקראים חב"ד" וכו'; עיינו שם.

גם דברי עץ חיים מתיישבים עם לשון הזהר: בכתר יש מוחין "בו בעצמו", והוא גם מלביש את המוחין של חכמה, בינה ודעת שמתחתיו.

וזהו ענין רישא ומוחי שהגולגולתא מלבשתם כו'. עוד יש לומר דמשי"כ [דמה שכתוב] הוא על פי מה שכתוב
בזהר הרקיע (דק"ט ע"א)

וזהו ענין "רישא ומוחי", שהגולגולתא מלבישה אותם וכו'. ועוד יש לומר שמה שנכתב [כאן] הוא על פי מה שכתוב
בזהר הרקיע (ק"ט ע"א),

אם כן, "רישא ומוחי" הם המוחין שהגולגולתא מלבישה. יסוד נוסף לדברי המאמר נמצא בזהר הרקיע, הכולל את פירוש האריז"ל לחלק מן
הזהר.

כפי' הספרא דצניעותא מהאריז"ל [מהאריז' זכרוננו לברכה] בפ"ק [בפרק קמא] דהביא שם מ"ש באדריז' [באדרא
זוטא] (דרי"צ ע"א) ההיא חכמה דסתימא ביה בעתיקא קדישא²⁰

בפירוש ספרא דצניעותא מאת האריז"ל, בפרק הראשון, שם הביא את מה שנכתב באדרא זוטא (ר"צ ע"א): "ההיא
חכמה דסתימא ביה בעתיקא קדישא";

שם, בפירוש האריז"ל לספרא דצניעותא ("ספר ההסתר", קטע קצר ומוצפן בזהר), הוא מביא את לשון האדרא זוטא: "אותה החכמה
הנסתרת בו, בעתיקא קדישא" — העתיק הקדוש.

ועל זה פי' היינו בראש הא' העליון כי כחה שם בדקות והעלם גדול כו' והיינו ברדל"א [ברישא דלא אתיידע] ממש וע' מזה לקמן,

ועל כך פירש: "היינו בראש הראשון העליון, כי כוחה שם בדקות ובהעלם גדול" וכו'. והיינו ברדל"א ממש; ועיינו בזה להלן.

האריז"ל מסביר שחכמה נסתרת זו נמצאת "בראש הראשון העליון", שבו כוחה דק ונסתר מאוד; כלומר, ברדל"א ממש. המאמר מבטיח לחזור לעניין בהמשך, ואכן עושה זאת בפסקה 14.

ועל דרך זה נתי' [נתבאר] כאן בענין מו"ס [מוחא סתימאה] שאינו במנין ע"ס [עשר ספירות] כו' כיון שהוא ברדל"א [ברישא דלא אתיידע] ממש.^{21, 22, 23}

ועל דרך זה הוסבר כאן בענין מוחא סתימאה, שאינו נמנה בין עשר הספירות וכו', כיוון שהוא ברדל"א ממש.

זו הסיבה שמוחא סתימאה, כפי שהמאמר משתמש במונח, אינו נמנה בין הספירות: שורשו ברדל"א ממש.

2 והנה על פי זה יש לומר גם כן הטעם דהדעת דאצילות משלים למנין ע"ס [עשר ספירות] כשאין הכתר נמנה

כעת, לפי זה, אפשר לומר גם מה הטעם לכך שדעת דאצילות משלימה את מנין עשר הספירות כאשר כתר אינו נמנה:

בהמשך למה שנאמר קודם, מוסבר כעת מדוע במנין עשר הספירות שאינו כולל את כתר נמנית דעת במקומו.

והיינו למנין ע"ס [עשר ספירות] בבחינת פנימית, דאלו בבחי' חיצוניות נמנה הכתר עצמו כדלעיל, רק בבחינת פנימית שפנימית הכתר אינו במנין ע"ס [עשר ספירות] כנ"ל ואז הדעת משלים המנין והיינו לפי שהדעת הוא בחינת פנימית

כלומר, במנין עשר הספירות מצד פנימיות. מצד חיצוניות נמנה כתר עצמו, כנ"ל; אבל מצד פנימיות, מאחר שפנימיות הכתר אינה נכללת במנין עשר הספירות, כנ"ל, דעת משלימה את המנין. והטעם הוא שדעת היא בחינת פנימיות,

זהו מנין מצד פנימיות. במנין החיצוני נמנית החיצוניות של כתר, הרצון, כאחת מעשר הספירות; במנין הפנימי כתר אינו נכלל, ודעת ממלאת את מקומו משום שהיא עצמה בחינת פנימיות.

וכמו שנת' [שנתבאר] גם כן ע"פ ואלה המשפטים^{24, 25} בענין משה משה²⁶ לא פסיק טעמא ובביאור על פי מים רבים ועיין בע"ח [בעץ חיים] שכ"ב פ"א אות ד' ובפע"ח [ובפרי עץ חיים] שער הלולב פ"ג [פרק ג'] בד"ה להר"ר [להרחמים רבים] יוסף מערב,

וכפי שהתבאר גם על הפסוק "ואלה המשפטים", בענין "משה משה לא פסיק טעמא", ובביאור על הפסוק "מים רבים". ועיינו גם בעץ חיים, שער כ"ב, פרק א, אות ד, ובפרי עץ חיים, שער הלולב, פרק ג, בדיבור המתחיל "להר"ר יוסף מערב".

דעת כבחינת פנימיות נדונה גם בתורה אור על הפסוק "ואלה המשפטים", בענין קריאתו של ה' "משה משה", שאין טעם מפסיק בין שני השמות, וכן בביאור על "מים רבים". כמו כן מופנים הלומדים לעץ חיים ולפרי עץ חיים, מספרי תורת הארז"ל.

וגם איתא בזהר²⁷ הר קיע בפ"י הזהר פרשה תרומה דקס"ו ע"ב שכנגד ג' רישין דע"ק [דעתיקא קדישא] הוא באצילות בחינת חב"ד [חכמה בינה ודעת] נמצא הדעת שרשו מרדלי"א [מרישא דלא אתידע] כו' ע"ש וכן משמע בע"ח [בעץ חיים] שכ"ב שם.

וכן נאמר בזהר הרקיע, בפירוש הזהר לפרשת תרומה, דף קס"ו ע"ב, שכנגד שלושת הראשים של עתיקא קדישא יש באצילות את בחינות חכמה, בינה ודעת. נמצא ששורש הדעת הוא מרדלי"א וכו'; עיינו שם. וכך משתמע גם מעץ חיים, שער כ"ב, שם.

וזהר הרקיע מלמד שלשלושת הראשים של עתיקא קדישא, המדרגות העליונות ביותר של כתר, יש באצילות מקבילות בדמות חכמה, בינה ודעת. מכאן ששורש הדעת הוא מרדלי"א, הראש העליון והבלתי נודע.

ולכן הוא משלים למנין ע"ס [עשר ספירות] בבחינת פנימית כשאין הכתר נמנה דהיינו בחינת רדלי"א [רישא דלא אתידע] שהוא בחינת פנימית הכתר שאינו במנין ע"ס [עשר ספירות] כנ"ל. ועמ"ש מענין הדעת בביאור ע"פ²⁸ החלצו²⁹ כו' הנ"ל.

לכן דעת משלימה את מניין עשר הספירות מצד פנימיות כאשר כתר אינו נמנה, כלומר, כאשר מדובר בבחינת רדלי"א, שהיא בחינת פנימיות הכתר שאינה נכללת במנין עשר הספירות, כנ"ל. ועיינו במה שנתבאר בענין הדעת בביאור על "החלצו" וכו' הנ"ל.

זו הסיבה שדעת משלימה את המניין כאשר כתר אינו נכלל בו: הכתר שאינו נמנה הוא רדלי"א, פנימיות הכתר, ושם שורשה של דעת. הביאור על "החלצו מאתכם אנשים" דן עוד בענין דעת.

3 והנה זה פשוט דאע"ג [דאף על גב] דשרש הדעת עליון דאצילות נמשך מלמעלה מעלה מבחינה שאינו במנין ע"ס [עשר ספירות] אעפ"כ [אף על פי כן] הוא נמנה במנין ע"ס [עשר ספירות]

והנה פשוט, שאף ששורש הדעת העליון דאצילות נמשך מלמעלה מעלה, מבחינה שאינה נמנית במנין עשר הספירות, אף על פי כן הוא נמנה במנין עשר הספירות;

אף ששורש הדעת גבוה כל כך, עד שאינו נמנה במנין הספירות, הדעת עצמה נמנית.

כי המשכתו משם הוא ע"י כמה השתלשלות וצמצומים רבים ולכן אע"פ [אף על פי] שהמקור אינו נמנה בכלל ע"ס [עשר ספירות] מ"מ הדעת הוא נמנה כו',

מפני שהמשכתו משם נעשית באמצעות כמה שלבים של השתלשלות וצמצומים רבים. לכן, אף שהמקור אינו נמנה בכלל עשר הספירות, הדעת בכל זאת נמנית וכו'.

עד שהאור מגיע לאצילות הוא עובר שלבים רבים של השתלשלות וצמצום. המקור נותר מחוץ למניין, אך מה שמגיע למטה נמנה כספירה כשאר הספירות.

ועיין בע"ח [בעץ חיים] שער א"א רפ"ח³⁰ ובשער כ"ה דרוש ב' סי' ט"ו ובספר מבוא שערים שער חמישי ח"א [חלק א'] פ"ח.

ועיינו בעץ חיים, שער אריך אנפין, בתחילת פרק ח; ובשער כ"ה, דרוש ב, סימן ט"ו; ובספר מבוא שערים, שער חמישי, חלק א, פרק ח.

אלה הפניות לעץ חיים ולמבוא שערים, מספרי הקבלה של האריז"ל, העוסקים בהמשכת הדעת ממקורה. בהערת קה"ת מובא ציטוט מעץ חיים, כפי שהוא מובא באור התורה: "הדעת המחברת את אבא ואמא נמשכת מהמזל השלושה עשר".

כי הדעת העליון כו' הוא מזלא קדישא דדיקנא דא"א כו' וכ"ה בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] בישעיה³¹ ע"פ מי מדד³² כו'.

כי הדעת העליון כו' הוא המזל הקדוש שבזקן דאריך אנפין וכו'; וכך הוא גם בלקוטי תורה של האריז"ל על ישעיהו, על הפסוק "מי מדד" וכו'.

הדעת העליון היא "המזל הקדוש" שבזקן דאריך אנפין, הצינור שדרכו נמשך האור מכתר. גם בלקוטי תורה של האריז"ל על ישעיהו נאמר כך בפירוש "מי מדד".

ועיין עוד בע"ח [בעץ חיים] שכ"ה דרוש ב' הנ"ל סי' י"ז³³ ו"ח ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] פ' שמות ע"פ כי סר לראות^{34,35} ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] ר"פ ויקרא³⁶ ובפ' אמור (בדף צ"ט ע"א)

ועיינו עוד בעץ חיים, שער כ"ה, דרוש ב הנזכר לעיל, סימנים י"ז-י"ח; ובלקוטי תורה של האריז"ל, פרשת שמות, על הפסוק "כי סר לראות"; וברמ"ז, בתחילת פרשת ויקרא, ובפרשת אמור (בדף צ"ט ע"א);

הפניות נוספות: עץ חיים; לקוטי תורה של האריז"ל על הפסוק "כי סר לראות", שנאמר על הסנה הבורע; והרמ"ז על הזוהר. בהערת קה"ת מובא ציטוט מהרמ"ז: שורש הדעת העליון של ז"א דאצילות נמשך מדעת דעתיק, הנסתר באריך אנפין, שהיא פנימיות כתר.

ור"פ קרח ועמ"ש בביאור ע"פ אלה מסעי³⁷ בענין חותמו של הקב"ה אמת וע' בזח"ג [בזהר חלק ג] (דקל"ו)³⁸
א' ודרצ"א א')

ובתחילת פרשת קורח. ועיינו גם כמה שנתבאר בביאור על הפסוק "אלה מסעי", בענין "חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת". ועיינו בזהר חלק ג (דף קל"ו ע"א ודף רצ"א ע"א),

הביאור על "אלה מסעי" עוסק באמירה "חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת", הנוגעת למקורה של הדעת; בהערת קה"ת מצוטט עץ חיים, הממקם מקור זה בתיקון דאריך אנפין הנקרא "ואמת". הקטעים הבאים בזהר מפרשים פסוק העוסק בדעת.

ע"פ ובדעת חדרים ימלאו.^{39, 40, 41} ומכ"ז [ומכל זה] יתבאר ענין הנז"ל [הנזכר לעיל] שהרצון עליון הוא בחי' חיצוניות לגבי הטעם והפנימיות:

על הפסוק "ובדעת חדרים ימלאו". ומכל האמור יתבאר הענין הנזכר לעיל, שהרצון העליון הוא בחינת חיצוניות ביחס לטעם ולפנימיות:

הפסוק הוא "ובדעת חדרים ימלאו". על פי כל האמור מתבאר הקביעה שבתחילת הביאור: הרצון העליון הוא החיצוניות ביחס לטעם ולפנימיות שבו.

קטע 2 • 41-6

"לי ראש": המשכת הרצון באמצעות המצוות

4 ב ועתה יש לבאר ענין ישראל לי ראש היינו שממשיכים הרצון עליון שבתוכו התענוג דהיינו בחינת גלגלתא וח"ס [וחכמה סתימאה] ע"י קיום רצון העליון ב"ה.

2. ועתה נוכל לבאר את ענין "ישראל" [במשמעות] "לי ראש": כלומר, שהם ממשיכים את הרצון העליון, שבתוכו נמצא התענוג — היינו בחינת גלגלתא וחכמה סתימאה — באמצעות קיום הרצון העליון, ברוך הוא.

סעיף ב' עוסק בקריאת השם ישראל כ"לי ראש", אותן אותיות. בקיום הרצון העליון, ישראל ממשיכים את הרצון הזה ואת התענוג שבתוכו — גלגלתא וחכמה סתימאה שתוארו לעיל.

כי הנה יש פלוסופים המכחישים בהשגחה פרטית מפני שנלאו להשיג איך יתכן בחי' רצון אצלו ית' במעשה האדם בעוה"ז וכי כלום חסר כו'

הרי יש פלוסופים המכחישים את ההשגחה הפרטית, משום שלא הצליחו להכין כיצד תיתכן בחינת רצון אצלו יתברך ביחס למעשי האדם בעולם הזה — וכי חסר לו דבר כלשהו? וכי

כדי להסביר כיצד רצון ה' יכול להימשך באמצעות מעשי האדם, מובאת תחילה טענת הפלוסופים נגד ההשגחה הפרטית: רצון מעיד על חסרון, והרי לה' אין שום חסרון.

שהרצון באדם אינו אלא למלאות מחסוריו משא"כ למעלה אנת הוא שלימותא דכולהו^{42, 43} ומה חסר ח"ו [חס ושלום] עד שיהיה שייך רצון והשגחה אם מקיימים רצונו.

שכן אצל האדם הרצון נועד רק למלא את מה שחסר לו; ואילו למעלה, "אתה הוא שלמות כולם", ומה חסר, חלילה, כדי שיהיה שייך רצון והשגחה אם מקיימים את רצונו?

אצל האדם הרצון קיים רק כדי למלא צורך. אבל על ה' נאמר, בתפילתו של אליהו בתיקוני זוהר, "אתה הוא שלמות כולם"; כיצד, אם כן, יכול להיות לו רצון בנוגע לשאלה אם בני האדם עושים את רצונו?

אמנם באמת הנה כך הוא הרצון עליון להיות בחי' ביטול היש והיינו כי באמת בחינת א"ס הוא בחינת תענוג כמ"ש כי עמך מקור חיים⁴⁴ היינו מקור התענוגים

אולם האמת היא שכך הוא הרצון העליון: שתהיה בחינת ביטול היש. כלומר, בחינת אין סוף היא בחינת תענוג, ככתוב: "כי עמך מקור חיים" — כלומר, מקור התענוגים;

התשובה היא שרצון ה' הוא שהיש יתבטל — שהנברא יוותר על תחושת קיומו הנפרד. אין סוף הוא, כביכול, התענוג עצמו: "מקור חיים" מתפרש כמקור כל התענוגים.

אלא שנמשך ממנו להיות תענוג מביטול היש כי מטבע הטוב להטיב⁴⁵ כו' ואז ממילא נמשך ג"כ בחי' רצון נתאוה הקב"ה^{46, 47} כו' (היינו כדי להיטיב כו').

אלא שממנו נמשך שיהיה תענוג מביטול היש, כי "טבע הטוב להיטיב" וכו'; ואז ממילא נמשך גם הרצון: "נתאוה הקדוש ברוך הוא" וכו' — כלומר, כדי להיטיב וכו'.

ממנו נמשך הרצון להתענג על נבראים שמניחים את קיומם העצמי בצד, משום ש"טבע הטוב להיטיב" — עיקרון שלפי הערת קה"ת מובא בספרי קבלה, כגון עמק המלך. מתוך רצון זה נמשך גם הרצון העליון, כדברי המדרש: "נתאוה הקדוש ברוך הוא" לעשות לו דירה בתחתונים.

והרצון הוא תר"ך מצות תרי"ג דאורייתא עם ז' דרבנן שנקרא תר"ך עמודי אור פי' כמו העמוד שנמשך מן הגג לארץ והוא מחזיק הגג

והרצון הוא תרי"ך המצוות — תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן — הנקראות "תרי"ך עמודי אור". כלומר, בדומה לעמוד הנמשך מן הגג אל הארץ ומחזיק את הגג;

הרצון מתבטא בתרי"ך מצוות: תרי"ג מצוות התורה ושבע מצוות דרבנן. הקבלה מכנה אותן "תרי"ך עמודי אור" (פרדס רימונים, לפי הערת קה"ת); תרי"ך הוא גם הגימטריה של כתר. עמוד מחזיק את הגג שממנו הוא נמשך.

והיינו ע"י שעומד בקרקע ולפי שהקרקע היא קשה לכן מתקיים עמידתו בטוב משא"כ בעפר תיחוח כו', וזה מפני שהוא עומד על הקרקע; וכיוון שהקרקע קשה, עמידתו יציבה היטב, שלא כמו באדמה תחוחה וכו'.

עמוד יכול להחזיק את הגג רק משום שהוא עומד על קרקע קשה; באדמה תחוחה הוא היה שוקע ונופל.

כמ"כ [כמו כן] תר"ך מצות הם העמודים הנמשכים מן הגג הוא בחי' תענוג עליון שנמשך ומתלבש בהמצות והן עצמן נשפלו למטה בקרקע עד"מ.

כך גם תר"ך המצוות הן העמודים הנמשכים מן הגג — שהוא בחינת התענוג העליון, הנמשך ומתלבש במצוות — והן עצמן הורדו למטה, אל הקרקע, בדרך משל.

המצוות הן עמודים כאלה: הן נמשכות מן "הגג", התענוג העליון המתלבש בהן, וקצותיהן התחתונים נטועים ב"קרקע", העולם הגשמי.

דהיינו בעשי' [בעשיה] גשמיות ציצית מצמר כו' ומחמת שנעוץ סופן בתחלתן^{48, 49} וסוף מעשה במחשבה תחלה⁵⁰ (שהעשי' [שהעשיה] שרשה לעילא כמ"ש במ"א לכן הוא כמשל הקרקע הבריאה וחזקה שיש בכחה להחזיק העמודים כו')

כלומר, בעשייה הגשמית — ציצית מצמר וכדומה. ומכיוון ש"סופן נעוץ בתחילתן" ו"סוף מעשה במחשבה תחילה" (שהעשייה שורשה למעלה, כפי שנכתב במקום אחר; לכן היא דומה לקרקע יציבה וחזקה, שבכוחה להחזיק את העמודים וכדומה),

המצוות נעשות באמצעות דברים גשמיים, כמו ציצית מצמר. העשייה הגשמית היא הקרקע היציבה, משום שכפי שנאמר בספר יצירה, "סופן נעוץ בתחילתן", וכפי שנאמר בפיוט לכה דודי, "סוף מעשה במחשבה תחילה": הנמוך ביותר מושרש בגבוה ביותר.

ע"כ עמידתם בטוב ויפה ויכולים להחזיק ולקבל המשכת התענוג עליון כו' (וזהו ענין ותומכיה מאושר^{51, 52} עי' [עיינן] בזח"א [בזהר חלק א] ד"ח ע"א ועמ"ש ע"פ והארץ הדום רגלי).⁵³

ולכן הן עומדות היטב וביציבות, ויכולות להחזיק ולקבל את המשכת התענוג העליון וכדומה. (וזהו ענין "ותומכיה מאושר"; ראו זוהר ח"א דף ח ע"א, וכן מה שנכתב על הפסוק "והארץ הדום רגלי").

כך המצוות עומדות ביציבות ויכולות לשאת את התענוג העליון הנמשך לתוכן. הפסוק "ותומכיה מאושר", הנאמר על התורה, רומז לכך, וכך גם הפסוק "והארץ הדום רגלי".

וזהו ענין מנענע ראשו⁵⁴ שע"ז מתנענע ממילא גם המוח שבתוכו עד"מ וכך ע"י המשכת הרצון נמשך ג"כ התענוג שבתוכו

וזהו ענין "מנענע ראשו": בעקבות זאת גם המוח שבתוכו נע מאליו, בדרך משל; וכך, באמצעות המשכת הרצון, נמשך גם התענוג שבתוכו.

כך מתבאר הדימוי של חז"ל, שה' "מנענע ראשו" כאשר ישראל עונים בקדיש: כשהראש נע, המוח שבתוכו נע אף הוא. כך גם, כשהרצון נמשך באמצעות המצוות, התענוג שבתוך הרצון נמשך עמו.

וזהו ענין יהא שמיה רבא מברך פי' שמיה הגדול⁵⁵ היינו בחיי אי"ס שלמעלה גם מבחי' כתר שהכתר הוא הארת הסובב

וזהו ענין יהא שמיה רבא מברך: פירושו, שמו הגדול — כלומר, מדרגת אין סוף, שלמעלה אפילו ממדרגת כתר, שכן כתר הוא הארה של סובב כל עלמין.

שמו הגדול שבקדיש הוא אין סוף, שלמעלה אף מכתר, שכן כתר הוא רק הארה של האור המקיף (סובב כל עלמין).

(ועיין בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער השבת פכ"א וז"ל [וזה לשונו] סעודתא דעתיקא קדישא כו' לכן נקרא קדושה זו קדושה רבא בסוד שמיה רבא עכ"ל [עד כאן לשונו]. וע' בזהר פ' תרומה)⁵⁶

(וראו פרי עץ חיים, שער השבת, פרק כא, וזו לשונו: "סעודתא דעתיקא קדישא" וכדומה; לכן קדושה זו נקראת "קדושה רבא", על פי הסוד של "שמיה רבא". עד כאן לשונו. וראו זוהר פרשת תרומה.)

פרי עץ חיים מסביר שהקידוש של יום השבת, בסעודת עתיקא קדישא, נקרא "קדושה רבא", "הקידוש הגדול", על שם "שמיה רבא". הקורא מופנה גם לזוהר בפרשת תרומה ולפירוש הרמ"ז.

(דקס"ה⁵⁷ ב') ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ועיין בזהר פ' משפטים (דק"ה א') ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם דפי' שמו הגדול הוא בינה וע' בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הקדישים ספ"ב [סוף פרק ב'].

(דף קס"ה ע"ב), וכן בפירוש הרמ"ז שם; וראו זוהר פרשת משפטים (דף ק"ה ע"א), ובמקדש מלך שם, שמפרש כי שמו הגדול הוא בינה; וראו פרי עץ חיים, שער הקדישים, סוף פרק ב.

מקורות מסוימים מזהים את "שמו הגדול" עם בינה: כך מפרש המקדש מלך בפירושו לזוהר בפרשת משפטים.

אך כבר נתבאר זה במ"א בביאור דמזוזה מימין⁵⁸ דהכל א' כי התגלות עתיק הוא בבינה

אך הדבר כבר נתבאר במקום אחר, בביאור על "מזוזה מימין", שהכול אחד, שכן גילוי עתיק הוא בבינה.

אין כאן סתירה: כפי שהוסבר על "מזוזה מימין", הכול אחד, משום שעתיק, פנימיות הכתר, מתגלה בבינה.

ועמ"ש ע"פ תגל נפשי באלקי⁵⁹ ובביאור ע"פ ועתה יגדל נא^{60, 61} בענין אם עונות תשמר⁶² י"ה אדי מי יעמוד כו' ועמ"ש ע"פ ראה אנכי.^{63, 64, 65}

וראו מה שנכתב על "תגל נפשי באלקי", ובביאור על "ועתה יגדל נא", בענין "אם עונות תשמר י"ה, אדי, מי יעמוד" וכדומה; וראו מה שנכתב על "ראה אנכי".

עוד על כך מופיע בביאורים על "תגל נפשי באלקי" ועל תפילת משה "ועתה יגדל נא כוח אדני", שבה נדון הפסוק "אם עונות תשמר י"ה, אדי, מי יעמוד", וכן על "ראה אנכי".

5 ועמ"ש עוד מענין שמו הגדול ע"פ שיר השירים⁶⁶ אשר לשלמה⁶⁷ ולקמן ע"פ ע"כ יאמרו המושלים⁶⁸ באו חשבון⁶⁹ כו'

ועיינו גם במה שנכתב בהמשך בעניין שמו הגדול, על הפסוק "שיר השירים אשר לשלמה", ובהמשך על הפסוק "על כן יאמרו המושלים בואו חשבון" וכו';

עוד על "שמו הגדול" מופיע במאמר על הפסוק "שיר השירים אשר לשלמה", ובהמשך, בפרשת חוקת, על הפסוק "על כן יאמרו המושלים בואו חשבון".

ועמ"ש ע"פ ואלה שמות בניי [בני ישראל]⁷⁰ ושם נתבאר דשם הוי' הוא שמו הגדול ע"ש ו י"ל [יש לומר] עוד בענין שמו הגדול עפ"מ"ש [על פי מה שכתוב] בפ' בשלח ע"פ וירא ישראל את ה' הגדולה⁷¹ שיש ב' שמות הוי' ע"ש ושמו הגדול י"ל [יש לומר]

ועיינו במה שנכתב על הפסוק "ואלה שמות בני ישראל", ושם הוסבר ששם הוי' הוא שמו הגדול; עיינו שם. ועוד אפשר לומר בעניין שמו הגדול, על פי מה שנכתב בפרשת בשלח על הפסוק "וירא ישראל את ה' הגדולה", שישנם שני שמות הוי'; עיינו שם. ואפשר לומר ששמו הגדול

תורה אור, על הפסוק "ואלה שמות", מזהה את השם הגדול עם שם הוי'. דרך נוספת עולה מן המאמר על הפסוק "וירא ישראל את ה' הגדולה", העוסק בשני שמות הוי', תחתון ועליון.

דהיינו שם הוי' דלעילא ועמ"ש במ"א בפ"י כל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול⁷² כו' וי"ל [יש לומר] דזהו ג"כ פי' ועתה יגדל נא כח⁷³ כו'

הוא שם הוי' שלמעלה. ועיינו במה שנכתב במקום אחר בפירוש "כל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול" וכו'. ואפשר לומר שזהו גם פירוש "ועתה יגדל נא כח" וכו':

לפי דרך זו, "שמו הגדול" הוא שם הוי' העליון. הקורא מופנה גם להסבר על האמירה "כל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול", העוסק אף הוא בדבר שהוא "גדול"; וייתכן שגם תחינתו של משה "יגדל נא הכח" נושאת משמעות דומה.

שיומשך בחי' שמו הגדול ועיין ברי"ח [בראשית חכמה] שער היראה פ"א מענין זה דהגדול וכדי להיות שמיה רבא מברך ונמשך למטה⁷⁴

שתימשך בחינת שמו הגדול. ועיינו בראשית חכמה, שער היראה, פרק א, בעניין זה של "הגדול". וכדי ששמו הגדול יתברך וימשך למטה,

תחינתו של משה היא, אם כן, שבחינת השם הגדול תימשך למטה; גם בראשית חכמה דן בעניין "הגדול". כעת עובר הטקסט לבאר כיצד "שמו הגדול" מתברך, כלומר נמשך למטה.

היינו ע"י שמנענע ראשו שהוא בחי' גלגלתא וממילא מתנענע ונמשך ג"כ בחי' אי"ס המלוכש בו כו'.

היינו על ידי שהוא מנענע את ראשו, שהוא בחינת גלגלתא; וממילא מתנועעת ונמשכת גם בחינת אין סוף המלוכשת בו וכו'.

ההמשכה נעשית באמצעות "הנהון ראשו" של ה': הראש, הגלגלתא או הרצון, נע; ואיתו מתנועעת ונמשכת בחינת אין סוף המלוכשת בו.

(וע' מענין הנענוע בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער הקדישים פ"ג [פרק ג'] בהג"ה [בהגהה] ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות]

פ' פנחס⁷⁵ בפ"י הזהר) (דרי"כ סע"א [סוף עמוד א]). גם י"ל [יש לומר] דפ"י נענוע זה הוא ע"ד מ"ש וישע ה' אל הבל⁷⁶ כו'.

(ועיינו בענין ההנהון בפרי עץ חיים, שער הקדישים, פרק ג', בהגהה, וברמ"ז, פרשת פינחס, בפירוש הזהר) (סוף רכ ע"א). ועוד אפשר לומר שפירוש ההנהון הזה הוא על דרך הכתוב "וישע ה' אל הבל" וכו'.

בענין ההנהון מופנים הקוראים לפרי עץ חיים ולרמ"ז על הזהר. ייתכן גם שהנהון זה דומה לכתוב "וישע ה' אל הבל": ה' פונה ונוטה אל מי שמקריב לו.

והוא כענין מ"ש במ"א בפ"י לשון צלותא שהוא לשון הטייה וכדלקמן בביאור ע"פ ע"כ יאמרו המושלים באו חשבון ע"ש.

וזה דומה למה שנכתב במקום אחר בפירוש המילה "צלותא", שמשמעותה נטייה, וכפי שיתבאר בהמשך בביאור על הפסוק "על כן יאמרו המושלים באו חשבון"; עיינו שם.

הדבר מתאים למבואר במקום אחר, שהמילה הארמית "צלותא", תפילה, משמעה נטייה. הביאור על הפסוק "בואו חשבון" שבהמשך עוסק בכך.

6 וזהו ענין הקדישים שכתפלה שהם להעלות העולמות כמו אצל הודו בין עשיה ליצירה אומרים קדיש שבזה הקדיש אנו מעלים העשיה ביצירה כמ"ש בפע"ח [בפרי עץ חיים] שם פ"א,

וזהו ענינם של הקדישים שבתפילה: להעלות את העולמות. למשל, באמירת "הודו", בין עולם העשייה לעולם היצירה, אומרים קדיש, ובאמצעות קדיש זה מעלים את העשייה ליצירה, כפי שנכתב שם בפרי עץ חיים, פרק א'.

הקדישים שבתפילה מעלים את העולמות שלב אחר שלב. למשל, הקדיש שאומרים ב"הודו", כשהתפילה עוברת ממדרגת העשייה למדרגת היצירה, מעלה את העשייה ליצירה, כפי שמוסבר בפרי עץ חיים.

והיינו כי א"א להיות עליית העולמות עשיה ליצירה אלא ע"י המשכה תחלה מיצירה בעשיה והמשכה הוא ע"י איש"ר [אמן יהא שמיה רבא] שנמשך אור אי"ס שביצירה כו'

כלומר, עליית העולמות, העשייה ליצירה, אינה יכולה להתרחש אלא אם כן נמשכת תחילה הארה מן היצירה אל העשייה; והמשכה זו נעשית באמצעות "אמן, יהא שמיה רבא", שבאמצעותו נמשך אור אין סוף שביצירה וכו',

שום עולם אינו יכול לעלות לעולם שמעליו, אלא אם כן נמשכת תחילה הארה מן העולם העליון אל העולם התחתון. המשכה זו נעשית באמצעות המענה "אמן, יהא שמיה רבא", שממשיך את אור אין סוף שביצירה.

שזהו ענין מנענע ראשו, והגם שעיקר המשכה זו דנענוע הראש הוא ע"י העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] דק"ש
[דקריאת שמע] שמע ישראל כו'

וזהו ענין "מנענע ראשו". ואף שעיקר המשכה זו, של נענוע הראש, נעשה באמצעות העלאת מ"ן של קריאת שמע,
"שמע ישראל" וכו',

המשכה זו היא המשמעות של "ה' מנענע את ראשו". עיקר הגורם לה הוא, עם זאת, העלאת מ"ן — התעוררות מלמטה — באמצעות קריאת שמע, "שמע ישראל".

וכמ"ש כ"א ישראל יהיה שמך⁷⁷ כי⁷⁸ שרית עם אלקים שע"י בחינת ביטול היש שזהו ענין

וכפי שנאמר: "כי אם ישראל יהיה שמך, כי שרית עם אלקים" — שבאמצעות בחינת ביטול היש, וזהו ענין

הדברים מתאימים לפסוק "ישראל יהיה שמך, כי שרית עם אלקים": המאבק עם אלקים מתפרש כביטול היש, כהנחת הקיום הנפרד של האדם.

כי שרית עם אלקים ע"י נמשך שישראל יהיה שמך בחינת לי ראש.⁷⁹ מ"מ צריך לומר ג"כ בדבור
יהש"ר [יהא שמיה רבא] מברך כו'.

"כי שרית עם אלקים", על ידי כך נמשך ש"ישראל יהיה שמך", בחינת "לי ראש"; ואף על פי כן, צריך לומר בדיבור
גם "יהא שמיה רבא מברך" וכו'.

באמצעות אותו ביטול נעשים "ישראל", "לי ראש" — ראש לה'. למרות זאת, צריך לומר בקול גם את המילים "יהא שמיה רבא מברך".

(ויובן עוד בפ"י וענין לי ראש עפמ"ש [על פי מה שכתוב] במדרש ויקרא רבה פ"ב [פרק ב'] ובשוחר טוב פ"ט
כל מקום שנאמר לי אינו זו לעולם כו' ונתבאר הענין במ"א ע"פ וארשתיך לי^{80.81} כו',

(ענין ומשמעות "לי ראש" יובנו עוד על פי מה שנאמר במדרש ויקרא רבה, פרק ב', ובשוחר טוב, פרק י"ט: "כל
מקום שנאמר לי אינו זו לעולם" וכו'; והענין נתבאר במקום אחר על הפסוק "וארשתיך לי" וכו':

המדרש מלמד שבכל מקום שבו נאמר במקרא "לי", הדבר אינו מסתלק לעולם — לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. הדברים התבארו בהרחבה גם במאמר על הפסוק "וארשתיך לי".

דר"ל [דרוזה לומר] לפי שענין לי רומז לבחי' מהותו ועצמותו היינו בחי' עתיק שבו דייקא נאמר לא
שנית⁸² כי לית שמאלא בהאי עתיקא,⁸³ וזהו פ"י לי ראש שהם בבחי' ומדרגה עליונה זו דבחינת
גלגלתא ומו"ס [ומוחא סתימאה] דא"א ממש שלמעלה מעלה מבחינת ז"א

כלומר, המונח "לי" מרמז על בחינת מהותו ועצמותו, היינו בחינת עתיק, שעליה דווקא נאמר "אני ה' לא שנית",
שכן "לית שמאלא בהאי עתיקא". וזהו פירוש "לי ראש": שהם בבחינה ובמדרגה העליונה הזאת, בחינת גלגלתא
ומוחא סתימאה של אריך אנפין ממש, שלמעלה מעלה מבחינת ז"א.

"לי" מצביע על עצמותו ומהותו של ה', על בחינת עתיק, שעליה נאמר "אני ה' לא שנית", שכן בעתיק "אין שמאל" — אין דין או שינוי. לכן,
"לי ראש" פירושו שישראל מגיעים לגלגלתא ולמוחא סתימאה של אריך אנפין, למעלה לאין ערוך מז"א, תצורת המדות.

וזהו ענין העלייה שנעשה ע"י ירידת הנשמה בגוף וכנ"ל שלהיות בבחינת ישראל לי ראש הוא ע"י כי שרית כו' ביטול היש דוקא. ועמ"ש ע"פ ואלה שמות⁸⁴ שיש ב' עליות מבחינת יעקב. הא' בבחינת ישראל זוטא.

וזהו העלייה שנוצרת באמצעות ירידת הנשמה לגוף; וכפי שנאמר לעיל, להגיע לבחינת "ישראל" — לי ראש" אפשר דווקא באמצעות "כי שרית" וכו', כלומר בביטול היש. ועיין כמה שנכתב על "ואלה שמות", שיש שתי עליות מבחינת יעקב: הראשונה היא בבחינת "ישראל זוטא", ישראל הקטן;

עלייה זו מתאפשרת באמצעות ירידת הנשמה לגוף, שבו היא מגיעה ל"לי ראש" על ידי הנחת קיומה הנפרד. בתורה אור, על "ואלה שמות", מדובר בשתי עליות של יעקב; הראשונה מכונה "ישראל זוטא", ישראל הקטן.

הב' בבחי' ישראל סבא. ויש לפרש ענין ב' עליות אלו. הא' בבחי' גלגלתא ומוחא דז"א שנק' ישראל זוטא ונק' בחי' זו ג"כ לי ראש כי ז"א בעתיקא אחיד ותליא⁸⁵ וגם כי בז"א

השנייה היא בבחינת ישראל סבא, ישראל הזקן. אפשר להסביר [כך] את עניינן של שתי העליות האלה: הראשונה היא בבחינת הגולגולת והמוח של ז"א, הנקרא ישראל זוטא; וגם בחינה זו נקראת "לי ראש", כי "ז"א אחיד ותליא בעתיקא", וגם משום שכו"א,

העלייה השנייה היא בבחינת ישראל סבא, "ישראל הזקן" — שם שעל פי הערת קה"ת מקורו במדרש. העלייה הראשונה היא אל הגולגולת והמוח של ז"א, וגם היא נקראת "לי ראש", מפני שלשון הזוהר היא שז"א אחוז בעתיקא ותלוי בו.

הנה מבחי' מצחא ולמעלה הוא בחי' כי לא אדם הוא⁸⁶ כמ"ש במ"א ע"פ צאינה וראינה כו', וגם כי לפעמים עולה ז"א עד שנמשך לו הכתר מא"א [מאריך אנפין] וע"י ממש כמבואר בענין חג השבועות

מבחינת המצח ולמעלה, הוא בבחינת "כי לא אדם הוא", כפי שנכתב במקום אחר על "צאינה וראינה" וכו'; וגם משום שלפעמים ז"א עולה עד שנמשך אליו הכתר מאריך אנפין ומעתיק יומין עצמו, כפי שמוסבר בעניין חג השבועות;

יתרה מזו, מן ה"מצח" ולמעלה ז"א הוא בבחינת "לא אדם", למעלה ממידה אנושית. ולעיתים, כמו בשבועות, הוא עולה עד שהוא מקבל כתר מאריך אנפין ומעתיק יומין עצמו.

ולכן גם בחי' ז"א נק' לי ראש. אכן עלייה השנית שיהיה לעתיד היינו בגלגלתא ומו"ס [ומוחא סתימאה] דא"א וזהו לי ראש ממש ואפשר לומר שעלייה זו זהו ענין ישראל סבא⁸⁷

ולכן גם בחינת ז"א נקראת "לי ראש". אולם העלייה השנייה, שתהיה לעתיד לבוא, היא אל הגולגולת והמוחא סתימאה של אריך אנפין, וזהו "לי ראש" ממש. ואפשר לומר שעלייה זו היא עניינה של בחינת ישראל סבא,

לכן גם בחינת ז"א נקראת "לי ראש". העלייה השנייה, שתהיה לעתיד לבוא, תגיע אל הגולגולת והמוחא סתימאה של אריך אנפין — "לי ראש" במלוא מובן המילה. ייתכן שזו משמעותה של בחינת ישראל סבא.

כי סבא הוא בחי עתיק יומין כו' ועלייה זו ע"ד מ"ש בספר הגלגולים ספ"ז שהיה עולם האצילות עולה עד א"ק [אדם קדמון] כו' ע"ש. ואפ"ל [ואפשר לומר] שלכן נאמר לו ב"פ [ב' פעמים] ישראל יהיה שמך.

שהרי סבא הוא בבחינת עתיק יומין וכו'. עלייה זו דומה למה שנכתב בספר הגלגולים, סוף פרק י"ז, שעולם האצילות עלה עד אדם קדמון וכו'; עיינו שם. ואפשר לומר שזו הסיבה שנאמר לו פעמיים: "ישראל יהיה שמך".

סבא, "הזקן", הוא עתיק יומין, "עתיק הימים". בספר הגלגולים מתוארת עלייה דומה, שבה עולם האצילות כולו עלה עד אדם קדמון, המדרגה הקדמונית שלמעלה ממנו.

א' ע"י המלאך (וישלח ל"ב כ"ט) ב' (שם ל"ה יו"ד) ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו ועמ"ש בפ"י כל האזרח בישראל ישבו⁸⁸ בסוכות בדי"ה ה' לי בעוזרי, ⁸⁹ וכ"ז [וכל זה] נמשך ע"י

פעם אחת על ידי המלאך (וישלח ל"ב:כ"ט), [ו]פעם שנייה (שם ל"ה:י') על ידי הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו. וראו גם מה שנכתב על פירוש "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות", במאמר המתחיל "ה' לי בעוזרי". וכל זה נמשך על ידי

ייתכן שזו הסיבה שנאמר ליעקב פעמיים ששמו יהיה ישראל: פעם אחת על ידי המלאך שנאבק בו, ופעם נוספת על ידי ה' עצמו. המאמר על "ה' לי בעוזרי", העוסק בפסוק על הישיבה בסוכות, מובא כאן בהקשר זה.

כי שרית כו' וכמשי"ש [וכמה שכתוב שם] ע"פ ואלה שמות שעליות אלו נמשכים ע"י הירידה תחלה בבחי גלות מצרים ואז ע"י יצ"מ [יציאת מצרים] נעשים עליות אלו כו':^{90, 91}

"כי שרית" וכו', וכפי שנכתב שם על "ואלה שמות": עליות אלה נמשכות באמצעות הירידה תחילה למצב של גלות מצרים, ולאחר מכן, באמצעות יציאת מצרים, באות עליות אלה וכו'.

שתי העליות באות בעקבות "כי שרית" — ביטול. כפי שמוסבר בתורה אור על "ואלה שמות", הן מושגות רק לאחר הירידה שקדמה להן, אל גלות מצרים, ולאחר היציאה ממנה.

קטע 3 • 71-10

הוי' נחשבת לאלקים

7 ג והנה ההמשכות הם עכשיו בהעלם ולעתיד יתגלו. וזהו אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים⁹² להיות לכם לאלקים.

3. כעת ההמשכות נסתרות, ולעתיד לבוא הן יתגלו. וזהו [פירוש] "אני הוי' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים".

סעיף 3 עובר לפסוק על ציצית. האור האלוקי שהמצוות ממשיכות נסתר כעת, ולעתיד לבוא הוא יתגלה; זהו פירוש המילים "להיות לכם לאלקים" בפסוק "אני הוי' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים".

פִּי עֵיִד מִיִּשׁ וּשְׁבַתִּי בְּשָׁלוֹם⁹³ אֶל בֵּית אָבִי וְהָיָה הוּאִי לִי לְאַלְקִים שְׂאֲצִילוֹת נִקְרָא הוּאִי יוֹיֵד חֲכָמָה הִי בִּינָה וְקוּצוֹ שֶׁל יוֹיֵד כֶּתֶר.

הפירוש הוא על דרך הכתוב "ושבתי בשלום אל בית אבי והיה הוּאִי לִי לְאַלְקִים": אצילות נקראת הוּאִי — היוֹיֵד היא חכמה, ההִיא היא בינה, וקוצו של יוֹיֵד הוא כתר.

הביטוי מקביל לנדרו של יעקב, "והיה הוּאִי לִי לְאַלְקִים". שם הוּאִי מורה על עולם האצילות: היוֹיֵד שבו היא חכמה, ההִיא היא בינה, וקוצו של יוֹיֵד הוא כתר.

8 ואלקים הוא בחי' מל' שעיקר התהוות היש ודבר נפרד לגמרי היא ממלכות דאצילות. וזהו ענין שם אלקים המעלים להיות התהוות היש ונפרד שהן הנבראים דבי"ע מלאכים ונשמות וכמ"ש

ואלוקים הוא בחינת מלכות, שכן עיקר התהוותו של היש ושל דבר נפרד לגמרי היא ממלכות דאצילות. זהו ענינו של שם אלקים, המעלים ומאפשר את התהוות היש והנפרד — הנבראים שבבריאה, יצירה ועשיה, המלאכים והנשמות — וכפי שכתוב,

אלקים מקביל למלכות, הספירה האחרונה של אצילות, שממנה באים נבראים לעולם כמציאות נפרדת. שם אלקים מסתיר את האלוקות, וכך יכולים להתקיים מלאכים ונשמות בעולמות התחתונים בריאה, יצירה ועשיה.

כי שמש ומגן⁹⁴ הוּאִי אֱלֹקִים דְּשֵׁם אֱלֹקִים הוּאִי מִגֵּן וְנִרְתֵּק לְשֵׁם הוּאִי שֶׁמֶסְתִּיר וְזֶהוּ עֲנִין הַפְּרָסָא הַמִּפְסָקָת בֵּין אֲצִי לְבְרִיָּאָה, מִשְׁאִ"כ בְּאֲצִילוֹת שֶׁשֶׁם הוּאִי בַּחֲיָי

"כי שמש ומגן הוּאִי אֱלֹקִים": שם אלקים הוא מגן ונרתיק לשם הוּאִי, והוא מסתיר אותו. זהו עניינה של הפרסא, המחיצה המפרידה בין אצילות לבריאה. ואילו באצילות, שם יש בחינת

הפסוק "שמש ומגן הוּאִי אֱלֹקִים" נדרש כך: הוּאִי הוא כמו השמש, ואלקים הוא כמו מגן או נרתיק המכסה אותו. הסתר זה הוא הפרסא, ה"מחיצה" שבין אצילות לעולמות שמתחתיה.

גילוי אור א"ס ב"ה ונקי אצילות הוּאִי לשון התהוות ע"ש [על שם] ההשפעות מכתר לחכמה ומחכמה לבינה מוחין דאבא מוחין דאימא הכל בחי' גילוי אור, ופ"י והיה הוּאִי לִי לְאַלְקִים⁹⁵ היינו שלעתיד יהיה הוּאִי זה נחשב

גילוי אור אין סוף ברוך הוא, ואצילות נקראת הוּאִי — לשון התהוות — על שם השפע הנמשך מכתר לחכמה ומחכמה לבינה, מוחין דאבא ומוחין דאימא; כל זה הוא בחינת גילוי אור. ופירוש "והיה הוּאִי לִי לְאַלְקִים" הוא שלעתיד לבוא הוּאִי זה ייחשב

באצילות, לעומת זאת, הכול הוא גילוי, ולכן אצילות נקראת הוּאִי — שם שמשמעותו התהוות — על שם זרימת האור מכתר לחכמה ולבינה. דברי יעקב "והיה הוּאִי לִי לְאַלְקִים" פירושו שבעתיד הוּאִי עצמו ייחשב כאלקים.

כמו אלקים לפי שיתגלה בחי' א"ס שלמעלה מאצילות כמ"ש עד יעבור עמך⁹⁶ הוי' כו' (ועמ"ש ע"פ האזינו השמים)⁹⁷ והוא בחי' שמו הגדול.

כמו אלקים, מפני שתתגלה בחינת אין סוף שלמעלה מאצילות, כפי שכתוב: "עד יעבור עמך הוי'" וכו' (וראו מה שנכתב על הפסוק "האזינו השמים"); וזוהי בחינת שמו הגדול.

הסיבה לכך היא שאין סוף, שלמעלה מאצילות, יתגלה; הפסוק "עד יעבור עמך הוי'" רומז לכך. בחינה זו היא "שמו הגדול".

ובהגלות נגלות בחינה זו אז שם הוי' כאלקים חשוב לגבי גילוי עצום הזה (ועמ"ש בביאור ע"פ שובה ישראל⁹⁸ בד"ה איתא במ"ח במסכת יומא).

וכאשר בחינה זו תתגלה, שם הוי' ייחשב כאלקים ביחס לגילוי העצום הזה (וראו מה שנכתב בביאור על הפסוק "שובה ישראל", במאמר המתחיל "איתא במ"ח במסכת יומא").

ביחס לגילוי העצום הזה, אפילו הוי', גילוי האצילות, ייחשב כאלקים, כלומר כהסתר. הטקסט מפנה לביאור על "שובה ישראל": המאמר הזה פותח בקטע ממסכת יומא שבמשנת חסידים, חיבור קבלי הערוך במסכתות, האומר שזעיר אנפין העולה לעתיק נחשב כאלקים ביחס אליו.

וזהו פ"י אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מאמ"צ [מארץ מצרים] להיות לכם לאלקים שע"י יציאת מצרים יהיה גילוי זה עד שהוי' כאלקים חשוב.

וזהו פירוש "אני הוי' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים": שבאמצעות יציאת מצרים יהיה גילוי זה, עד שהוי' ייחשב כאלקים.

זהו פירוש הפסוק בפרשת ציצית: יציאת מצרים מובילה לגילוי גדול כל כך, עד שהוי' נחשב כאלקים.

כי הנה יציאת מצרים ישנו בכמה מדרגות. הא' העל"י [העליה] מבי"ע לאצילות ביטול היש לאין. ואמנם באצילות ג"כ שייך בחינת יצ"מ [יציאת מצרים], כי גם אצילות הוא בבחי' מיצרים וגבולים ונק' מדות מדת החסד כו'

הנה ליציאת מצרים יש מדרגות רבות. הראשונה היא העלייה מבריאה, יצירה ועשיה לאצילות — ביטול היש לאין. אולם גם באצילות שייכת בחינת יציאת מצרים, שכן גם אצילות נתונה במצרים ובגבולות, ונקראת מדות — מידת החסד וכו' —

ליציאת מצרים יש מדרגות רבות. הראשונה היא העלייה מן העולמות התחתונים לאצילות, ממציאות נפרדת (יש) לביטול (אין). אך גם באצילות יש מצרים, במשמעות של "מְצָרִים", כמשחק מילים על מצרים: מדותיה הן מידות, כלומר שיעורים.

שהם בבחי' מדה וגבול שאם היה החסד בלי גבול לא היה עונש לרשעים כלל כו', והיינו לפי שהאורות מלוכשים בכלים שהם המגבילים לכן יש מצר עד כאן כו'.

שהן בבחינת מידה וגבול; אילו החסד היה בלי גבול, לא היה עונש לרשעים כלל וכו'. והטעם הוא שהאורות מלוכשים בכלים, והכלים הם המגבילים; לכן יש גבול של "עד כאן" וכו'.

גם לחסד האלוקי שבאצילות יש מידה; אחרת אי אפשר היה להעניש את הרשעים. הגבול נובע מן הכלים שבהם מלוכשים אורות אצילות, והם שמציבים גבול: "עד כאן".

(וזהו שכתוב) בפרקי היכלות רל"ו אלפים רבבות פרסאות הוא שיעור קומה והיינו בחינת כלים דאצילות שהן בבחינת גבול ותכלית ע' [עין] באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה איהו וחיוהי בשם הע"ח). משא"כ למעלה מאצילות.

(וזהו שנאמר בפרקי היכלות: "רל"ו אלפים רבבות פרסאות הוא שיעור קומה"; והכוונה לבחינת הכלים דאצילות, שהם מוגבלים ובעלי תכלית. ראו אגרת הקודש, המאמר הפותח במילים "איהו וחיוהי", בשם עץ חיים.) מה שאין כן למעלה מאצילות.

היכלות הקדומים מייחסים ל"שיעור קומה" האלוקי מידה עצומה אך סופית, והיא מתייחסת לכלים דאצילות; באגרת הקודש, בענין "איהו וחיוהי", מובא בשם עץ חיים שהכלים מוגבלים. למעלה מאצילות אין גבול כזה.

כי הנה עיקר בחינת המיצרים והגבולים זהו בעולם התיקון שהאורות מועטים והכלים מרובים ובתהו האורות מרובים מהכלים כו'

כי עיקר בחינת המיצרים והגבולות היא בעולם התיקון, שבו האורות מועטים והכלים מרובים, ואילו בתהו האורות מרובים מן הכלים וכו'.

מיצרים וגבולות שייכים בעיקר לעולם התיקון, שבו האורות מועטים והכלים מרובים. בעולם התהו האורות מרובים מן הכלים.

אמנם א"ס ב"ה הוא למעלה מבחינת כלים לגמרי ואין שייך בחינת מיצר וגבול ולכן בחינת עלייה מאצילות בלמעלה מאצילות נקרא ג"כ יציאת מצרים כו'.

אבל אין סוף ברוך הוא הוא למעלה מבחינת הכלים לגמרי, ולא שייכים בו מיצר וגבול; לכן גם העלייה מאצילות אל מה שלמעלה מאצילות נקראת יציאת מצרים וכו'.

אין סוף הוא למעלה לגמרי מבחינת הכלים, ולכן אין שם שום גבול. משום כך גם העלייה מאצילות אל מה שלמעלה ממנה נקראת "יציאת מצרים".

(וכמ"ש במ"א בביאור ע"פ אלה מסעי דלכך כל המ"ב מסעות עד ירדן יריחו נקרא הכל יצ"מ [יציאת מצרים] כי יריחו הוא בחי' ריח בגדיו⁹⁹ בחינת מקיפים כו' שלמעלה מבחי' כלים ואור פנימי לכן עד בחי' זו נק' עדיין יצ"מ [יציאת מצרים].

(וכמו שנכתב במקום אחר, בביאור על הפסוק "אלה מסעי", שזו הסיבה שכל ארבעים ושניים המסעות, עד הירדן שביריחו, נקראים כולם יציאת מצרים: כי יריחו היא בחינת "ריח בגדיו", בחינת המקיפים וכו', שלמעלה מבחינת הכלים והאור הפנימי; ולכן עד לבחינה זו עדיין נקרא הדבר יציאת מצרים.)

הביאור על "אלה מסעי" מציג את אותו רעיון: כל ארבעים ושניים המסעות, עד הירדן שביריחו, נחשבים ליציאת מצרים, משום שיריחו, הקשורה לריח, מסמלת את האורות המקיפים, שהם למעלה מהכלים ומהאור הפנימי.

ולכן ג"כ כל זה נמשך ע"י כירור נה"ב [נפש הבהמית] ששרשה מעולם התהו ששם האורות מרוכים כו'. וזהו ג"כ שיצ"מ [שיציאת מצרים] ישגם בצדיקים כו' ואפילו במרבע"ה [במשה רבינו עליו השלום] שהיה לו גילוי אצ"י ממש היה שייך בו מצות יצ"מ [יציאת מצרים] בכל יום והוא ע"ד הנז' [הנזכר].

ולכן גם כל זה נמשך על ידי כירור הנפש הבהמית, ששורשה מעולם התהו, שבו האורות מרוכים וכו'. וזהו גם הטעם לכך שיציאת מצרים שייכת גם בצדיקים וכו'; ואפילו אצל משה רבנו עליו השלום, שהיה לו גילוי של אצילות ממש, היה שייך בכל יום קיום המצווה לזכור את יציאת מצרים, ועל דרך העניין שנוכר.

יציאת מצרים נעלית זו נמשכת באמצעות כירור הנפש הבהמית, ששורשה בעולם התהו, שבו האורות מרוכים. לכן גם צדיקים, ואפילו משה, שאצילות עצמה התגלתה לו, נצטוו לזכור את יציאת מצרים בכל יום.

ולקרב הדבר אל השכל בעבודה איך שייך מדרגות רבות מאד ביצ"מ [ביציאת מצרים]. הנה נת' [נתבאר] ע"פ במדבר סיני באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים¹⁰⁰ כו'

וכדי לקרב את העניין אל השכל בעבודת ה', ולהבין כיצד שייכות ביציאת מצרים דרגות רבות כל כך: נתבאר על הפסוק "במדבר סיני באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים" וכו',

כדי לקשר את העניין לעבודת ה', מובא המאמר על הפסוק "במדבר סיני באחד לחדש השני בשנה השנית", הדורש את החזרה על "השני" כשלב נוסף ביציאה ממצרים.

דלחדש השני וכן לשנה השנית ר"ל [רוצה לומר] שצ"ל בבחינה שנית מיציאת מצרים דהיינו אחר שיהיה סור מרע גמור בתכלית אז יוכל לבא לבחי' מדבר סיני שהוא ענין צאת הנפש מנרתקה לבושי נוגה כו' ע"ש.

שהביטויים "לחדש השני" וכן "לשנה השנית" פירושם שצריך להיות בבחינה שנייה של יציאת מצרים; כלומר, רק לאחר שהאדם סר מן הרע לגמרי, בתכלית השלמות, הוא יכול להגיע לבחינת "מדבר סיני", שהיא יציאת הנפש מנרתקה — לבושי נוגה וכו'; ראו שם.

תחילה יש לסור מן הרע לגמרי; רק לאחר מכן מגיעים ל"מדבר סיני", ליציאת הנפש מן ה"נרתיק" שלה — לבושי נוגה, הקליפה שבה מעורבים טוב ורע.

וב' בחי' יצ"מ [יציאת מצרים] שנזכר כאן מבי"ע לאצי' ומאצי' למעלה זהו עוד למעלה מב' בחי' הנ"ל דהיינו שאחר צאת הנפש מלבושי נוגה שייך בחי' יצ"מ [יציאת מצרים] מבי"ע לאצי'.

ושתי בחינות יציאת מצרים שנזכרו כאן — מבריא, יצירה ועשיה לאצילות, ומאצילות למעלה — הן למעלה עוד משתי הבחינות שנזכרו קודם; כלומר, לאחר שהנפש יוצאת מלבושי נוגה, שייכת בחינת יציאת מצרים מבריא, יצירה ועשיה לאצילות.

שתי בחינות יציאת מצרים הנדונות כאן, מן העולמות התחתונים לאצילות ומאצילות למעלה, נעלות עוד יותר. הן מתחילות רק לאחר שהנפש יצאה מלבושי נוגה.

וענין זה בנפש כי ב"ע הוא בחי' אהבה ויראה יש מי שאוהב כו' משא"כ אצילות זהו בחינת ביטול שלמעלה מבחי' אהבה וכמו ענין השתחוואות דשמו"ע [דשמונה עשרה] הוא למעלה מבחי' ואהבת דק"ש [דקריאת שמע] כו'.

וענין זה בנפש: בריאה, יצירה ועשיה הן בחינת אהבה ויראה — יש מי שאוהב וכו'; ואילו אצילות היא בחינת ביטול שלמעלה מבחינת אהבה, כמו ענין ההשתחויות בתפילת שמונה עשרה, שלמעלה מבחינת "ואהבת" שבקריאת שמע וכו'.

בנפש, העולמות התחתונים מקבילים לאהבה ויראה, שבהן עדיין יש מציאות של אדם אוהב. אצילות מקבילה לביטול שלמעלה מאהבה, כמו ההשתחויות בתפילת שמונה עשרה, שלפי הערת קה"ת מצוינת עליהן הפניה לפרי עץ חיים, שהן נעלות מן האהבה של "ואהבת" שבקריאת שמע.

והנה בבחי' ביטול ג"כ יש דרך כלל ב' מדרגות זה למעלה מזה ביטול היש וביטול אמיתי דח"ע [דחכמה עילאה] וכמ"ש במ"א בענין שבת תתאה ושבת עילאה

והנה, גם בבחינת ביטול יש, בכללות, שתי מדרגות זו למעלה מזו: ביטול היש וביטול אמיתי של חכמה עילאה, כפי שנכתב במקום אחר בענין שבת תתאה ושבת עילאה,

גם לביטול עצמו יש שתי מדרגות כלליות: ביטול היש וביטול אמיתי של חכמה עילאה. הן מקבילות ל"שבת תתאה" ול"שבת עילאה".

שהם ב' בחי' ביטול הנ"ל, ועדיין יש ג"כ הפרש בין יחוד וביטול המדות דאצי' שנק' איהו וגרמוהי חד לבחיי ביטול דח"ע [דחכמה עילאה] שנק' איהו וחיוהי חד וכמ"ש במ"א.

שהן שתי מדרגות הביטול שהזכירו לעיל. ובדומה לכך יש גם הבדל בין הייחוד והביטול של מדות אצילות, הנקרא "איהו וגרמוהי חד" — הוא וכליו אחד — לבין בחינת הביטול של חכמה עילאה, הנקראת "איהו וחיוהי חד" — הוא וכוחות החיים שלו אחד, כפי שנכתב במקום אחר.

בדומה לכך, מדות אצילות מאוחדות עם ה' בבחינת "הוא וכליו אחד", ואילו חכמה עילאה בטלה בבחינת "הוא וכוחות החיים שלו אחד", ייחוד קרוב יותר. לפי הערת קה"ת, שני הביטויים מופיעים בהקדמת תיקוני זוהר.

ועדיין יובן ענין יצ"מ [יצאת מצרים] דמשה שהיה בו גילוי בחי' אצילות ואעפ"כ [ואף על פי כן] היה צ"ל בבחי' יצ"מ [יצאת מצרים] בכל יום דהיינו העלייה לבחי' ביטול אמיתי דחכמה עילאה ממש.

ובדומה לכך יובן ענין יציאת מצרים של משה: אף שהתגלה בו אצילות, בכל זאת היה עליו להיות בבחינת יציאת מצרים בכל יום — כלומר, לעלות לבחינת הביטול האמיתי של חכמה עילאה ממש.

לכן משה, אף שאצילות התגלתה בו, היה צריך בכל יום "לצאת ממצרים" ולעלות לביטול האמיתי של חכמה עילאה ממש.

עוד יש לבאר ענין זה ע"ד מ"ש במ"א בענין דא מוחא לדא ודא קליפה לדא שבחי' אהבה דכי הוא חייך¹⁰¹ עם היותה מוחא עכ"ז [עם כל זה] נק' קליפה לגבי אהבת בכל מאדך¹⁰² בלי גבול כו'

עוד אפשר לבאר ענין זה על דרך מה שנכתב במקום אחר בענין "דא מוחא לדא ודא קליפה לדא" — זו מוחין ביחס לזו, וזו קליפה ביחס לזו: בחינת האהבה של "כי הוא חייך", אף שהיא מוחין, נקראת בכל זאת קליפה ביחס לאהבה של "בכל מאדך", שהיא בלי גבול וכו';

דרך נוספת להבין את ריבוי המדרגות היא מאמר חז"ל: "זו מוחין לזו וזו קליפה לזו". אהבת ה' מפני "כי הוא חייך", אף שהיא פנימית, אינה אלא קליפה ביחס לאהבה הבלתי-מוגבלת של "בכל מאדך".

וכמ"ש ג"כ ע"פ מקושש עצים¹⁰³ שבחי' זו נקרא עדיין בגמ' [בגמרא] בזמן שאין עושין רצונו של מקום¹⁰⁴ ובחי' עושין רצונו של מקום זהו בחינת בכל מאדך כו' ע"ש.

וכפי שנכתב גם על פי הפסוק "מקושש עצים", שבחינה זו נקראת עדיין בגמרא "בזמן שאין עושין רצונו של מקום", ואילו בחינת "עושין רצונו של מקום" היא בחינת "בכל מאדך" וכו'; עיין שם.

בלשון הגמרא, האהבה הנמוכה יותר היא "בזמן שאין עושין רצונו של מקום", ואילו "עושין רצונו של מקום" היא אהבה של "בכל מאדך", כפי שמוסבר במאמר על האיש שקושש עצים.

וכן בבחי' מאדך יש מדרגות אין קץ שמה שאצל זה נקי מאדך לפי שהוא למעלה מהכלי שלו הנה לגבי בחי' צדיק גדול יותר נחשב עדיין לבחי' גבול לפי ערך הכלי שלו שרחבה יותר והמאדך שלו

וכן בבחינת "מאדך" יש מדרגות אין-סוף: מה שנקרא "מאדך" אצל אדם אחד, מפני שהוא למעלה מהכלי שלו, נחשב עדיין מוגבל ביחס לצדיק גדול ממנו, לפי מידת הכלי שלו, הרחב יותר, ול"מאדך" שלו

"בכל מאדך" פירושו לחרוג מן הכלי של האדם, ולכן יש לכך מדרגות בלי סוף: מה שחורג מכליו של אדם אחד עדיין כלול בכלי הרחב יותר של צדיק גדול ממנו.

גבוה יותר וז"ש [וזהו שכתוב] לע"ל [לעתיד לבוא] וגבה מאד¹⁰⁵ שבחי' בכל מאדך יהיה בבחי' גבוה הרבה יותר כו' וכמו שהוא באהבה כך ג"כ בביטול כי ביטול דבייע נקי יש וסיגים לגבי ביטול דאצי, וכעדיין באצי' עצמו כו'.

הגבוה יותר. וזהו שנאמר על לעתיד לבוא: "וגבה מאד" — בחינת "בכל מאדך" תהיה במדרגה גבוהה הרבה יותר וכו'. וכמו באהבה, כך גם בביטול: הביטול של בריאה, יצירה ועשיה נקרא יש וסיגים ביחס לביטול של אצילות, וכך גם באצילות עצמה וכו'.

לכן נאמר על העתיד לבוא "וגבה מאד": "בכל מאדך" תגיע למדרגה גבוהה הרבה יותר. כך גם בביטול: הביטול של העולמות התחתונים נחשב "יש וסיגים" לעומת הביטול של אצילות, וכך גם בתוך אצילות עצמה.

וזהו ועתה ישראל מה¹⁰⁶ ה' אלקיך שואל מעמך¹⁰⁷ כ"א ליראה את כו' כי ישראל הוא בחי' לי ראש שהוא מדרגה גבוהה מאד כדלעיל והי' [והיה] מהראוי שא"א להגיע לבחי' זו כ"א אחרי עומק הביטול בתכלית

וזהו [פירוש] "ועתה ישראל, מה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה" וכו': כי ישראל הוא בחינת "לי ראש", שהיא מדרגה גבוהה מאד, כנזכר לעיל; והיה ראוי שלא יהיה אפשר להגיע למדרגה זו אלא לאחר ביטול עמוק בתכלית,

כך מתבאר הפסוק "מה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה". ישראל הוא "לי ראש" — מדרגה גבוהה כל כך, שהיינו מצפים שאפשר להגיע אליה רק באמצעות ביטול עמוק ביותר.

שהרי בחי' זו הוא למעלה מאצי' כנ"ל ואעפ"כ [ואף על פי כן] מה ה' אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה כו' שהיא היראה המביאה לקיום מצותיו ית' בסור מרע ועשה טוב.¹⁰⁸

שכן בחינה זו היא למעלה מאצילות, כנזכר לעיל; ואף על פי כן, "מה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה" וכו' — כלומר, היראה המביאה לקיום מצוותיו יתברך, בסור מרע ועשה טוב.

מכיוון ש"לי ראש" הוא למעלה מאצילות, אפשר היה לצפות לכך; ובכל זאת, ה' מבקש רק יראה — יראה פשוטה המביאה את האדם לקיים את המצוות, בסור מרע ועשה טוב.

שהן הן בחינות ראשונות דיצי"מ [דיציאת מצרים] עכ"פ שעייז ג"כ יוכלו להגיע להיות בחינת לי ראש ועיין בביוני פמ"ב).

שהרי אלה הן הבחינות הראשונות של יציאת מצרים, על כל פנים; וגם באמצעותן אפשר להגיע למדרגת "לי ראש" ועיין בספר של בינונים, פרק מ"ב.

אלה השלבים הראשונים של יציאת מצרים, וגם באמצעותם אפשר להגיע ל"לי ראש". הכוונה היא לתניא, ספר של בינונים, פרק מ"ב, העוסק בפסוק זה.

וזהו אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים שעייז יצי"מ [יציאת מצרים] נמשך גילוי בחי אור א"ס שלמעלה מאצילות

וזהו [פירוש] "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים": שעל ידי יציאת מצרים נמשכת התגלות של בחינת אור אין סוף, שלמעלה מאצילות,

כך מתבאר הפסוק "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים": יציאת מצרים ממשיכה התגלות של אור אין סוף, שלמעלה מאצילות.

והוא ענין עד יעבור עמך הוי' כנ"ל ואז שם הוי' שהוא בבחי' אצילות יהיה נחשב בבחי' שם אלקים כו' וכמ"ש יעקב והיה הוי' לי לאלקים.

וזהו ענין "עד יעבור עמך הוי'", כנזכר לעיל; ואז שם הוי', שהוא בבחינת אצילות, ייחשב בבחינת שם אלקים וכו', וכמו שאמר יעקב: "והיה הוי' לי לאלקים".

זהו "עד יעבור עמך הוי'". אז הוי', שהוא שם המדרגה של אצילות, ייחשב כאלקים, כפי שאמר יעקב: "והיה הוי' לי לאלקים".

9 והיינו דוקא עיי' ושבתי בשלום אל בית אבי. ¹⁰⁹ בחינת יצחק כדכתיב צחוק עשה לי אלקים ¹¹⁰ שהתגלות התענוג עליון נמשך מבחי' ביטול היש לאין דהיינו בחי' כי שרית עם אלקים כו'.

וזה דווקא באמצעות "ושבתי בשלום אל בית אבי" — בחינת יצחק, כפי שנאמר: "אלקים עשה לי צחוק"; שכן גילוי התענוג העליון נמשך מבחינת ביטול היש לאין, כלומר מבחינת "כי שרית עם אלקים" וכו'.

חזרתו של יעקב "בשלום אל בית אבי" רומזת ליצחק, ששמו מבטא "צחוק", כפי שאמרה שרה: "אלקים עשה לי צחוק". הצחוק מסמל את התענוג העליון, שמתגלה רק באמצעות ביטול היש — ה"מאבק עם אלקים" שהפך את יעקב לישראל.

וזה היה ענין יעקב שיצא מבאר שבע היינו מבחי' אצילות וילך חרנה¹¹¹ בבי"ע לברר בירורים י"ב שבטים לאה ורחל שכירר כ"ז [כל זה] בזמן עשרים שנה¹¹² שהיה אצל לבן חרנה.

וזה היה עניינו של יעקב, שיצא מבאר שבע — כלומר מבחינת אצילות — והלך לחרן, אל עולמות בריאה, יצירה ועשיה, כדי לברר בירורים: את שנים-עשר השבטים, לאה ורחל. את כל אלה ברר במשך עשרים השנים שבהן היה אצל לבן בחרן.

מסעו של יעקב נקרא כאן כירידה: מבאר שבע, בחינת אצילות, לחרן, לעולמות התחתונים בריאה, יצירה ועשיה, כדי לברר ולהעלות את מה שנמצא בהם. פרי עשרים שנותיו אצל לבן היה שנים-עשר השבטים ונשותיו, לאה ורחל.

10 ואח"כ ושכתי בשלום אל בית אבי. בחינת עליות וביטול במדרגות עליונות מבתחלה כביטול שכל בשכל גדול יותר וכביטול העלול בעילתו כו' אז והיה לי לאלקים כנ"ל וכך גם לעתיד יאמרו ליצחק

ואחר כך: "ושכתי בשלום אל בית אבי" — עליות וביטול בדרגות גבוהות יותר מבראשונה, כמו ביטול של שכל בפני שכל גדול ממנו, וכמו ביטול של העלול בפני עילתו וכו'. ואז "והיה לי לאלקים", כנ"ל. וכך גם לעתיד לבוא יאמרו ליצחק:

לאחר הירידה באה החזרה אל "בית אבי": עלייה לדרגות של ביטול גבוהות מאלה שהיו קודם, כשם ששכל קטן מתבטל בפני שכל גדול ממנו, או עלול בפני עילתו. אז הו' נעשה "אלקים ל"י". באותו אופן, כפי שמספרים חז"ל במסכת שבת, לעתיד לבוא יפנו ישראל אל יצחק.

כי אתה אבינו¹¹³ כי יצחק הוא בחי' תענוג עליון לי [לשון] צחוק עשה לי אלקים שיתגלה מבחינת ביטול היש כי אברהם לא ידענו כו'

"כי אתה אבינו"; שכן יצחק הוא בחינת תענוג עליון, מלשון "צחוק עשה לי אלקים", שיתגלה מתוך בחינת ביטול היש; "כי אברהם לא ידענו" וכו'.

הם יאמרו לו: "כי אתה אבינו", משום שיצחק הוא התענוג העליון שיתגלה באמצעות ביטול היש. הפסוק ממשיך: "כי אברהם לא ידענו".

כי יצחק הוא בחי' כמעלת הזהב על הכסף גבורות שלמעלה מהחסדים כו' (ועמ"ש בפ' ויצא ע"פ ושכתי בשלום ובפ' תולדות ע"פ אלה תולדות יצחק):

שכן יצחק הוא בחינה הדומה ליתרון הזהב על הכסף: הגבורות שלמעלה מן החסדים וכו'. (וראו מה שנכתב בפרשת ויצא על "ושכתי בשלום", ובפרשת תולדות על "אלה תולדות יצחק").

יצחק מייצג את הגבורות בשורשן, שלמעלה מחסדי אברהם, כשם שהזהב יקר מן הכסף. תורה אור דן בכך על "ושכתי בשלום" ועל "אלה תולדות יצחק".

קטע 4 • 111-13

ה"אנכי הוי"י השני: המשכה למטה

11 ד והנה אחר כך כתיב אני הוי' אלקיכם פעם ב' והוא כי כל הנ"ל בענין יציאת מצרים לצאת מן המיצרים וגבולים כל אחד וא' כפי עבודתו זהו בחי' עליות ממטה למעלה.

4. כעת, בהמשך, נאמר בפעם השנייה: "אני הוי' אלקיכם". זאת משום שכל מה שנאמר לעיל על יציאת מצרים — היציאה מן המצרים והגבולות, כל אחד לפי עבודתו — הוא בחינת עלייה מלמטה למעלה.

סעיף ד' מסביר מדוע הפסוק חוזר על "אני הוי' אלקיכם" לאחר יציאת מצרים. כל מה שנאמר עד כה על היציאה ממצרים, מן המצרים והגבולות, כל אחד לפי עבודתו, מתאר עלייה מלמטה למעלה.

אמנם עיקר תכלית המכוון הוא להיות המשכות אור א"ס ב"ה למטה דייקא. וכמו שכתוב לא ברעש¹¹⁴ ה' ואחר הרעש אש לא באש ה'.

אך התכלית העיקרית והכוונה הסופית הן שאור אין סוף, ברוך הוא, ימשך דווקא למטה. וכמו שנאמר: "הוי' לא היה ברעש; ואחרי הרעש — אש; הוי' לא היה באש".

אבל התכלית הסופית היא ההפך: שאור אין סוף ימשך למטה. מחזה אליהו בחורב — "הוי' לא היה ברעש... הוי' לא היה באש" — מלמד שעליית המלאכים אינה משיגה זאת.

ופי' בזהר (פי' צו דף ל' ע"א) דרעש היינו מ"ש ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול.^{115, 116}

והזהר מפרש (פרשת צו, דף ל' ע"א) שה"רעש" הוא מה שנאמר: "אז נשאה אותי רוח, ושמעתי מאחוריי קול רעש גדול".

הזהר מזהה את ה"רעש" עם הרעש ששמע יחזקאל — "קול רעש גדול" — של המלאכים המשבחים את ה'.

והיינו בחי' אופנים וחיות שמתנשאים ברעש גדול. ואש היינו בחי' השרפים (ועיי' מ"ש המק"מ [המקדש מלך] א"נ [אי נמי] י"ל [יש לומר] מ"ש רבי יצחק כו').

וזהו בחינת האופנים והחיות, המתנשאים ברעש גדול. והאש היא בחינת השרפים (ועיינו שם במה שכתב המק"מ: "או אפשר לומר שזהו מה שאמר רבי יצחק" וכו').

הרעש הוא של האופנים והחיות, מלאכים המתעלים ברעש גדול; האש היא של השרפים, המלאכים ה"שורפים". המק"מ מציע גם פירוש נוסף, על יסוד דברי רבי יצחק באותו קטע בזהר.

כי השרפים הם בבריאיה והאש הוא לה' לעלות בבחינת אצילות. (עמ"ש בפ' בראשית בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים)¹¹⁷ ואינן רק עולים.

השרפים נמצאים בבריאיה, והאש עולה אל הוי', אל בחינת אצילות (ראו מה שנכתב בפרשת בראשית, בביאור על "כי כאשר השמים החדשים"); והם אינם אלא עולים.

השרפים נמצאים בעולם הבריאיה, והאש שלהם עולה לעבר הוי', אל אצילות; כל תנועתם היא כלפי מעלה. הביאור על "כי כאשר השמים החדשים" עוסק בכך.

אבל לא נמשך על ידם בחינת אצילות למטה בבריאיה ממש וזהו לא באש הוי' שאין שם הוי' שהוא אצילות נמשך למטה בהאש שלהם דהיינו עולם הבריאיה.

אך בחינת אצילות אינה נמשכת על ידם למטה, אל תוך הבריאיה עצמה. זהו "הוי' לא היה באש": שם הוי', שהוא בחינת אצילות, אינו נמשך למטה אל האש שלהם, כלומר אל עולם הבריאיה.

אולם האש שלהם אינה מורידה את אצילות אל הבריאיה. זהו פירוש "הוי' לא היה באש": שם הוי', בחינת אצילות, אינו נמשך אל עולם.

וכן רעש דאופנים ג"כ לא נמשך שם הוי' עי"ז למטה וזהו לא ברעש הוי'. שהרי המלאכים בקשו שתנתן להם התורה¹¹⁸ שהיא בחי' המשכות אלקות ולא נתנה להם

וכך גם ברעש האופנים אין שם הוי' נמשך על ידו למטה; וזהו "הוי' לא היה ברעש". שהרי המלאכים ביקשו שתנתן להם התורה — שהיא בחינת המשכת אלקות — אך היא לא ניתנה להם.

כך גם ברעש האופנים: "הוי' לא היה ברעש". משום כך נדחתה בקשת המלאכים לקבל את התורה, שהיא המשכת אלקות, כפי שמסופר בתלמוד.

אלא לישראל דוקא שהם הן שיכולים להמשיך [עמ"ש מזה בפ' יתרו ע"פ זכור את יום השבת].^{119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131}

אלא לישראל דווקא, שכן הם שיכולים להמשיך למטה. [ראו מה שנכתב על כך בפרשת יתרו, על "זכור את יום השבת"].

התורה ניתנה לישראל בלבד, משום שרק הם יכולים להמשיך אלקות למטה. המאמר על "זכור את יום השבת" בתורה אור עוסק בכך.

12 וגם שלמטה בעוה"ז הוא דוקא הכלי לזה עי" ציצית ותפילין כו' כי נעוץ סופן¹³² כו'

וגם, דווקא כאן למטה, בעולם הזה, נמצא הכלי לכך באמצעות ציצית ותפילין וכו', שכן "נעוץ סופן בתחילתן" וכו'; הכלי להמשכת אלקות למטה נמצא דווקא כאן, בעולם הזה, באמצעות מצוות מעשיות כמו ציצית ותפילין, שכן "נעוץ סופן בתחילתן".

וכנ"ל מענין תר"ך עמודי אור שהעמוד ע"ג [על גב] קרקע דייקא כו' וכן החיות נושאות ומנושאות עם הכסא אבל לא נזכר שימשיכו למטה כו'.

וכפי שהוזכר לעיל בעניין תר"ך עמודי אור: העמוד עומד דווקא על הארץ וכו'. וכך גם החיות "נושאות ומנושאות" עם הכיסא, אך לא נאמר שהן ממשיכות למטה וכו'.

בדומה לתר"ך עמודי אור העומדים על הארץ, ההמשכה למטה זקוקה למדרגה הנמוכה ביותר שתשמש לה בסיס. לעומת זאת, נאמר על החיות שהן נושאות את הכיסא ונישאות על ידו, אך לא שהן ממשיכות אותו למטה.

13 וזהו ענין אני הוי' אלקיכם שנאמר פעם שנית אחר יצ"מ [יציאת מצרים] שהוא ענין המשכת מ"ד [מ"ן דוכרין]

ויצ"מ [ויציאת מצרים] הוא העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין] ביטול היש כו'.

וזהו עניינו של "אני הוי' אלקיכם" שנאמר פעם שנייה לאחר יציאת מצרים: זהו ענין המשכת מ"ד, ואילו יציאת מצרים היא העלאת מ"ן — ביטול היש וכן הלאה.

האמירה השנייה של "אני הוי' אלקיכם", לאחר יציאת מצרים, מבטאת המשכה מלמעלה — "מים דכורין" (מ"ד); ואילו יציאת מצרים עצמה היא העלאת מלמטה — "מים נוקבין" (מ"ן), באמצעות ביטול היש.

והמשכות הן ע"י ב' בחי' מ"ע [מצות עשה] ומל"ת [ומצות לא תעשה]. ביטול היש לאין בבחי' ועשה טוב

ברמ"ח מ"ע [מצות עשה] והפרדת הרע ע"י סור מרע ע"י ל"ת [לא תעשה] לא תאכל חלב ¹³³ כו'

ההמשכות נעשות באמצעות שתי בחינות: מצוות עשה ומצוות לא תעשה. ביטול היש לאין הוא בבחינת "ועשה טוב", באמצעות רמ"ח מצוות עשה; והפרדת הרע נעשית באמצעות "סור מרע", באמצעות מצוות לא תעשה: "לא תאכל חלב" וכן הלאה,

ההמשכה נעשית באמצעות שני סוגי מצוות. רמ"ח מצוות העשה, "ועשה טוב", מבטאות את ביטול היש לאין; ואילו מצוות לא תעשה, "סור מרע", כגון האיסור לאכול חלב, מפרידות את הרע.

שהם דברים שאין להם עלייה והם פנימיים ושעטנו מקיפים וכ"ז [וכל זה] הוא ע"י בחכמה אתברירו ¹³⁴

וכן בטומאה וטהרה יש דבר שמקבל טומאה כו' ויש דבר שאינו מקבל טומאה כו'

שהם דברים שאין להם עלייה, והם פנימיים; ואילו שעטנו הוא מקיף. וכל זה הוא על ידי "בחכמה אתברירו". וכן בטומאה ובטהרה: יש דבר שמקבל טומאה וכן הלאה, ויש דבר שאינו מקבל טומאה וכן הלאה;

דברים אסורים אינם יכולים לעלות: יש דברים, כגון מאכלות אסורים, הנעשים חלק מהאדם — פנימיים; ואחרים, כגון שעטנו בבגד, מקיפים אותו. הפרדתם נעשית באמצעות חכמה, כפי שאומר הזוהר: "בחכמה אתברירו". גם בהלכות טהרה יש דברים שיכולים לקבל טומאה ויש שאינם יכולים לקבל טומאה.

אלא שהוא מבחי' דעת וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] חכמה זה סדר קדשים¹³⁵ [היינו בחכמה אתברירו¹³⁶ כנ"ל] ודעת זה סדר טהרות^{137, 138} [ועמ"ש מזה¹³⁹ בביאור ע"פ שחורה אני^{140, 141} ובפ' אחרי ע"פ לטהר אתכם^{142, 143} כו' ועמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] בד"ה למה נסמכה.¹⁴⁴

אלא שזהו מבחינת דעת. וכמאמר רבותינו ז"ל: "חכמה — זה סדר קדשים" [כלומר, "בחכמה אתברירו", כנזכר לעיל], "ודעת — זה סדר טהרות" [ועיינו כמה שנכתב על כך בביאור למאמר "שחורה אני", ובפרשת אחרי במאמר "לטהר אתכם" וכן הלאה; ועיינו כמה שנכתב באגרת הקודש, במאמר המתחיל "למה נסמכה":

הלכות טהרה, לעומת זאת, נובעות מבחינת דעת, כפי שמלמד התלמוד: חכמה היא סדר קדשים, ודעת היא סדר טהרות. הקורא מופנה לביאורים על "שחורה אני" ועל "לטהר אתכם", וכן לאגרת באגרת הקודש.

ולזאת מטהרת הטמא¹⁴⁵ כו' וע' בזהר פ' פקודי (דרכ"ג ע"א) מענין חכמה ודעת ובאדר"ז [ובאדרא זוטא] (דרכ"א א) ועמ"ש"ל [ועיי' מה שכתוב לעיל] בענין דעת].

"ולזאת מטהרת הטמא" וכן הלאה. ועיינו בזהר, פרשת פקודי (רכ"ג ע"א), בענין חכמה ודעת, ובאדרא זוטא (רצ"א ע"א); ועיינו כמה שנכתב לעיל בענין דעת].

האיגרת, העוסקת בסמיכות מיתת מרים לפרה אדומה, מבארת שהפרה "מטהרת את הטמא". הקורא מופנה גם לזהר בענין חכמה ודעת, ולדברים שנאמרו לעיל בענין דעת.

וכללות הענין שע"י ביטול היש לאין מעורר ג"כ למעלה המשכת אין האמיתי אור הכתר ביש דאצילות וכללות הענין היא שעל ידי ביטול היש לאין מעוררים גם למעלה המשכה של האין האמיתי — אור הכתר — אל היש דאצילות.

לסיכום: באמצעות ביטול היש לאין למטה, מתעוררת למעלה המשכה של האין האמיתי, אור הכתר, אל היש" דאצילות.

כי על חו"ב [חכמה ובינה] כתיב להנחיל אוהבי יש¹⁴⁶ קנה חכמה קנה בינה^{147, 148} ב"פ [בי פעמים] קנה גימטריא יש וכתוב והחכמה מאין תמצא.¹⁴⁹ מכלל שהיא עצמה אינה עדיין בחי' אין.

שהרי על חכמה ובינה נאמר: "להנחיל אוהבי יש", וכן "קנה חכמה, קנה בינה" — פעמיים "קנה", שערך בגימטריא יש; ונאמר: "והחכמה מאין תמצא". מכאן שחכמה עצמה עדיין אינה בבחינת אין.

חכמה ובינה עצמן נקראות "יש": "להנחיל אוהבי יש", וכן "קנה" — בגימטריא 155 — שנאמר פעמיים, שערך יחד 310, כמנין "יש". מאחר ש"החכמה מאין תמצא", חכמה עצמה עדיין אינה בבחינת אין.

וכמ"ש בזהר ח"ג [חלק ג'] (קכ"ט א') שזהו ענין מ"ש היש הוי' בקרבנו אם אין¹⁵⁰ פ"י אם ההארה הנמשכת להם משם הוי' הוא מבחי' יש שהוא חו"ב [חכמה ובינה] או מבחי' אין

וכמו שכתוב בזהר חלק ג' (קכ"ט ע"א), שזהו פירוש הכתוב "היש הוי' בקרבנו אם אין": כלומר, האם ההארה הנמשכת להם משם הוי' היא מבחינת יש — שהיא חכמה ובינה — או מבחינת אין

הזהר מפרש את שאלת ישראל במדבר, "היש הוי' בקרבנו אם אין", כשאלה האם האור שהגיע אליהם נמשך מבחינת יש — חכמה ובינה — או מבחינת אין, הדרגה שמעליהן.

(כי מה שנמשך בחו"ב [בחכמה ובינה] שייך בחי' השגה ולכן נקרא יש. משא"כ אין הוא מה דלית מחשבה תפיסא ביי [בינה])^{151, 152} והעיקר הוא ההמשכה כנ"ל:¹⁵³

(שכן במה שנמשך לחכמה ובינה שייכת השגה, ולכן הוא נקרא יש; ואילו אין הוא מה ש"אין מחשבה תופסת בו"). והעיקר הוא ההמשכה, כנ"ל.

חכמה ובינה ניתנות להשגה, ולכן הן נקראות יש; אין הוא מה ש"אין מחשבה תופסת בו". העיקר נותר ההמשכה מאין ליש.

קטע 5 • 14 - 15

הכלים ומה שהם יגלו

14 וענין חסדי ה'. חסד עילאה הוא רב חסד שיתגלה לע"ל [לעתיד לבוא] וזהו וחסדי מאתך לא ימוש¹⁵⁴ כו' כמ"ש בזהר (ח"ג [חלק ג']¹⁵⁵ קל"ו ב').

וענין "חסדי ה'": החסד העליון הוא רב חסד, שיתגלה לעתיד לבוא. זהו "וחסדי מאתך לא ימוש" וכו', כפי שנאמר בזהר (חלק ג', 136ב).

כאן עובר המאמר לדון ב"חסדי ה'". החסד העליון ביותר הוא רב חסד, "חסד רב", שיתגלה רק בעתיד; הבטחתו של ישעיהו "וחסדי מאתך לא ימוש" מתייחסת אליו, כפי שמסביר הזהר. בהערת קה"ת נאמר שהמראה מקום בזהר צריך להיות חלק ג', 133ב, כפי שתיקן הצמח צדק את 136ב שבדפוס.

אך הכלי לזה הוא חסד דאצילות¹⁵⁶ שעליו אמרו וכמה גופין תקינת לון^{157, 158} כו' חסד דרועא ימינא כו' והוא כגופא לגבי נשמתא לבחי' ורב חסד כו'

אך הכלי לכך הוא חסד דאצילות, שעליו נאמר: "וכמה גופין תקינת לון" וכו', "חסד דרועא ימינא" וכו'; והוא כמו גוף ביחס לנשמה, ביחס לבחינת "ורב חסד" וכו'.

הכלי לחסד העליון הזה הוא חסד דאצילות. בתפילתו של אליהו שבתיקוני הזהר נאמר על הספירות: "כמה גופים התקנת להם... חסד הוא הזרוע הימנית"; חסד דאצילות הוא "גוף" ביחס לנשמה שהיא רב חסד.

(ועיין באגה"ק [באגרת הקודש] ד"ה וילבש צדקה.¹⁵⁹ ובמ"א נתי' [נתבאר] דפ"י כמה גופין תקינת לון קאי על ע"ס [עשר ספירות] דבי"ע וחסד דרועא ימינא הוא חסד שבע"ס [שבעשר ספירות] דבריאה שהוא כלי לחסד דאצילות שנק' נשמתא

(ועיינו באגרת הקודש, בקטע הפותח "וילבש צדקה". ובמקום אחר נתבאר שפירוש "כמה גופין תקינת לון" הוא עשר הספירות שבבי"ע, ו"חסד דרועא ימינא" הוא החסד שבעשר הספירות דבריאה, שהוא כלי לחסד דאצילות, הנקרא נשמה,

גם באגרת הקודש, באגרת "וילבש צדקה", נדון עניין זה. במקום אחר מוסבר שה"גופים" הם הספירות שבעולמות התחתונים, ו"חסד, חרוע הימנית" הוא חסד דבריאה, כלי לחסד דאצילות, שהוא הנשמה שלו.

כמו שהגוף הוא כלי לנשמה ועד"ז ג"כ חסד דאצילות הוא כלי לגבי רב חסד שהוא בחי' נשמתא לנשמתא כו'.

כמו שהגוף הוא כלי לנשמה; ובאותו אופן גם חסד דאצילות הוא כלי ביחס לרב חסד, שהוא בחינת נשמה לנשמה וכו'.

כשם שהגוף הוא כלי לנשמה, כך חסד דאצילות הוא כלי לרב חסד, שהוא "נשמה לנשמה".

ועד"ז יש לפרש מ"ש בזהר ח"ג [חלק ג'] שם וחסד דקשוט לאו בחי' גופא אתמר אלא בחי' דנשמתא,¹⁶⁰ פ"י חסד דאצ"י נק' חיי גופא¹⁶¹ שהוא חיות ומקור לע"ס [לעשר ספירות] דבי"ע שנקרא גופא כנ"ל וחסד דאצ"י הוא נשמה

ובאותו אופן אפשר לבאר את הכתוב בזהר, חלק ג', שם: "וחסד דקשוט לאו בחי' גופא אתמר אלא בחי' דנשמתא". כלומר, חסד דאצילות נקרא "חיי גופא", משום שהוא החיות והמקור לעשר הספירות דבריאה, יצירה ועשיה, הנקראות "גוף" כנזכר לעיל; וחסד דאצילות הוא נשמה

כך מתבארים דברי הזוהר: "חסד האמת אינו נאמר על חיי הגוף אלא על חיי הנשמה". חסד דאצילות מחיה את הספירות שבעולמות התחתונים, המכונות "גוף", ולכן הוא "חיי הגוף".

להן כנשמה המחיה את הגוף משא"כ בחי' רב חסד לא שייך כלל שיהיה אפי' [אפילו] נשמה לע"ס [לעשר ספירות] דבריאה יצירה עשייה אלא שהוא נשמה המחיה חסד דאצ"י וזהו חיי דנשמתא כו' וכנ"ל שהוא בחי' נשמה לנשמתא כו').

להן, כנשמה המחיה את הגוף. אבל לגבי בחינת רב חסד כלל לא שייך לומר שהוא אפילו נשמה לעשר הספירות דבריאה, יצירה ועשיה; אלא הוא נשמה המחיה את חסד דאצילות. וזהו "חיי דנשמתא" וכו', וכפי שנזכר לעיל, שהוא בחינת נשמה לנשמה וכו').

לעומת זאת, רב חסד נעלה מכדי להיות נשמה אפילו לספירות שבעולמות התחתונים; הוא מחיה רק את חסד דאצילות. לכן הוא נקרא "חיי הנשמה", נשמה לנשמה.

וענין בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה¹⁶² שיש ב' תורות.¹⁶³ תורת ה' ותורתו. הנה למטה היינו תשב"כ [תורה שבכתב] ותשב"ע [תורה שבעל פה] (ועמ"ש ע"פ נאוו לחיך בתורים).¹⁶⁴

ועניין "בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה" הוא שיש שתי תורות: "תורת ה'" ו"תורתו". למטה הכוונה לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה (ועיינו כמה שנתבאר על הפסוק "נאוו לחיך בתורים").

בתהילים מדובר על "תורת ה'" ועל "תורתו" — שתי תורות. בפשטות, הכוונה לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה.

אך באמת הנה יש ב' תורות,¹⁶⁵ והוא מ"ש בספר הבהיר (נ"א [נוסחא אחרינא] במעין חכמה)¹⁶⁶ דוד המלך ע"ה [עליו השלום] היה מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה פ"י תורה שלמעלה היא ג"כ המשכות

אך לאמיתו של דבר יש שתי תורות. וזהו מה שכתוב בספר הבהיר (ובנוסח אחר: במעין חכמה): "דוד המלך עליו השלום היה מחבר תורה שלמעלה בהקדוש ברוך הוא". כלומר, גם התורה שלמעלה היא המשכות

לאמיתו של דבר יש שתי תורות במובן עמוק יותר: בספר הבהיר (או, בנוסח אחר, במעין חכמה) נאמר שדוד המלך היה מחבר את "התורה שלמעלה" עם הקדוש ברוך הוא. גם התורה העליונה הזאת ממשיכה אלקות למטה.

אלא שהמה ע"פ אופן אחר לגמרי.¹⁶⁷ ולא נתגלה אלא להאבות אברהם ויצחק חפרו בארות¹⁶⁸ ויעקב היה עובדא שלו במקלות.^{169, 170}

אלא שהם פועלים באופן שונה לחלוטין. הדבר התגלה רק אצל האבות: אברהם ויצחק חפרו בארות, ועבודתו של יעקב הייתה במקלות.

אלא שהדבר נמשך באופן שונה לחלוטין, והוא התגלה רק אצל האבות. אברהם ויצחק המשיכו אותו באמצעות חפירת בארות, ויעקב — באמצעות עבודתו במקלות.

והוא ענין אחד עם תפילין שלנו (כמבואר בזהר ויצא דקס"ב א') ואם אחד מישראל דעתה יעשה זאת לא יפעל כלום.

וזהו עניין אחד עם התפילין שלנו (כמבואר בזהר, ויצא, קס"ב ע"א); ואם אחד מישראל יעשה זאת עכשיו, לא יפעל בכך דבר.

הזהר מסביר שמקלותיו של יעקב הם עניין אחד עם התפילין שלנו. אולם אם מישוהו יעשה כיום את אותן פעולות, הן לא יפעלו דבר.

וכן חנוך היה תופר מנעלים¹⁷¹ ועל כל תפירה כו' היינו מפני שהמשכתם היה כמו בתורה שלמעלה וכך גם חנוך היה תופר נעליים, ועל כל תפירה ותפירה וכו'. הסיבה לכך היא שהמשכה שלהם הייתה בדומה לתורה שלמעלה.

כך גם במסורת, שמביא הרמ"ע מפאנו לפי הערת קה"ת, שחנוך היה סנדלר ולכל תפירה שלו הייתה השפעה למעלה. מעשיהם המשיכו אלוות כפי שעושה התורה שלמעלה.

(ועמ"ש קצת כעין זה ע"פ וישלח יעקב וע"פ ויקח מן הבא בידו מנחה)¹⁷² משא"כ תורת משה שהיא מורשה קהלת יעקב¹⁷³ היא איך ומה שימשיך כל אדם כו'

(ועיין במה שנכתב במקצת על דרך זו על "וישלח יעקב" ועל "ויקח מן הבא בידו מנחה"). ואילו תורת משה, שהיא "מורשה קהילת יעקב", מלמדת כיצד ומה כל אדם ימשיך וכו'.

בתורה אור, על "וישלח יעקב" ועל "ויקח... מנחה", נאמר דבר דומה. תורת משה, "מורשה קהילת יעקב", שונה: היא מורה כיצד ומה יכול כל אדם להמשיך, ולא רק האבות.

(ועמ"ש ע"פ אם בחקתי תלכו¹⁷⁴ ע"ש) וזהו ענין תורת ה' ובתורתו. והיא חכמה עילאה שלמעלה גם מכתר.¹⁷⁵ וחכמה תתאה.¹⁷⁶

(ועיין במה שנכתב על "אם בחוקתי תלכו", עיין שם.) וזהו ענין "תורת הוי"ו" ו"ובתורתו": הראשונה היא חכמה עילאה, שלמעלה אפילו מכתר, והשנייה היא חכמה תתאה.

"תורת הוי"ו" היא חכמה עילאה, שלמעלה אפילו מכתר; ו"תורתו" היא חכמה תתאה, התורה שניתנה באמצעות משה.

(ועמ"ש בפי' יתרו וכל העם רואים^{177.178} בענין אל תאמרו מים מים¹⁷⁹ כו', ופי' וענין חכמה עילאה שלמעלה גם מכתר י"ל [יש לומר] עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בפי' האריז"ל [האריז' זכרנו לברכה]¹⁸⁰ לספרא דצניעותא בפ"ק [בפרק קמא] והוא בזהר הרקיע)

(ועיין במה שנכתב בפרשת יתרו על "וכל העם רואים", בענין "אל תאמרו מים מים" וכו'. את עניינה של חכמה עילאה, שלמעלה אפילו מכתר, אפשר לבאר על פי מה שכתב האריז"ל בפירושו לספרא דצניעותא, בפרק הראשון, והוא בזהר הרקיע.)

הקורא מופנה להסבר על "וכל העם רואים", בענין האזהרה שבתלמוד "אל תאמרו מים מים", וכן לפירוש האריז"ל על הספרא דצניעותא, כדי להבין כיצד חכמה יכולה להיות למעלה מכתר.

(דקייט ע"א) שהביא שם מ"ש באדר"ז [באדרא זוטא] (דרי"צ ע"א) ע"פ אלקים הבין דרכה¹⁸¹ כו' וז"ל [וזה לשונו] אינ' [אי נמי] מקומה היינו מו"ס [מוחא סתימאה] עצמה ודרכה היינו הראש הב' שמשם יצאה למקום מו"ס [מוחא סתימאה].

(קייט ע"א), שם הוא מביא את מה שכתוב באדרא זוטא (רי"צ ע"א) על "אלקים הבין דרכה" וכו', ואלה דבריו: "או שמקומה הוא מו"ס עצמה, ודרכה היא הראש השני, שממנו יצאה למקום מו"ס".

האריז"ל מביא את האדרא זוטא על הפסוק "אלקים הבין דרכה", העוסק בדרך החכמה ובמקומה. לפי אחת הדרכים, "מקומה" של החכמה הוא מו"ס עצמה, ו"דרכה" היא הראש השני, שממנו יצאה אל מקום מו"ס.

וכי"ש [וכל שכן] ההיא חכמה דסתימא ביה¹⁸² בעי"ק [בעתיקא קדישא] היינו בראש הא' העליון כי כחה שם בדקות והעלם גדול כו' עד נמצינו למדין דמו"ס [דמוחא סתימאה] ראשיתה דיליה סתום בעתיקא

"וכל שכן אותה חכמה שסתומה בו, בעתיקא קדישא" — היינו בראש הראשון והעליון, שכן כוחה שם בדקות ובהסתרה גדולה וכו'; עד: "נמצאנו למדים שראשיתה של מו"ס סתומה בעתיקא".

האדרא זוטא ממשיכה: "וכל שכן אותה חכמה שסתומה בעתיקא קדישא". האריז"ל ממקם חכמה זו בראש הראשון והעליון, שכוחה שם בדקות ובהסתרה עמוקה, ומסיק שראשיתה של מו"ס סתומה בעתיקא.

כי שם שורשה כו' עכ"ל [עד כאן לשוננו], והיינו ברד ל"א ממש אשר שם העצמות העליון כמבואר שם והובא ג"כ כ"ז [כל זה] בספר הדרת מלך על סד"צ [ספרא דצניעותא] (דרט"ז ע"ב)

כי שם שורשה וכו', סוף ציטוט. כלומר, היא נמצאת ברדל"א עצמו, שבו מצויה העצמות העליונה, כפי שמוסבר שם; וכל זה מובא גם בספר הדרת מלך על סד"צ (דרט"ז ע"ב).

שורשה נמצא ברדל"א עצמו, שבו מצויה העצמות העליונה. הדרת מלך, פירוש על סד"צ, מביא גם הוא את כל הדברים האלה.

וזהו ענין חכמה עילאה שלמעלה גם מכתר והיינו לפי שהיא שרש החכמה שברדל"א [שכרישא דלא אתידע] ממש שהוא מלי דא"ס שלמעלה מגלגלתא דא"א שהוא הכתר כו'

וזהו עניינה של חכמה עילאה, שלמעלה אפילו מכתר: היא שורש החכמה שברדל"א עצמו, שהיא מלכות דאין סוף, שלמעלה מגלגלתא דא"א, שהיא כתר וכו'.

וזהי "חכמה עילאה שלמעלה מכתר": שורש החכמה שברדל"א, מלכות דאין סוף, שלמעלה מגלגלתא דא"א, שהיא כתר.

וזהו ג"כ ענין הנז' [הנזכר] בביאור ע"פ כי אתה נרי^{183, 184} בענין התורה שמקורה ושרשה הוא במו"ס [במוחא סתימאה]

וזהו גם ענין הנזכר בביאור על הפסוק "כי אתה נרי", בקשר לתורה, שמקורה ושרשה במו"ס,

הביאור על "כי אתה נרי" בתורה אור קובע שמקורה של התורה הוא במו"ס.

והיינו בחי' חכמה שבכתר ע"פ קבלת מהרמ"ק [מהרבי משה קורדובירו] וע"פ קבלת האריז"ל [האריז' זכרוננו לברכה] הוא הגבה למעלה במלי דא"ס וע"ש שמקור זה נמשך בתורה שלפנינו בגשמיות נעוץ תחלתן בסופן¹⁸⁵ דייקא כו'.¹⁸⁶

כלומר, בחינת חכמה שבכתר, לפי קבלת הרמ"ק; ולפי קבלת האריז"ל היא גבוהה הרבה יותר, במלכות דאין סוף. ועיי' שם, שמקור זה נמשך בתורה שלפנינו בגשמיות, כי נעוץ תחילתן בסופן דווקא וכו'.

לפי קבלת הרמ"ק, אותו מקור הוא חכמה שבכתר; לפי קבלת האריז"ל, הוא גבוה עוד יותר, במלכות דאין סוף. מכל מקום, מכיוון ש"נעוץ תחילתן בסופן", מקור זה נמשך גם בתורה הגשמית שלפנינו.

15 והנה כנגד ב' בחי' שנתבאר שיש חסד דקשוט שיתגלה לעי' [לעתיד לבוא] וכן תורת ה' והכלי לזה הוא בחי' גמ"ח [גמילות חסדים] ותורה צוה לנו¹⁸⁷ כו'

כעת, כנגד שתי הבחינות שהתבארו — חסד של אמת שיתגלה לעתיד לבוא, וכן תורת הוי' — הכלי לכך הוא בחינת גמילות חסדים ו"תורה ציווה לנו" וכו'.

לסיכום: בעתיד יתגלו שני דברים — החסד של אמת (רב חסד) ותורת הוי' — וכעת יש להם שני כלים: מעשי חסד והתורה שניתנה באמצעות משה.

כנגד זה נאמר בפ' ציצית ב"פ [ב' פעמים] אני הוי' אלקיכם. הא' נגד הכלי והב' נגד מה שיתגלה לעי' [לעתיד לבוא] בחי' חסד דקשוט ותורת ה'.

כנגד זה נאמר בפרשת ציצית פעמיים "אני הוי' אלקיכם": הפעם הראשונה כנגד הכלי, והשנייה כנגד מה שיתגלה לעתיד לבוא — בחינת חסד של אמת ותורת הוי'.

לכן מופיע "אני הוי' אלקיכם" פעמיים בפרשת ציצית: הפעם הראשונה מתייחסת לכלים, והשנייה למה שיתגלה באמצעותם בעתיד — החסד של אמת ותורת הוי'.

ולכן נאמר פסוק זה בפ' ציצית דוקא כי בציצית יש ב' בחי' המשכת ל"ב חוטין ל"ב נתיבות חכמה¹⁸⁸ והטלית שהוא המקיף שרומזין לשני בחי' תורה ומצות והם כלים להמשכת הנ"ל:

לכן נאמר פסוק זה דווקא בפרשת ציצית, שכן בציצית יש שתי בחינות: המשכת ל"ב החוטים, כנגד ל"ב נתיבות חכמה, והטלית, שהיא המקיף; הן רומזות לשתי הבחינות של תורה ומצוות, והן כלים להמשכה האמורה לעיל.

בציצית עצמה מצויות שתי הבחינות. שלושים ושניים החוטים שלה — שמונה בכל אחת מארבע הכנפות — מקבילים ל"שלושים ושניים נתיבות חכמה", כלומר לתורה; ואילו הטלית, המקיפה את הגוף, היא אור מקיף, ומקבילה למצוות. שניהם כלים לגילוי העליון.

קטע 6 • 161-24

שני שמות, שני שמות, שני שלבים

16 ה ולתוספת ביאור מעט בענין שנאמר ב"פ [ב' פעמים] אני הוי' אלקיכם. הנה מתחלה יש להקדים מ"ש בזהר פ' וישלח דף קע"ד¹⁸⁹ א' כמה דקב"ה [דקודשא בריך הוא] לזמנין אתקרי¹⁹⁰ הוי' ולזמנין אתקרי אלקים. ה"נ [הכי נמי] לזמנין אקרי ישראל.

5. ולהוסיף מעט ביאור בענין [העובדה] שנאמר פעמיים: "אני הוי' אלקיכם", יש להקדים תחילה את מה שכתוב בזהר, פרשת וישלח, דף 174a: "כשם שהקב"ה נקרא לפעמים הוי' ולפעמים אלקים, כך גם הוא נקרא לפעמים ישראל"

סעיף 5 מוסיף ביאור נוסף לכפילות שבאמירה "אני הוי' אלקיכם". הוא נפתח בדברי הזהר: כשם שהקב"ה נקרא לפעמים הוי' ולפעמים אלקים, כך גם האבות נקראים לפעמים ישראל ולפעמים יעקב.

17 ולזמנין אקרי יעקב. וכלא בדרגין ידיען. והענין כמ"ש במ"א ע"פ ויכרא את האדם בצלמו¹⁹¹ בצלם אלקים¹⁹²

ולעתים הוא נקרא יעקב, והכול הוא במדרגות ידועות". והענין הוא כפי שנכתב במקום אחר על הפסוק "ויכרא את האדם בצלמו, בצלם אלקים":

הציטוט מסתיים במילים: "ולעתים הוא נקרא יעקב" — כל אחד מהשמות מציין מדרגה ידועה. ההסבר הוא כפי שנכתב במקום אחר על הפסוק "ויכרא את האדם בצלמו, בצלם אלקים".

כ"פ [כ' פעמים] בצלם כנגד ב' בחי' שיש בנשמה הא' המתפשטת ומתלבשת בגוף כו' ובחי' הב' היא בחי' הנשמה שעומדת למעלה בבחי' מקיף כו'.

הפסוק אומר "בצלם" פעמיים, כנגד שתי בחינות שבנשמה: הראשונה מתפשטת ומתלבשת בגוף וכו'; והבחינה השנייה היא בחינת הנשמה שנמצאת למעלה, בבחינת מקיף [אור מקיף] וכו'.

הפסוק אומר "בצלם" פעמיים, כנגד שתי בחינות שבנשמה: אחת שמתפשטת בגוף ומתלבשת בו, ואחת שנשארת מעליו ומקיפה אותו.

וזוהו ג"כ ב' השמות דיעקב וישראל שהן כנגד ב' בחי' הנ"ל שבנשמה. ושרשן מב' שמות הוי' אלקים ועיין בזהר ר"פ במדבר.

אלה הם גם שני השמות יעקב וישראל, המקבילים לשתי הבחינות שבנשמה שהוזכרו לעיל; ושרשם בשני השמות הוי' [ו] אלקים. ראו גם בזוהר, בתחילת פרשת במדבר.

יעקב וישראל מצינים את שתי הבחינות הללו שבנשמה, ושרשם בשני השמות האלוקיים, הוי' ואלקים. הקורא מופנה לזוהר בתחילת פרשת במדבר.

18 והנה נודע ענין יחוד הוי' אלקים וכמ"ש לעיל פ' וארא ע"פ וידבר אלקים כו' אני¹⁹³ הוי' ע"ש.

והנה, עניין ייחוד הוי' ואלקים ידוע, כפי שנכתב לעיל בפרשת וארא, על הפסוק "וידבר אלקים... אני הוי'"; עיין שם.

ייחוד הוי' ואלקים, השם המגלה והשם המעלים, הוא עניין ידוע, שנידון בתורה אור, פרשת וארא, על הפסוק "וידבר אלקים אל משה... אני הוי'".

וכך נמשך גילוי אלקות מבחי' הנשמה שלמעלה מן הגוף בתוך הנשמה המלוכשת בגוף וכמ"ש גבי חברי דניאל

וכך נמשכת התגלות אלוות מבחינת הנשמה שלמעלה מן הגוף אל הנשמה המלוכשת בגוף, כפי שנכתב על חבריו של דניאל:

אותו ייחוד מתרחש גם בנשמה: אור אלוקי נמשך מן החלק שבנשמה שנותר למעלה מן הגוף אל החלק המלוכש בו. חז"ל מוצאים לכך דוגמה בחזון דניאל.

אבל חרדה גדולה נפלה עליהם¹⁹⁴ וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] משום דמזליהו חזי¹⁹⁵ שחלק הנשמה שלמעלה מהגוף נקי מזל ע"ש שממנו נוזל ונמשך בחלק הנשמה שבגוף, וזהו לא יקרא שמך יעקב

"אבל חרדה גדולה נפלה עליהם", וחז"ל אמרו: "משום דמזליהו חזי". שכן חלק הנשמה שלמעלה מן הגוף נקרא מזל, מפני שממנו נוזל ונמשך [אור] אל חלק הנשמה שבגוף. וזהו "לא יקרא שמך יעקב,

חבריו של דניאל לא ראו את החזון, ובכל זאת "חרדה גדולה נפלה עליהם", משום שחז"ל אומרים: "מזליהו חזי". החלק העליון של הנשמה נקרא מזל, מלשון נוזל, מפני שהוא נמשך אל הנשמה שבגוף; זהו פירוש הפסוק "לא יקרא שמך יעקב..."

כי אם ישראל יהיה שמך¹⁹⁶ שמאיר ונמשך מבחי' ישראל בבחי' יעקב ועמ"ש בפי' בלק ע"פ לא הביט און ביעקב¹⁹⁷ כו' שבשבת הוא גילוי ובחי' ישראל ממש.

כי אם ישראל יהיה שמך": שאורו מאיר ונמשך מבחינת ישראל לבחינת יעקב. ועיין במה שנכתב בפרשת בלק, על הפסוק "לא הביט און ביעקב" וכו', שבשבת יש גילוי ובחינת ישראל ממש.

"כי אם ישראל יהיה שמך": אורו של ישראל, הנשמה העליונה, מאיר ביעקב, הנשמה שבגוף. בלקוטי תורה, על הפסוק "לא הביט און ביעקב", מוסבר שבשבת מתגלה בחינת ישראל עצמה.

19 וזהו אני הוי' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים פי' ע"י ששם הוי' נמשך להיות הוא ממש אלקיכם

וזהו [פירוש] "אני הוי' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים": כלומר, שם הוי' נמשך להיות הוא עצמו אלקיכם,

כעת אפשר לקרוא את הפסוק לאור הדברים האלה: "אני הוי' אלקיכם" פירושו ששם הוי' נמשך ונעשה הוא עצמו "אלקיכם".

שיאיר בבחי' גילוי בשם אלקים ועי"ז מאיר בחי' ישראל ממש בבחי' יעקב ועי"ז נמשך להיות יציאת מצרים לצאת מהמצרים וגבולים המסתעפים מההסתר דשם אלקים כו',

כדי שיאיר בגילוי בשם אלקים; ועל ידי כך מאירה בחינת ישראל עצמה בבחינת יעקב; ועל ידי כך נמשכת יציאת מצרים, היציאה מן המצרים והגבולות המשתלשלים מההסתר של שם אלקים וכו',

הוי' מאיר אז בגילוי בתוך שם אלקים, וכך בחינת ישראל מאירה בתוך יעקב. הדבר מביא ליציאת מצרים — ליציאה מן המצרים והגבולות הנובעים מההסתר של שם אלקים.

שמחמת התגלות שם הוי' נמשך יצ"מ [יציאת מצרים] להיות כלה שארי ולבבי¹⁹⁸ כו', וזהו להיות לכם לאלקים.

משום שעל ידי התגלות שם הוי' נמשכת יציאת מצרים, כך ש"כלה שארי ולבבי" וכו'. וזהו "להיות לכם לאלקים".

כאשר הוי' מתגלה, הנשמה יוצאת מגבולותיה מתוך כמיהה, כמאמר הפסוק בתהילים: "כלה שארי ולבבי". וזהו "להיות לכם לאלקים".

והענין דהנה מבואר באדרא דנשא (דקל"ח ב') ובפ"י האריז"ל [האר"י זכרוננו לברכה]¹⁹⁹ שם שכשנאמר ב' שמות הוי' בפסוק א' אזי חד רומז לז"א וחד לע"ק [לעתיקא קדישא].

והענין הוא, שהרי מבואר באדרא דנשא (דקל"ח ב'), ובפירוש האריז"ל שם, שכאשר נאמרים שני שמות הוי' בפסוק אחד, אחד מהם רומז לז"א ואחד לעתיקא קדישא.

אדרא דנשא ופירוש האריז"ל עליה מסבירים שכאשר שם הוי' מופיע פעמיים בפסוק אחד, האחד מתייחס לז"א והאחר לעתיקא קדישא.

וכמ"כ [וכמו כן] הפ"י גם כאן בפסוק זה דאני הוי' שנאמר תחלה היינו ז"א דאצילות אשר הוא אלקיכם שנמשך בגילוי בשם אלקים הוא מלי דאצילות והיינו ע"י התומ"צ [התורה ומצות] שע"י משיכים גילוי שם הוי' ממש.

וכך גם פירוש הפסוק הזה: "אני הוי'", שנאמר תחילה, היינו ז"א דאצילות, והוא אלקיכם, הנמשך בגילוי בשם אלקים, שהיא מלכות דאצילות. והמשכה זו נעשית על ידי התורה והמצוות, שבאמצעותן משיכים את גילוי שם הוי' עצמו.

לפי זה, "אני הוי'" הראשון שבפסוק הוא ז"א דאצילות, והוא נעשה "אלקים" כאשר הוא מתגלה במלכות, שהיא שם אלקים. הדבר נעשה באמצעות התורה והמצוות, המשיכות את גילוי הוי' עצמו.

20 ועכ"ז [ועם כל זה] התומ"צ [התורה ומצות] הם רק בחי' כלים לגילוי תורת ה' ורב חסד שיתגלה לע"ל [לעתיד לבוא] דהיינו בחינת שם הוי' ה' שהוא בחי' ע"ק [עתיקא קדישא] ולגבי גילוי זה נק' שם הוי' דז"א רק כמו שם אלקים כו'.

ובכל זאת, התורה והמצוות הן רק בחינת כלים לגילוי תורת הוי' ורב חסד, שיתגלה לעתיד לבוא. כלומר, בחינת שם הוי' השני, שהוא בחינת עתיקא קדישא; וביחס לגילוי זה, שם הוי' של ז"א נחשב רק כשם אלקים וכו'.

אף שהתורה והמצוות הן כלים בלבד לדבר נעלה מהן — תורת הוי' ורב חסד שיתגלו לעתיד לבוא — זהו שם הוי' השני, עתיקא קדישא. לעומתו, אפילו שם הוי' של ז"א נחשב רק כאלקים.

21 וז"ש [וזהו שכתוב] להיות לכם לאלקים כלומר שע"י יציאת מצרים יומשך גילוי בחי' סוכ"ע שהוא בחי' ע"ק [עתיקא קדישא] שלגבי גילוי זה נק' הגילוי דהוי' דז"א רק בחי' אלקים בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין].

וזהו שנאמר: "להיות לכם לאלקים" — כלומר, שעל ידי יציאת מצרים תימשך התגלות הבחינה של סוכב כל עלמין, שהיא בחינת עתיקא קדישא. ביחס להתגלות זו, התגלות הוי' של ז"א נקראת רק בחינת אלקים, בחינת ממלא כל עלמין.

כלומר, "להיות לכם לאלקים" פירושו שיציאת מצרים תמשיך את אור סוכב כל עלמין, את עתיקא קדישא. לעומתו, הוי' של ז"א הוא רק "אלקים" — האור שממלא את העולמות.

ואח"כ נאמר אני הוי' אלקיכם פי' שם הוי' דעתיק יאיר ויתגלה ממש בז"א דהיינו להיות הוי' ממש אלקיכם בבחי' גילוי, וכנ"ל בענין

ואחר כך נאמר: "אני הוי' אלקיכם". פירוש הדבר, שהוי' של עתיק יאיר ויתגלה ממש בז"א, כך שהוי' עצמו יהיה אלקיכם באופן גלוי, וכפי שנתבאר לעיל בענין

לאחר מכן אומר הפסוק: "אני הוי' אלקיכם". הוי' של עתיק יאיר בגלוי בתוך ז"א עצמו, כך שהוי' יהיה ממש "אלקיכם".

יחוד ב' שמות הוי' אלקים דז"נ [דזעיר אנפין ונוקבא] דאצי' שהיחוד הוא שלא יהי' [יהיה] שם אלקים מסתיר אלא דשם הוי' ית גלה ממש להיות הוי' ממש אלקיכם.

ייחוד שני השמות הוי' ואלקים של ז"א ונוקבא שבאצילות: עניינו של הייחוד הוא ששם אלקים לא יסתיר, אלא שם הוי' יתגלה ממש, כך שהוי' עצמו יהיה אלקיכם.

הדבר מקביל לייחוד הוי' ואלקים בז"א ובנוקבא (מלכות) שבאצילות: הייחוד פירושו שאלקים שוב אינו מסתיר, והוי' מתגלה במלואו.

22 וכך עדין למעלה יותר שז"א נק' שם אלקים לגבי ע"ק [עתיקא קדישא] שנקרא הוי' וזהו ענין שמו הגדול וא"כ ג"כ פי' אני הוי' אלקיכם שלא יהיה בחי' הכלים דז"א מסתירים על גילוי ע"ק [עתיקא קדישא] שהוא בחי' סוכ"ע

וכך גם למעלה יותר: ז"א נקרא בשם אלקים ביחס לעתיקא קדישא, שנקרא הוי', וזהו עניינו של שמו הגדול. ואם כן, גם פירוש "אני הוי' אלקיכם" הוא שכלי ז"א לא יסתירו על גילוי עתיקא קדישא, שהיא בחינת סובב כל עלמין,

אותו יחס קיים גם מדרגה אחת למעלה: ז"א הוא אלקים ביחס לעתיקא קדישא, שהוא הוי' — "שמו הגדול". לכן גם הפעם פירוש "אני הוי' אלקיכם" הוא שכלי ז"א לא יסתירו עוד על עתיקא קדישא, האור המקיף את כל העולמות.

כי אם בחי' סוכ"ע יומשך ויאיר בגילוי ממש כו' ועמ"ש במ"א ע"פ לעשות הישר בעיני ²⁰⁰ ה' אלקיך וע"פ וידעת היום כו' כי הוי' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת ²⁰¹ כו':

אלא בחינת סובב כל עלמין תימשך ותאיר בגילוי ממש וכו'. ועיינו במה שנכתב במקום אחר על "לעשות הישר בעיני ה' אלקיך", ועל "וידעת היום" וכו', "כי הוי' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" וכו'.

במקום זאת, האור המקיף יאיר בגלוי. המאמרים על "לעשות הישר בעיני ה' אלקיך" ועל "וידעת היום..." כי הוי' הוא האלקים" מרחיבים בענין זה.

23 וי"ל [ויש לומר] עוד דהנה נודע שבכתר יש ב' בחי' ע"י [עתיק יומין] וא"א והנה פי' להיות לכם לאלקים ודאי וניתן לומר עוד: ידוע שבכתר יש שתי בחינות, עתיק יומין ואריך אנפין. והנה, "להיות לכם לאלקים" פירושו בוודאי

הסבר נוסף: בכתר יש שתי בחינות, עתיק יומין — פנימיותו — ואריך אנפין — חיצוניותו. "להיות לכם לאלקים" מתייחס בוודאי להתגלות אריך אנפין.

היינו גם נגד התגלות בחי' א"א. שע"ז אמרו דז"א בעלותו לגבי עתיקא דהיינו א"א שנק' ג"כ עתיקא כנודע. כאלקים חשוב.

גם ביחס להתגלות בחינת אריך אנפין; ועל כך אמרו שז"א, בעלייתו לעומת עתיקא — כלומר אריך אנפין, שנקרא גם הוא עתיקא, כידוע — "נחשב כאלקים".

נאמר שכאשר ז"א עולה אל "עתיקא", כלומר אריך אנפין, שגם הוא נקרא בשם זה, הוא "נחשב כאלקים" לעומתו.

אך שיהיה אני הוי' אלקיכם שיתגלה שם הוי' דא"א ממש בז"א להיות הגילוי בז"א ממש מבחי' א"א. הנה צ"ל ההמשכה מלמעלה יותר.

אך כדי שיהיה "אני הוי' אלקיכם" — שהוי' של אריך אנפין עצמו יתגלה בז"א, כך שהגילוי בז"א עצמו יהיה מבחינת אריך אנפין — ההמשכה צריכה להיות ממדרגה גבוהה עוד יותר.

אבל כדי שיתקיים "אני הוי' אלקיכם", והוי' של אריך אנפין עצמו תתגלה בתוך ז"א, ההמשכה צריכה לבוא ממדרגה גבוהה עוד יותר.

24 וכמו יחוד שם הוי' אלקים דזו"נ [דזעיר אנפין ונוקבא] הוא ע"י ההמשכה מאו"א [מאבא ואימא] כו', וכך עד"ז שיהיה גילוי א"א ממש בשם אלקים דלעתיד דהיינו בז"א הוא ע"י המשכה גדולה ועצומה מבחי' עתיק ממש שלמעלה מא"א [מאריך אנפין].

וכשם שהיחוד של השם הוי' [ו-] אלקים בז"א ובנוקבא נעשה באמצעות המשכה מאבא ואמא וכו', כך גם גילוי אריך אנפין עצמו בשם אלקים שלעתיד לבוא, כלומר בז"א, נעשה באמצעות המשכה גדולה ועצומה מבחינת עתיק עצמו, שלמעלה מאריך אנפין.

כשם שז"א ונוקבא מתייחדים באמצעות אור הנמשך מאבא ואמא, הדרגה שמעליהם, כך גילוי אריך אנפין בז"א — בחינת "אלקים" שלעתיד לבוא — מצריך המשכה עצומה מעתיק עצמו, שלמעלה מאריך אנפין.

וע"ד מ"ש במ"א בענין הפך ים ליבשה²⁰² שעלמא דאתכסיא יאיר בגילוי גמור ממש בעלמא דאתגליא הוא ע"י שנמשך מבחי' כי גאה גאה²⁰³ שלמעלה מבחי' סוכ"ע כו'.

בדומה לכך נאמר במקום אחר בענין "הפך ים ליבשה": העולם הנסתר (עלמא דאתכסיא) יאיר בגילוי גמור ממש בעולם הגלוי (עלמא דאתגליא), והדבר נעשה באמצעות המשכה מבחינת "כי גאה גאה", שלמעלה מבחינת סוכב כל עלמין וכו'.

במקום אחר הדבר נמשל ל"הפך ים ליבשה": העולם הנסתר, שהוא הים, יאיר בגילוי גמור בעולם הגלוי, שהיא היבשה, באמצעות המשכה מ"כי גאה גאה" — דרגה שלמעלה אפילו מהאור המקיף את כל העולמות.

ועדיי נאמר כאן תחילה להיות לכם לאלקים ואח"כ עיי גילויי בחי' עתיק ממש נאמר אני הוי' אלקיכם כו':

וכך נאמר כאן תחילה "להיות לכם לאלקים", ולאחר מכן, באמצעות גילויי בחינת עתיק עצמו, נאמר "אני הוי' אלקיכם" וכו'.

לכן הפסוק אומר תחילה "להיות לכם לאלקים", ולאחר מכן, באמצעות גילויי עתיק עצמו, "אני הוי' אלקיכם".

בעבודה

המאמר מלמד שתי הוראות. המצוות הגשמיות, הנעשות בפועל, הן הקרקע היציבה שיכולה לשאת את התענוג העליון; באמצעותן, ובאמירת "יהא שמיה רבא" בקול, ממשיכים את רצון ה' ואת תענוגו אל העולם. ואף ש"לי ראש" הוא למעלה מאצילות, ה' מבקש רק יראה פשוטה המביאה לסור מרע ולעשות טוב, שהיא כבר תחילתה של יציאת מצרים; ומשם יש להוסיף ולצאת מן הגבולות בכל יום, כפי שאפילו משה עשה, ולהתרומם מאהבה לביטול, ומדרגת ביטול אחת לבאה אחריה.

שאלות לשיחה

1. כיצד ייתכן שהרצון גם נעלה מן השכל וגם "חיצוניות" שלו? בין אילו שני סוגי שכל מבחין המאמר?
2. מדוע יש בכוחה של מצווה גשמית, כגון ציצית העשויה מצמר, לשאת את התענוג העליון, לפי דימוי העמוד הנטוע בקרקע קשה?
3. באיזה מובן אפילו אצילות היא "מצרים", ומדוע היה על משה לצאת ממצרים בכל יום?
4. מדוע לא יכלו המלאכים להמשיך אלוקות למטה או לקבל את התורה, ומה יכולה נשמה בגוף לעשות שהשרפים אינם יכולים?
5. כיצד מקבילים השמות יעקב וישראל לשתי מדרגות בנשמה, וכיצד הדבר מסייע להסביר את הכפילות "אנכי הוי' אלקיכם"?

מקורות והפניות

הערות

פסקה 1

1 ביאור הדברים ע"פ אני

בהערת קה"ת נאמר שהביאור נדפס שם עם חילופי נוסח והוספות.

הערת קה"ת

בשינויים ותוס' הגהות באוה"ת שלח ע' תרמו.

2 בשעה שישראל אומרים איש"ר

ההערה מפנה לאותו מקום באור התורה, שבו מופיע גם נושא הביאור הזה.

הערת קה"ת

שם.

3 שכל הנעלם מכל רעיון

ההערה מפנה לתחילת פרשת לך בתורה אור, שבה מופיע גם הביטוי "שכל הנעלם מכל רעיון", ולמקורות שהרבי מהר"ש ציין שם.

הערת קה"ת

ע' תו"א ר"פ לך לך ושם בלקו"ת ממהר"ש נ"ע הציונים ע"ז מ"מ [אוה"ת לך דף תרפה], אך ל"מ כלי אדמו"ר. אך ע' פומון לסעודה ג' של ש"ק ד"ה א-ל מסתתר [בסידור יעב"ץ קצה, א — ועוד] תלמיד של הרמ"ק ושם אי' כלשונו הטהור. [כ].

4 בע"ה (שער כ"ב פ"ה)

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לפנינו שער מוחין דצלם פ"א.

5 בביאור ע"פ כי על כבוד חופה

נאמר כי גם בביאור על "כי על כל כבוד חופה" מוצגת מוחא סתימאה כפנימיות הגלגלתא; ההערה מציינת שהביאור נמצא בסוף החלק על שיר השירים בלקוטי תורה.

הערת קה"ת

לקמן סוף שה"ש.

6 ונהר יוצא מעדן

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן". לפי פירוש הזוהר, עדן הוא החכמה הנעלמת, ונהר הוא זרימתה אל החכמה הגלויה.

Genesis 2:10 בראשית ב':

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים:

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, י.

7 ונהר יוצא מעדן

באידרא רבא, החכמה הנעלמת של אריך אנפין מכוסה בקרום שאינו נפתח, ואילו בז"א הקרום נבקע והמוח מתפשט לשלושים ושניים נתיבים, "כמו

שכתוב: ונהר יוצא מעדן". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להבחין בין חכמה דאצילות, הנפתחת, לבין מוחא סתימאה, שנותר נסתר.

Zohar, Idra Rabba 3:14-6:25 ספר זוהר, האדרא רבא ג':י"ד-י"ח:כ"ה

8 זרח משעיר למו

"הוי' מסיני בא זרח משעיר למו". בקריאת "שעיר" מלשון "שער", אדמו"ר הזקן מוצא כאן את אור החכמה הנעלמת, המגיע אל החכמה רק באמצעות ה"שערות".

Deuteronomy 33:2 דברים ל"ג:ב'

וַיֹּאמֶר ה' מְסִינִי בְּאֶרְצָה מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פָּאָרָן וְאֶתָּה מְרַכֶּבֶת קֹדֶשׁ מִיְמִינוֹ אֵשׁ דָּת לְמוֹ:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, ב.

9 בביאור ע"פ ואהי אצלו אמון

הביאור הזה עוסק בתורה כתענוגו של ה' ("ואהיה שעשועים"), ונפתח בקביעה שהתענוג הוא הכוח הגדול ביותר שבנפש, ראשה ומקורה. הוא מרחיב בביאור המשכת החכמה מן המקור הנסתר המוזכר כאן.

הערת קה"ת

לעיל פ' במדבר יט, ב ואילך.

10 אנת הוא חד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

11 דאנת הוא חד ולא בחושבן

תפילת אליהו (פתח אליהו) נפתחת במילים: "ריבון עלמין, אנת הוא חד ולא בחושבן". אדמו"ר הזקן מחיל זאת על מדרגת המאציל, שאינה נמנית בין עשר הספירות.

Tikkunei Zohar 17a:9-11 תקוני זוהר י"ז א:ט-י"א

פתח אליהו ואמר רבון עלמין דאנת הוא חד ולא בחשבון. אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מכני נשא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

12 בביאור ע"פ שוש אשיש

שם נדונה ההמשכה ממוחא סתימאה, שבו מלוכשות הגבורות דעתיק; והפסוק "אשיש בהוי'" מתפרש כתענוג עליון הנמשך מן הרצון למלכות דרך עשר ספירות דאצילות.

הערת קה"ת

לקמן פ' נצבים מט, ג.

"שוש אשיש בהוי", תגל נפשי באלקיי". הביאור על פסוק זה מובא כמקור

18 "היחלצו מאתכם אנשים לצבא". ההסבר על פסוק זה בלקוטי תורה מובא כמקור להרחבה על המדרגה הנסתר שבתוך הגלגלתא.

Numbers 31:3 במדבר ל"א:ג

וידבר משה אל־העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על־מדין לתת נקמת־ה' במדין:

And Moses spoke unto the people, saying: 'Arm ye men from among you for the war, that they may go against Midian, to execute the L-RD'S vengeance on Midian

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 בספר מבוא שערים . . וזה תבין איך לפעמים

ההערה מצטטת תוספת שנמצאת שם: הפניה ליונת אלם, פרק מ"א, שלפיה בתוך הגולגולת יש "אוויר", כתר נסתר, מפני שרדלי"א מאיר באותו אוויר; וכן לספר הוד מלך על ספרא דצניעותא (216b), שלפיו תחילת מוחא סתימאה נסתר בעתיק, ולכן היא נקראת החכמה הנסתר העליונה.

הערת קה"ת

באוה"ת שלח ע' תרמח מוסיף אח"כ: "ועיין ביונת אלם פמ"א וז"ל אמנם יש בפנימית הגלגלת אוירא כו' כתר נעלם כי כללות רדלי"א אחזי נהורא בההיא אוירא כו' ע"ש, ועיין בספר הוד מלך לספרא דצניעותא דף רי"ו ע"ב וז"ל ונמצא למדין כי מו"ס ראשיתה דילי סתום בעתיק, והיינו דקרו לה חכמתא עילאה סתימאה עכ"ל".

20 ההיא חכמה דסתימא ביה בעתיקא קדישא

באידרא זוטא, על "אלקים הבין דרכה", נאמר: "על אחת כמה וכמה החכמה הנסתר בעתיקא קדישא" — החכמה שממנה מתפשטים שלושים ושניים הנתיבות. הארז"ל ממקם אותה בראש הראשון והעליון ביותר, רדלי"א, וההערה מביאה זאת כדי להסביר שמוחא סתימאה אינו נכלל במניין הספירות.

Zohar, Idra Zuta 14:59-16:69 ספר הזהר, האדרא זוטא י"ד נ"ט-ט"ז:ס"ט

21 "מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב". הטקסט מציין את המאמר על פסוק זה כאחד המקומות שבהם נדונים הרצון והשכל.

Song of Songs 7:2 שיר השירים ז:ב

מה־יפו פ־עמך בנעלים בת־נדיב חמוגי ר־כך כמו ח־לאים מ־עשה י־י אָמֵן:

How beautiful are thy steps in sandals, O prince's daughter!
The roundings of thy thighs are like the links of a chain, The work of the hands of a skilled workman

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 הערת קה"ת מפנה לזohar, Emor 32:154 למילים האלה.

Zohar, Emor 32:154 ספר הזהר, אמור ל"ב:קנ"ד

23 "ועל כל כבוד חופה". הביאור על פסוק זה מובא כמקור לנקודה שמוחא סתימאה הוא הפנימיות, והגולגולת היא ה"חופה" המכסה אותו.

Isaiah 4:5 ישעיהו ד:ה

ובָּרָא ה' עַל כָּל־מְכוֹן הַרְצִיּוֹן וְעַל־מִקְרָאָהּ עֲנֵן יוֹמָם וְעָשָׁן וְנֹגֶה אֵשׁ לְהִכָּה לְיָלֵהָ כִּי עַל־כָּל־כְּבוֹד חָפָה:

And the L-RD will create over the whole habitation of mount Zion, and over her assemblies, a cloud and smoke by day, and the shining of a flaming fire by night; for over all the glory shall be a canopy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

לדברים שנאמרים כאן על מוחא סתימאה.

Isaiah 61:10 ישעיהו ס"א:י

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בַּה' תִּגַּל נִפְשִׁי בְּאַלְקֵי כִּי הִלְבִּישָׁנִי בְּגָדֵי־יִשְׁע מְעִיל צִדְקָה יַעֲטֵנִי כְּחֹתָן יִכְתֹּן פָּאָר וְכִפְלָה תַעֲדָה כְּלִיָּהּ:

I will greatly rejoice in the L-RD, My soul shall be joyful in my G-d; For He hath clothed me with the garments of salvation, He hath covered me with the robe of victory, As a bridegroom putteth on a priestly diadem, And as a bride adorneth herself with her jewels

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 בביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות

שם מוסבר שהמצוות נמשכות מהכתר שבתוך הכתר, בחיצוניותו, שבה מאיר אור אין סוף; משום כך הן מתלבשות בעשייה גשמית, שמקורה ב"לבוש המלכות" — לבוש אור אין סוף המקיף את הכול בשווה.

הערת קה"ת

בתרי"א צא, ג.

15 "יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך". הביאור על פסוק זה בתורה אור מציב את הגולגולת, מקור המצוות, למעלה ממוחא סתימאה; וההערה מיישבת זאת עם הדעה המובאת כאן.

Esther 6:8 אסתר ו':ח

יְבִיאוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבָשָׁבוּ הַמֶּלֶךְ וְסוֹס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן כְּתֹר מַלְכוּת בְּרָאשׁוֹ:

let royal apparel be brought which the king useth to wear, and the horse that the king rideth upon, and on whose head a crown royal is set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 רישא וגולגלתא ומוחי

בזוהר, בפרשת אמור, מתואר "הקשר שלמעלה" כ"הראש, הגולגולת והמוחין". ההערה מפרשת את שלושתם כמהות הכתר, החיצוניות שלו והמוחין הנסתרים שהוא מכסה.

Zohar, Emor 31:147-32:155 ספר הזהר, אמור ל"א:קמ"ז-ל"ב:קנ"ה

The truth is that this offering had the same significance as the offering brought by the wife of the jealous husband, which was also of barley, and was to show that the Community of Israel was not unfaithful to the Holy King.¹The first 9 lines of the Hebrew text do not appear in our translation. This was brought for seven full weeks, and then the Holy King came to join the Community of Israel and the Torah was given to Israel.¹The last 47 lines of the ... Hebrew text do not

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

17 בביאור ע"פ החלצו מאתכם

הטקסט מפנה לשם להרחבה על מדרגה נסתר זו. הקטע הסמוך לאותו עמוד מסביר כיצד המדות, כשהן לעצמן נפרדות ומנוגדות, מתחברות ומתמזגות כאשר החכמה נמשכת לתוכן.

הערת קה"ת

לקמן פ' מטות פז, ג ואילך.

24 ע"פ ואלה המשפטים

שם נדרש הפסוק "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" כאמירה שיש לשים את הדברים "בתוכם" — בפנימיות המדות, הנמשכת מבחינת משה. זו המשמעות של דעת, בחינתו של משה, כבחינת פנימיות.

הערת קה"ת
תו"א עו, ג.

25 ואלה המשפטים

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם". המאמר על פסוק זה בתורה אור מובא כמקור לכך שדעת היא פנימיות.

Exodus 21:1 שמות כ"א:א'

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשֶׂה לִפְנֵיהֶם:

Now these are the ordinances which thou shalt set before them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 משה משה

בסנה הבורע קרא ה': "משה משה". הטקסט מזכיר שאין הפסק של טעם בין שני השמות, נקודה שנידונה בתורה אור בהקשר של דעת.

Exodus 3:4 שמות ג':ד'

וַיֵּרָא ה' כִּי סָר לְרֵאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹקִים מִתּוֹךְ הַסֵּה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הִנְנִי:

And when the L-RD saw that he turned aside to see, G-d called unto him out of the midst of the bush, and said: 'Moses, Moses.' And he said: 'Here am I

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 וגם איתא בזהר הרקיע

ההערה מפנה לסוף המאמר הקודם, שבו נעשה שימוש באותו קטע מזהר הרקיע: אצילות נשלמת בשלוש בחינות מפני ששלושה ראשים קודמים לאבא ואמא, ובהתאם לכך "על שלושה דברים העולם עומד".

הערת קה"ת
ראה לעיל מט, ג.

28 ובביאור ע"פ מים רבים

הביאור על הפסוק "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה... אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה" פותח בקריאת "אם" במשמעות "כאשר": לעתיד לבוא אדם אכן ייתן את כל אשר לו. הקטע מובא כאן כמקור לכך שדעת היא בחינת פנימיות.

הערת קה"ת
תו"א יט, א ואילך.

29 בביאור ע"פ החלצו

הקטע מובא כאן כמקור נוסף בעניין דעת. הקטע הסמוך לאותו טור מסביר שהמדות, המנוגדות זו לזו מצד עצמן, מתחברות ומתמתנות כאשר חכמה נמשכת לתוכן, כלומר כשהמוח שולט בלב.

הערת קה"ת
לקמן פ' מטות פז, ג ואילך.

30 בע"ה שער א"א רפ"ח

בהערה מובאים דברי עץ חיים שמצטט כאן אור התורה: "שהדעת המחברת את אבא ואמא נמשכת מהמזל השלושה עשר".

הערת קה"ת
"שהדעת המייחד או"א נמשך ממזל ה"יג" — אוה"ת שלח ע' תרמט.

31 וכ"ה בלקו"ת בישע"י

בהערה נאמר שהכוונה ללקוטי תורה של האריז"ל, ומצוינים מקומות באור התורה: בפרשת שלח, במילים "דעת עליון, מזל קדישא"; בפרשת ויקהל, הפניה ללקוטי תורה של האריז"ל, שם נאמר שהדעת נקראת משל; ובפרשת מטות.

הערת קה"ת
להאריז"ל. "דעת עליון מזל קדישא" — אוה"ת שלח ע' תרמט. ובאוה"ת ויקהל ע' ביקט "וע' בלקו"ת . . שהדעת נק' משל". אוה"ת מטות ע' אשלו.

32 מי מדד

"מי מדד בשעלו מים?" דברי האריז"ל בלקוטי תורה על פסוק זה מובאים כמקור לכך שדעת העליונה היא המזל הקדוש של אריך אנפין.

Isaiah 40:12 ישעיהו מ':י"ב

מִי־מִדַּד בְּשָׁעֻלוֹ מִים וְשָׁמַיִם בְּזֶרֶת תִּפְן וְכָל בְּשָׁלֹשׁ עֶפְרָה הָאָרֶץ וְשָׁקַל בְּפֶלֶס הָרִים וּגְבָעוֹת בְּמֶאֱזָנִים:

Who hath measured the waters in the hollow of his hand, And meted out heaven with the span, And comprehended the dust of the earth in a measure, And weighed the mountains in scales, And the hills in a balance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33 בע"ה שכ"ה דרוש ב' . . סי' י"ז

אור התורה מצטט שם את הקטע מעץ חיים: "דעת עליון זה שורשו נמשך משני הפנים דאריך אנפין, התיקון 'ואמת'".

הערת קה"ת
"והנה זה הדעת העליון מקורו נמשך מב' פנים דא"א תיקון "ואמת" — אוה"ת שלח ע' תרמט.

34 ובלקו"ת פ' שמות ע"פ כי סר לראות

בהערה נאמר שהכוונה ללקוטי תורה של האריז"ל, ושהקטע מצוטט באור התורה על נ"ך.

הערת קה"ת
להאריז"ל. מובא באוה"ת נ"ך-א ע' כח.

35 כי סר לראות

"וירא הוי" כי סר לראות". דברי האריז"ל על פסוק זה הם אחד המקורות המובאים לעניין מקורה של דעת העליונה.

Exodus 3:4 שמות ג':ד'

וַיֵּרָא ה' כִּי סָר לְרֵאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹקִים מִתּוֹךְ הַסֵּה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הִנְנִי:

And when the L-RD saw that he turned aside to see, G-d called unto him out of the midst of the bush, and said: 'Moses, Moses.' And he said: 'Here am I

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 ובהרמ"ז ר"פ ויקרא

אור התורה מצטט שם את הרמ"ז: "שורש הדעת העליון דו"א דאצילות נמשך מדעת דעתיק הגנוז באריך אנפין, שהיא פנימיות כתר".

הערת קה"ת

"ששרש דעת העליון דו"א דאצ"י נמשך מדעת דעתיק הגנוז בא"א שהוא פני" הכתר" — אוה"ת שלח ע' תרמט.

37 בביאור ע"פ אלה מסעי

הטקסט מצטט זאת על "חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת". הקטע באותו עמוד מסביר שהמלכות נבנית כפרצוף נפרד רק לאחר שהמדות "נולדות" ומתגלות; כל עוד הן כלולות במוחין, המלכות כלולה רק בשש המדות.

הערת קה"ת

לקמן פ' מסעי צ, א.

38 ועי' בזח"ג דקל"ו א'

ההערה מפנה את הקורא לשם לקטע זה בזהר. הקטע בסמוך לאותו עמוד מפרש את "כל העוסק בהלכות בכל יום" כך שההלכות הן "הליכות" — המשכות של אור אין סוף הסובב כל עלמין, הנסחרות כעת ועתידות להתגלות למטה לעתיד לבוא.

הערת קה"ת

ראה לקמן שה"ש ל, א. אוה"ת פי ויקהל ע' ב' צו. ב'קיה.

39 ובדעת חדרים ימלאו

"ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים". הקטעים מהזהר המובאים כאן מפרשים פסוק זה על דעת.

Proverbs 24:4 משלי כ"ד:

וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלֵאוּ כָּל־הוֹן יָקָר וְנָעִים:

And by knowledge are the chambers filled With all precious and pleasant riches

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

40 ובדעת חדרים ימלאו

באידרא רבא נאמר שמחללא השלישית שבגולגולת ז"א יוצאים אלף אלפים חדרים, שעליהם שורה הדעת, ככתוב: "ובדעת חדרים ימלאו".

Zohar, Idra Rabba 25:188-28:199 ספר הזהר, האדרא רבא כ"ה:קפ"ח-כ"ח:קצ"ט

41 ובדעת חדרים ימלאו

באידרא זוטא אבא ואמא בונים את ה"בית", ככתוב: "בחכמה יבנה בית..." ובדעת חדרים ימלאו".

Zohar, Idra Zuta 19:87-22:95 ספר הזהר, האדרא זוטא י"ט:פ"ז-כ"ב:צ"ה

פסקה 4

42 אנת הוא שלימותא דכולהו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

43 אנת הוא שלימותא דכולהו

בתפילתו של אליהו (פתח אליהו): "אתה הוא שלמות של כולם". הפילוסופים טוענים מכאן, מכיוון שה' אינו חסר דבר, לא יכול להיות לו

רצון הנוגע למעשי האדם.

Tikkunei Zohar 17b:2-3 תקוני זוהר י"ז ב:ב-ג

וכל ספירן כל חד אית ליה שם ידיע. ובהון אתקריאו מלאכיא. ואנת לית לך שם ידיע. דאנת הוא ממלא כל שמהו. ואנת הוא שלימו דכלהו וכד אנת תסתלק מנהון אשתארו כלהו שמהו כגופא בלא נשמתא. אנת חכים ולא כחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

44 כי עמך מקור חיים

"כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור". אדמו"ר הזקן מפרש את "מקור חיים" כמקור כל התענוגים: אין סוף הוא התענוג עצמו.

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:

כִּי־עֲמֶךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאֹרֶךְ נְרָאָה־אֹר:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לו, י.

45 מטבע הטוב להטיב

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

עמק המלך שער שעשועי המלך. שומר אמונים ויכוח שני, ס"ד.

46 נתאוה הקב"ה

הערת קה"ת מפנה לבamidbar Rabbah 3:6 למילים האלה.

Bamidbar Rabbah 3:6 במדבר רבה ג':ו

הערת קה"ת

תנחומא נשא טז. וראה ג"כ במד"ר פ"ג, ו.

47 נתאוה הקב"ה

"בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, נתאוה להיות לו דירה בתחתונים כמו בעליונים". הטקסט מצטט זאת בהקשר לרצון שנובע מרצונו של ה' להיטיב.

Midrash Tanchuma, Nasso 16:1 מדרש תנחומא, נשא ט"ז:א'

... באתי לגני אחתי פלה (שה"ש ה, א). אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן, בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, נִתְאַוָּה שְׂיָהָא לוֹ דִּירָה בְּתַתְּוֹנִים כְּמוֹ שֵׁישׁ בְּעֻלְיוֹנִים. בָּרָא אֶת הָאָדָם וְצָוָה אוֹתוֹ וְאָמַר לוֹ: מִכָּל עֵץ הֲגֵן אָכַל תֹּאכַל, וּמִעֵץ הָדָעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ (בראשית ב, טז-יז). וְעַכְשָׁיו צוּוּי. אָמַר לָקָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּךְ הָיִיתִי מִתְאַוָּה שְׂיָהָא לִי דִירָה בְּתַתְּוֹנִים כְּמוֹ שֵׁישׁ לִי בְּעֻלְיוֹנִים, וְדָבָר אַחַד צְוִיתִי אוֹתָהּ וְלֹא שְׁמַרְתְּ אוֹתוֹ. מִיָּד סָלַק הַקָּדוֹשׁ ...

So it came to pass on the day that Moses had " (Numb. 7:1) finished." Rav says, "Every place where it is stated, 'So it came to pass (wayehi),' [is referring to] something new"; but R. Simeon says, "Every place where it says, 'So it came to pass (wayehi)' [is referring to] something which existed, has ceased [to exist] for a long time, and has returned to be as it was. 5:7. This text is related (to Cant. 5:1), "When I come to ... my garden, my sister bride." R. Samuel bar

Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain) • Townsend 1989
translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and
supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY)

48 נעוץ סופן בתחלתן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
סי' פ"א, מ"ז.

49 נעוץ סופן בתחלתן

על עשר הספירות נאמר: "נעוץ סופן בתחלתן ותחילתן בסופן". הבחינה הנמוכה ביותר, העשייה הגשמית, מושרשת בבחינה הגבוהה ביותר, ולכן היא יכולה לשאת את התענוג העליון.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

50 סוף מעשה במחשבה תחלה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
פיוט לכה דודי.

51 ותומכי מאושר

"עץ חיים היא למחזיקים בה, ותומכיה מאושר". הדברים רומזים למצוות כתומכות הנושאות את התענוג העליון.

Proverbs 3:18 משלי ג:י"ח

עֵץ־חַיִּים הִיא לַמְחַזִּיקִים בָּהּ וְתִמְכִּיָּהּ מְאֹשֶׁר:

She is a tree of life to them that lay hold upon her, And happy is every one that holdest her fast.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
משלי ג, יח.

52 ותומכיה מאושר

בעמוד זה הוזהר מדבר על מי ש"תומכים בתורה" (תמכין אורייתא): הלומדים אותה אינם עוסקים במעשה בשעת לימודם, ואילו התומכים בהם עוסקים במעשה, ובכוח זה עומד הכיסא איתן. הטקסט מפנה לכך על המילים "ותומכיה מאושר".

Zohar, Introduction 13:123-14:132 ספר זוהר, הקדמה י"ג:קכ"ג-י"ד:קל"ב

53 והארץ הדום רגלי

"השמים כסאי והארץ הדום רגלי". המאמר על פסוק זה מצוטט בהקשר לבחינה הנמוכה ביותר, כתמיכה האיתנה של הבחינה הגבוהה ביותר.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א

כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הָדָם רַגְלִי אֵינִי בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנֶנּוּ לִי וְאֵינִי מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth is My footstool; where is the house that ye may build unto

?Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 מנענע ראשו

כאשר ישראל נכנסים לבתי הכנסת ולבתי המדרש ועונים "יהא שמיא רבא מברך", הקדוש ברוך הוא מנענע בראשו. אדמו"ר הזקן מסביר שהנענוע מבטא את תנועת הרצון (הגולגולת), ועמו את התענוג (המוח) שבתוכה.

Berakhot 3a:14 ברכות ג' א:י"ד

... וְלֹא זֶה בְּלִבְדֵּי אֶלָּא, בְּשַׁעַר שִׂישְׁרָאֵל נִכְנָסִין לְבֵתִי כְּנִסְיוֹת וּלְבֵתִי מְדַרְשׁוֹת וְעוֹנִין "יְהֵא שְׁמִיָּה הַגָּדוֹל מְבוֹרָךְ", הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַעֵנֵעַ רִאשׁוֹ, וְאוֹמֵר: אֲשֶׁרִי הַמֶּלֶךְ שֶׁמְקַלְסִין אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ כֶּה, מֵה לֹו לְאֵב שֶׁהִגְלָה אֶת בְּנָיו, וְאִי לָהֶם לְבָנִים שֶׁגָּלוּ מֵעַל שׁוּלְחַן אֲכִיָּהֶם.

Then he said to me, "My son, what sound didst thou hear in that ruin ?" I answered, "I heard a Bat Kol moaning like a dove, crying, 'Alas for My children for whose iniquities I destroyed My house, burnt My Temple, and exiled them among the nations !'" He said to me, "By thy life and the life of thy head, not only at this hour does it so cry, but thrice daily it exclaims thus. Moreover, whenever the Children of ... Israel enter their Synagogues and Houses of

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

55 וזהו ענין יהא שמי רבא מברך פי' שמי הגדול

הקטע מפרש את "יהא שמיא רבא" כתפילה שהשם יהא גדול, בעקבות הטור, ומפנה בחזרה למאמר הזה, בסוף פרשת שלח, שם הוא מתפרש כ"שמו הגדול", בעקבות התוספות. הוא אומר ששתי הכוונות אמת ותלויות זו בזו.

הערת קה"ת

ראה לקמן לקו"ת פ' ראה יח, ד.

56 בפע"ח ש' השבת פכ"א

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בד"ה והנה.

57 בזהר פ' תרומה דקס"ה ע"ב ובפי' הרמ"ז

ההערה מפנה את הקורא ללקוטי תורה, ראה, בעניין קטע זה בזהר והערת הרמ"ז. הקטע הסמוך לאותו טור עוסק בגילוי, לעתיד לבוא, של "נקודות הלב" הפנימית ביותר — אהבה עצמית כל כך, עד שהיא מורגשת כביטול גמור.

הערת קה"ת

ראה לקמן פ' ראה יט, א.

58 כביאור דמזוזה מימין

שם המזוזה שבימין מסמלת את המצוות, עלייה שבה האדם, ביתו וכל אשר בו בטלים לאל אחד — "בכל מאודך"; ואילו נר חנוכה שבשמאל הוא אור התורה הנמשך כלפי חוץ.

הערת קה"ת

תו"א מג, ג ואילך. וראה אוה"ת נ"ך-א ע' ז.

59 "אשיש בהוי", תגל נפשי באלקיי". המאמר על פסוק זה מובא בעניין התגלות עתיק בבינה.

Isaiah 61:10 ישעיהו ס"א:י

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בַּה' תִּגְלֵנִי נַפְשִׁי בְּאֱלֹקֵי כִי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי־יִשְׁעַ מְעִיל צִדְקָה יַעֲשֵׂנִי כְּחַתָּן יִכְתֹּן פָּאֵר וְכַפְלֵה תַעֲדֶה כְּלִיָּהּ:

פסוקה 5

66 ע"פ שיר השירים

שם "שיר השירים" הוא המשכת אור אין סוף הסובב כל עלמין מבחינת שמו הגדול: טעמי התורה והתענוג העליון המלוכנים בתורה.

Song of Songs 1:4 שיר השירים א:ד'

מִשְׁכְּנִי אֶתְּרִיד נְרוּצָה הִבִּיאֲנִי הַמֶּלֶךְ הַדָּרִי וְנִגְלָה וְנִשְׁמָחָה בְּךָ נִזְכֶּרְהָ דְדִיד מִיָּן מִיִּשְׁרָיִם אֶהְבּוּךָ:

Draw me, we will run after thee; The king hath brought me into his chambers; We will be glad and rejoice in thee, We will find thy love more fragrant than wine! Sincerely do they love thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

לקמן שה"ש א, ד.

67 "שיר השירים אשר לשלמה". המאמר על פסוק זה בלקוטי תורה מובא לעיון נוסף בעניין "שמו הגדול".

Song of Songs 1:1 שיר השירים א:א'

שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמֹה:

THE song of songs, which is Solomon's

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 ע"פ ע"כ יאמרו המושלים

שם המושלים הם השולטים ביצרם: על ידי הכנעת הסטרא אחרא במחשבה, בדיבור ובמעשה, הם גורמים לכבודו של הקדוש ברוך הוא לעלות, והאור המקיף מתגלה בתוך הסתר העולם (עולם מלשון העלם).

הערת קה"ת

לקמן חקת סה, ג ואילך.

69 "על כן יאמרו המושלים בואו חשבון". ביאור הפסוק בלקוטי תורה, חוקת, מובא כאן פעמיים: בעניין השם הגדול ובעניין התפילה כ"הטיה".

Numbers 21:27 במדבר כ"א:כ"ז

עֲלֵיכֶן יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים בֹּאוּ חֲשׁוֹן תִּבְנֶה וְתִכּוֹנֶן עִיר סִיחֹן:

Wherefore they that speak in parables say: Come ye to Heshbon! Let the city of Sihon be built and established

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 ע"פ ואלה שמות בניי

שם מוסבר ששמו הגדול הוא שם הוי': היו"ד שבו היא צמצום והה"א שבו היא התפשטות — האופן שבו האור נמשך מאין סוף אל העולמות, תחילה בצמצום ואחר כך בהתפשטות, כפי שהיה בירידה למצרים ובעלייה ממנה.

הערת קה"ת

תו"א נ, א.

71 וירא ישראל את היד הגדולה

"וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה הוי' במצרים". המאמר על פסוק זה עוסק בשני שמות הוי', שהעליון שבהם הוא "השם הגדול".

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּרָאוּ הָעָם אֶת־ה' וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עָבְדוּ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

I will greatly rejoice in the L-RD, My soul shall be joyful in my G-d; For He hath clothed me with the garments of salvation, He hath covered me with the robe of victory, As a bridegroom putteth on a priestly diadem, And as a bride adorneth herself with her jewels

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

60 ובביאור ע"פ ועתה יגדל נא

שם מתבארת בקשת משה "יגדל נא כוח אדניי" באמצעות המצוות, הנמשכות מאדניי ושושן בגלגלתא, כתר דאריך אנפין: כשם שמי שזורק אבן מגלה את כוחו, כך ביקש משה שכוחו של אדניי יתגלה.

הערת קה"ת

לעיל מ, א.

61 ועתה יגדל נא

בקשתו של משה: "ועתה יגדל נא כוח אדני, כאשר דיברת". ההסבר על כך מובא בעניין "שמו הגדול".

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 אם עונות תשמר י"ה אד' מי יעמוד

"אם עונות תשמר יה, אדני, מי יעמוד?" פסוק זה נדון בהסבר על "ועתה יגדל נא הכוח".

Psalms 130:3 תהילים ק"ל:ג

אִם־עֲוֹנוֹת תִּשְׁמְרֶנָּה אֲדֹנָי מִי יַעֲמֹד:

If Thou, L-RD, shouldst mark iniquities, O L-rd, who could stand?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 תרי"ג מצות דאורייתא . . תר"ך עמודי אור

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פרדס ש"ח, פ"ג.

64 ע"פ ראה אנכי

במאמר ההוא, על הפסוק "ראה אנכי נותן לפניכם", הווי"ו של שם הוי' היא "נחל איתן" הנמשך מחכמה עילאה אל הלב. הגלגלתא המקיפה את המוח מוסברת כבינה, ההיכל של החכמה הסתומה בתוכה; מובאת גם הפניה חזרה למאמר הזה ולפירוש "לי ראש". בטור הבא (18d) מתפרש "יהא שמיא רבא" כתפילה שהשם יהיה שלם.

הערת קה"ת

לקמן פ' ראה יח, ג ואילך.

65 ראה אנכי

"ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה". המאמר על פסוק זה הוא האחרון מבין המקומות שהטקסט מביא בעניין "שמו הגדול".

Deuteronomy 11:26 דברים י"א:כ"ו

רְאֵה אֲנִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה:

:Behold, I set before you this day a blessing and a curse

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

And G-d said unto him: 'Thy name is Jacob: thy name shall not be called any more Jacob, but Israel shall be thy name'; and He called his name Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 המלאך אומר ליעקב: "לא יעקב יאמר עוד שמך, כי אם ישראל, כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל". המאבק מתפרש כביטול היש, המביא לכך שהאדם יהיה לי ראש.

Genesis 32:29 בראשית ל"ב:כ"ט

וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאמָר עוֹד שְׁמִי כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׁרִית עִם־אֱלֹקִים וְעִם־אֲנָשִׁים וְתוֹכֵל:

And he said: 'Thy name shall be called no more Jacob, but Israel; for thou hast striven with G-d and with men, and hast prevailed'.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 ישראל . . לי ראש

ההערה מציינת מקור שבו מובא פירוש ישראל כ"לי ראש".

הערת קה"ת

הובא בערכי הכינויים מסה"ד (עי' ראש ב' ק"ח) דס"ג, ג. [כ].

80 ע"פ וארשתיך לי

שם מוסבר "וארשתיך לי" על פי המדרש, שכל מקום שנאמר "לי" הדבר אינו מסתלק; הדבר נקשר לדברי שמואל לשאול, "לא אדם הוא להנחם": המלכות של דוד, שנלקחה מבחינה שהיא "לא אדם", לא הייתה יכולה להילקח ממנו בחזרה.

הערת קה"ת

לעיל פ' במדבר ט, ג.

81 וארשתיך לי

"וארשתיך לי לעולם". המאמר על פסוק זה מבאר את המדרש על המילה "לי".

Hosea 2:21 הושע ב':כ"א

וְאַרְשִׁיתִי לִי לְעוֹלָם וְאַרְשִׁיתִי לִי בְצֶדֶק וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֶסֶד וּבְרַחֲמִים:

And I will betroth thee unto Me for ever; Yea, I will betroth thee unto Me in righteousness, and in justice, And in lovingkindness, and in compassion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 לא שנית

"כי אני הווי' לא שנית". הדברים נאמרו על מדרגת עתיק, שעליה מורה המילה "לי".

Malachi 3:6 מלאכי ג':ו'

כִּי אֲנִי ה' לֹא שֹׁנֵיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יַעֲקֹב לֹא כִלִּיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, ו.

83 לית שמאלא בהאי עתיקא

באידרא רבא נאמר: "לית שמאלא בהאי עתיקא, כולא ימינא". עתיק הוא למעלה מדין ומשינוי, ולכן המילה "לי" מתייחסת אליו.

Zohar III, 129a זח"ג קכט, א

הערת קה"ת

זח"ג קכט, א. וראה שם רפט, א.

72 כל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול

בעניין צדקה: "כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול". המקור מפנה לביאור מאמר זה בהקשר של "גדולי".

Bava Batra 9b:1 בבא בתרא ט"ב:א'

"משגשג ארחתיה דאימיה", משמיה דרבי אֶלְעָזָר - מאי דכתיב: "וַיִּלְבַּשׁ צִדְקָה כְּשָׂרִיז"? לומר לך: מה שריון זה - כל קליפה וקליפה מצטרפת לשריון גדול, אף צדקה - כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול. רבי חנינא אמר מהכא: "וכנגד עדים כל צדקתינו"; מה נגד זה - כל נימא ונימא מצטרפת לנגד גדול, אף צדקה - כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

73 ועתה יגדל נא כח

בקשתו של משה: "ועתה יגדל נא כח אדני-י כאשר דברתי". הפסוק מתפרש כבקשה להמשיך למטה את בחינת השם הגדול.

Numbers 14:17 במדבר י"ד:י"ז

וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנָי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר:

And now, I pray Thee, let the power of the L-rd be great, according as Thou hast spoken, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 ברי"ח ש' היראה פ"א

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בד"ה ונבא לכאר.

75 ובהרמ"ז פ' פנחס

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בד"ה ושרייא.

76 וישע ה' אל הבל

"וישע הוי' אל הבל ואל מנחתו". אפשר ש"הנהון ראשו" של ה' הוא הפנייתו והטייתו אל התחתון.

Genesis 4:4 בראשית ד':ד'

וְהָבֵל הֵבִיא גִם־הוּא מִבְּכֹרוֹתָו צֹאנוּ וּמִחֻלְבָּהֶן וַיִּשַׁע ה' אֶל־הָבֵל וְאֶל־מִנְחָתוֹ:

And Abel, he also brought of the firstlings of his flock and of the fat thereof. And the L-RD had respect unto Abel and to his offering

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ד, ד.

6 פסקה

77 ישראל יהיה שמך

ה' עצמו אומר ליעקב: "לא ייקרא עוד שמך יעקב, כי אם ישראל יהיה שמך". זהו השני מבין שני שינויי השם, והמאמר מקביל אותו לעלייה הגבוהה יותר.

Genesis 35:10 בראשית ל"ה:י'

וַיֹּאמְרֵלְוֹ אֱלֹקִים שְׁמֶךָ יַעֲקֹב לֹא־יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל:

84 ע"פ ואלה שמות

שם מוסבר שהירידה הראשונה "למצרים" היא לאותיות המחשבה, והשנייה לדיבור, המקבל מ"ישראל וזוטא; וז"א, כאשר מוחין דאבא ואמא מתלבשים בו, נקרא ישראל, "לי ראש", משום שמדות המוארות בשכל שונות מאוד ממדות בפני עצמן.

הערת קה"ת

תו"א נ, ד.

85 ז"א בעתיקא אחיד ותליא

שם מובאים דברי האידרא זוטא, "ז"א תלוי ודבוק בעתיקא קדישא", המראים שז"א, מדות האצילות, מושרש למעלה מאבא ואמא, אף שהמשכתו היא למטה מהם; בדומה לכך, מדות האדם, אף שהן נולדות מן השכל, מושרשות למעלה ממנו.

הערת קה"ת

זח"ב רצב, א. (תליא ואחיד). זח"ג (רצא, א). ועי' שמיני (יט, ב) ב' מאדמו"ר. [כ].

86 כי לא אדם הוא

"כי לא אדם הוא וינחם". נאמר שז"א שמן המצח ולמעלה הוא במדרגה זו, שלמעלה משינוי.

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is 'not a man, that He should repent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 ישראל סבא

המילים כאן מצטטות את Bereshit Rabbah 74:11. הקטע מופיע למטה.

Bereshit Rabbah 74:11 בראשית רבה ע"ד:י"א

... ט"ו שיר המעלות, שבספר תהלים היה אומר, הה"ד (תהלים כד): לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל, ישראל סבא. ר' שמואל בר נחמן אמר: כל ספר תהלים היה אומר, (שם כב): ואתה קדוש יושב תהלות ישראל, ישראל סבא. זה לי עשרים שנה אמר רבי חייא רבה: כל דבר ודבר שהיה לכן מתגר עם אבינו יעקב, היה חוזר עשר פעמים למפרע, שנאמר: הן לו. רבנן אמרי: מאה פעמים, שנאמר: והחליף את משכורתי עשרת מונים, ואין מנין פחות מעשרה:

These twenty years, I have been with you; your ewes and your female goats have not miscarried, and the rams of your flock I have not eaten" (Genesis 31:38). "I did not bring a mauled animal to you, I bore its loss; from me you could demand it, whether stolen from me by day, or stolen from me by night" (Genesis 31:39). "These twenty years...I did not bring a mauled animal to you" – that was killed. "I bore its ... loss [ahatena]; from me you could demand it" – I

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר עד, ח.

88

"כל האורח בישראל ישבו בסוכות". ביאור הפסוק הזה, במאמר על "הוי' לי בעוזרי", מצוטט בערך "ישראל".

Leviticus 23:42 ויקרא כ"ג:מ"ב

בסכת תשבו שבעת ימים כל־האֹרֶחַ בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַסֹּכֶת:

Ye shall dwell in booths seven days; all that are home-born
in Israel shall dwell in booths

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 ה' לי בעוזרי

"הוי' לי בעוזרי". המאמר הפותח בפסוק הזה הוא המאמר המצוטט כאן.

Psalms 118:7 תהילים קי"ח:ז

ה' לי בעוזרי ואני אֶרְאֶה כְּשֹׁנְאִי:

The L-RD is for me as my helper; And I shall gaze upon
them that hate me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

90 "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה". המאמר על פסוק זה מצוטט בעניין ז"א שמן המצח ולמעלה.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:י"א

צֵאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כְּעֹטְרָה שֶׁעֲטָרָהּ לֹא אִמּוֹ בָּיוֹם
חֲתָנָתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחָתוֹ לְבָוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king
Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath
crowned him in the day of his espousals, And in the day of
the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 "כל מקום שנאמר בו לי, אינו זו לעולם, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא". אדמו"ר הזקן מפרש שהמילה "לי" מצביעה על עצמות ה', המדרגה הבלתי משתנה של עתיק.

Vayikra Rabbah 2:2 ויקרא רבה ב:ב'

פסוקה 7

92 הפסוק האחרון בפרשת ציצית: "אני הוי' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים; אני הוי' אלקיכם". המאמר מפרש את המילים "להיות לכם לאלקים" כהתגלות עתידית, שלפניה הוי' יראה כמו אלקים.

Numbers 15:41 במדבר ט"ו:מ"א

אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לְאֱלֹקִים
אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of
'Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

93 נדרו של יעקב: "ושבתי בשלום אל בית אבי, והיה הוי' לי לאלקים". אותו פירוש מיושם גם כאן: הוי' יהיה עבורו כמו אלקים.

Genesis 28:21 בראשית כ"ח:כ"א

וְשָׁבְתִי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לְאֱלֹקִים:

so that I come back to my father's house in peace, then shall
the L-RD be my G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

94 כי שמש ומגן הוי' אלקים

"כי שמש ומגן הוי' אלקים". אלקים מתפרש כמגן המסתיר את שמש הוי' —

ההסתר שמאפשר לנבראים נפרדים להתקיים.

Psalms 84:12 תהילים פ"ד:י"ב

כִּי שָׁמַשׁ וּמָגֵן ה' אֱלֹקִים חֵן וְכְבוֹד יִתֵּן ה' לֹא יִמְנַע טוֹב לְהִלְכִים בְּתַמִּים:
For the L-RD G-d is a sun and a shield; the L-RD giveth
grace and glory; No good thing will He withhold from them
.that walk uprightly

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 והיה הווי לי לאלקים

נדרו של יעקב: "והיה הווי לי לאלקים". הפסוק נקרא כך שהווי ייחשב כאלקים לפני ההתגלות שלמעלה מאצילות.

Genesis 28:21 בראשית כ"ח:כ"א

וְשָׁבְתִי בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לֵאלֹקִים:
so that I come back to my father's house in peace, then shall
the L-RD be my G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

96 עד יעבור עמך הווי

משירת הים: "עד יעבור עמך הווי". הפסוק מתפרש כרמו לגילוי אין סוף שלמעלה מאצילות.

Exodus 15:16 שמות ט"ו:ט"ז

תַּפַּל עֲלֵיהֶם אִימָתָה וְפָחַד בְּגִדְלָם וְרוּעָה יִדְמוּ כְּאֶבֶן עַד־יַעֲבֹר עִמָּךְ
Havayah עד־יַעֲבֹר עִמָּךְ קִנְיָת:

Terror and dread falleth upon them; By the greatness of
Thine arm they are as still as a stone; Till Thy people pass
over, O L-RD, Till the people pass over that Thou hast
.gotten

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 האזינו השמים

"האזינו השמים ואדברה". המאמר על פסוק זה מובא בקשר לגילוי שלמעלה מאצילות.

Deuteronomy 32:1 דברים ל"ב:א

הָאָזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאִדְבְּרָה וְתִשְׁמָע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי:
Give ear, ye heavens, and I will speak; And let the earth hear
the words of my mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

98 שובה ישראל

"שובה ישראל עד הווי אלקיך". הביאור על פסוק זה מובא לעניין היות הווי נחשב כאלקים.

Hosea 14:2 הושע י"ד:ב

שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹקֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ:
Return, O Israel, unto the L-RD thy G-d; For thou hast stum-
bled in thine iniquity

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

99 ריח בגדיו

יצחק "הריח את ריח בגדיו". ריחו קשורה לריח, ובגדים — לאורות המקיפים.

Genesis 27:27 בראשית כ"ז:כ"ז

וַיֵּשֶׁב וַיִּשְׁקָלוּ וַיֵּרַח אֶת־רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּכְרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רִיחַ בְּנֵי כְרִית
שָׂדֶה אֲשֶׁר בָּרְכוּ ה'

And he came near, and kissed him. And he smelled the smell
of his raiment, and blessed him, and said: See, the smell of
my son Is as the smell of a field which the L-RD hath
.blessed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100 במדבר סיני באחד לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים

תחילת ספר במדבר. המילה "שנית" החוזרת מתפרשת כשלב שני של יציאת מצרים, לאחר הפנייה המוחלטת מן הרע.

Numbers 1:1 במדבר א:א

וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבָּר סִינִי בְּאֶהָל מוֹעֵד בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בַּשָּׁנָה
הַשֵּׁנִית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:

AND THE L-RD spoke unto Moses in the wilderness of Sinai,
in the tent of meeting, on the first day of the second month,
in the second year after they were come out of the land of
Egypt, saying

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101 כי הוא חייד

"לאהבה את הווי אלקיך... כי הוא חייד". אהבה זו היא ה"גרעין" שהוא קליפה ביחס לאהבה "בכל מאדך".

Deuteronomy 30:20 דברים ל"ב:י

לְאַהֲבָה אֶת־ה' אֱלֹקֶיךָ לְשִׁמְעַע קוֹלוֹ וּלְדַבְקָה־בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיד וְאָרְךָ יָמֶיךָ
לְשִׁבְתָּ עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר:
לָהֶם:

to love the L-RD thy G-d, to hearken to His voice, and to
cleave unto Him; for that is thy life, and the length of thy
days; that thou mayest dwell in the land which the L-RD
swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob,
.to give them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

102 בכל מאדך

"ואהבת את הווי אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". אהבה "בכל מאדך" היא אהבה שלמעלה מהכלי של האדם.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאַהֲבָתָ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:
And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103 מקושש עצים

האיש נמצא "מקושש עצים" בשבת. המאמר על פרשה זו מובא כמקור למדרגות האהבה.

Numbers 15:32 במדבר ט"ו:ל"ב

וַיְהִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקַשֵּׁשׁ עֵצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת:
And while the children of Israel were in the wilderness, they
.found a man gathering sticks upon the sabbath day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104 בזמן שאין עושין רצונו של מקום

הגמרא מיישבת שני פסוקים: "כאן כשישראל עושין רצונו של מקום, כאן כשאין ישראל עושין רצונו של מקום". האהבה התחתונה נקראת כאפשרות

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

108 בסור מרע ועשה טוב

"סור מרע ועשה טוב". אלה השלבים הראשונים של יציאת מצרים, שבאו מכוח יראה פשוטה.

Psalms 34:15 תהילים ל"ד:ט"ו

סור מרע ועשה טוב פקש שלום ורדפהו:

Depart from evil, and do good; Seek peace, and pursue it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

109 ושבתי בשלום אל בית אבי

נדרו של יעקב: "ושבתי בשלום אל בית אבי". בית האב הוא יצחק, התענוג העליון.

Genesis 28:21 בראשית כ"ח:כ"א

ושבתי בשלום אל־בית אבי וְהָיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים:

so that I come back to my father's house in peace, then shall the L-RD be my G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

110 צחוק עשה לי אלקים

שרה, עם לידת יצחק: "צחוק עשה לי אלקים". שמו של יצחק, "צחוק", מבטא את התענוג העליון.

Genesis 21:6 בראשית כ"א:ו

וְתֹאמַר שָׂרָה צָחַק עָשָׂה לִי אֱלֹהִים כָּל־הַשְׁמֵעַ יִצְחָק־לִי:

And Sarah said: 'G-d hath made laughter for me; every one that heareth will laugh on account of me'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

111 וילך חרנה

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה". באר שבע נדרשת כאן כאצילות, וחרן כעולמות התחתונים שאליהם ירד.

Genesis 28:10 בראשית כ"ח:י

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה:

And Jacob went out from Beer-sheba, and went toward Haran

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

112 עשרים שנה

יעקב ללבן: "זה לי עשרים שנה עמך". אלו הן שנות עבודתו בבירור בחרן.

Genesis 31:38 בראשית ל"א:ל"ח

זֶה עֲשָׂרִים שָׁנָה אֲנֹכִי עִמָּךְ רִחֲלִיךָ וְעִזֶּיךָ לֹא שָׁכְלוּ וְאֵילִי צֹאנֶךָ לֹא אֶכְלָתִי:

These twenty years have I been with thee; thy ewes and thy she-goats have not cast their young, and the rams of thy flocks have I not eaten

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 10

113 כי אתה אבינו

"כי אתה אבינו, כי אברהם לא ידענו". חז"ל מיישמים זאת על יצחק לעתיד לבוא, ואדמו"ר הזקן מסביר מדוע: יצחק הוא התענוג העליון המתגלה

השנייה, ואילו האהבה "בכל מאודך" נקראת כאפשרות הראשונה.

Berakhot 35b:5-6 ברכות ל"ה:ה-ו

לֹא קָשִׁיָּא: כָּאֵן בְּזִמְנֵי שִׁישְׁרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם, כָּאֵן בְּזִמְנֵי שְׁאִין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם. תְּנוּ רַבָּנִן: "וְאַסְפֶּתֶּ דְּגִגָּה" מָה תִּלְמוּד לומר? — לְפִי שְׁנָאֵמַר: "לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּידָהּ" — וְכֹל דְּכָרִים כְּכַתְּבֵהּ, תִּלְמוּד לומר: "וְאַסְפֶּתֶּ דְּגִגָּה" — הִנֵּהג בְּהֵן מִנְהַג דְּרָה אֶרֶץ, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל.

There is no contradiction; the latter referring to the time when Israel perform the will of the All-present, the former to when Israel neglect His will. Our Rabbis have taught : "And thou shalt gather in thy corn" — what has this teaching to tell us ? Since it is written, "This book of the law shall not depart out of thy mouth [but thou shalt meditate therein day and night]" (Josh. i. 8), it is possible to think that these ... ;words [are to be understood] as they are written

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

105 וגבה מאד

"הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאוד". המילה "מאוד" קשורה ל"מאודך" — כוחך, שגייע בתעיד למעלה גבוהה הרבה יותר.

Isaiah 52:13 ישעיהו נ"ב:י"ג

הִנֵּה יִשְׁכִּיל עַבְדִּי יָרוּם וְנָשָׂא וְגָבַהּ מְאֹד:

Behold, My servant shall prosper, He shall be exalted and lifted up, and shall be very high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

106 ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך

"ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך". יראה פשוטה, המביאה לשמירת המצוות, מספיקה כדי להתחיל בדרך ל"י ראשי".

Deuteronomy 10:12 דברים י"ב:י"ב

וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שׂוֹאֵל מִעַמֶּךָ כִּי אִם־לִירְאָה אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ לְלַקֵּת בְּכָל־דְּרָכָיו וְלֹא־הִקָּה אֹתוֹ וְלַעֲבֹד אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ:

And now, Israel, what doth the L-RD thy G-d require of thee, but to fear the L-RD thy G-d, to walk in all His ways, and to love Him, and to serve the L-RD thy G-d with all thy heart ;and with all thy soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

107 מה ה' אלקיך שואל מעמך

פרק מ"ב בתיאור נפתח בפסוק זה ובשאלת הגמרא: "אטו יראה מילתא זוטרתא היא?" הטקסט מפנה את הקורא לשם.

Tanya, Likkutei Amarim 42:1-2 חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ"ב:א-ב

וְהַנֵּה, בְּמָה שְׁנוֹתִיבָאָר לְעִיל בְּעֵנֶן יִרְאָה תִּתְאַה, יוֹכֵן הֵיטֵב מָה שְׁכָתוֹב בְּגִמְרָא עַל פֶּסוּק "וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שׂוֹאֵל מִעַמֶּךָ כִּי אִם לִירְאָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ": "אִטוּ יִרְאָה מִלְּתָא זוּטְרָתִי הִיא?" אִין, לְגַבִּי מִשָּׁה מִלְּתָא זוּטְרָתִי הִיא וְכוּ'. דְּלִכְאוּרָה אֵינוּ מוֹכֵן הַתִּירוּץ, דְּהָא "שׂוֹאֵל מִעַמֶּךָ" כְּתִיב. אֵלָּא הֶעָנִין הוּא, כִּי כָּל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל יֵשׁ בָּהּ מִבְּחִינַת מִשָּׁה רַבִּינוּ עָלֵיו הַשְּׁלוֹם, כִּי הוּא מְשַׁבְּעָה רוּעִים הַמְמַשְׁכִּים חַיִּית וְאַלְהוּת לְקָלִיל וְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, ...

באמצעות ביטול.

Isaiah 63:16 ישעיהו ס"ג:ט"ז

כִּי־אַתָּה אֲבִינוּ כִּי אֲבָרְכֶךָ לֹא יִדְעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִפְרֹנוּ אֶתָּה ה' אֲבִינוּ
גִּלְגָּלוּ מַעֲוֹלָם שְׁמֶךָ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and
Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our
Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 11

114 לא ברעש ה' ואחר הרעש אש לא באש ה'

בחורב: "הוי' לא היה ברעש; ואחרי הרעש — אש; הוי' לא היה באש".
הרעש והאש מתפרשים כמלאכים, שעלייתם אינה ממשיכה את הוי' למטה.

I Kings 19:11-12 מלכים א' י"ט:י"א-י"ב

וַיֹּאמֶר צֵא וְעֲמֹדָת בְּהָר לִפְנֵי ה' וְהִנֵּה ה' עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחֹזֶק מִפָּרָק
הָרִים וּמִשִּׁבְר סָלְעִים לִפְנֵי ה' לֹא כֹחַ ה' וְאַחֲרֵי הָרוּחַ רָעַשׁ לֹא כָרַעַשׁ ה'
וְאַחֲרֵי הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאָה ה' וְאַחֲרֵי הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דָּקָה:

And He said: 'Go forth, and stand upon the mount before the
L-RD.' And, behold, the L-RD passed by, and a great and
strong wind rent the mountains, and broke in pieces the
rocks before the L-RD; but the L-RD was not in the wind;
and after the wind an earthquake; but the L-RD was not in
the earthquake; and after the earthquake a fire; but the
L-RD was not in the fire; and after the fire a still small voice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

115 ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול

"ורוח נשאני ואשמע אחרי קול רעש גדול: 'ברוך כבוד הוי' ממקומו'.
הוזהר קושר את ה"רעש" של אליהו לקול זה של המלאכים.

Ezekiel 3:12 יחזקאל ג:י"ב

וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וְאָשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רָעַשׁ גָּדוֹל כְּבוֹד־ה' מִמְּקוֹמוֹ:

Then a spirit lifted me up, and I heard behind me the voice
of a great rushing: 'Blessed be the glory of the L-RD from
His place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116 ותשאני רוח ואשמע אחרי קול רעש גדול

הוזהר בפרשת צו מסביר את ה"רעש" של אליהו באמצעות "קול רעש גדול"
שביחזקאל. אדמו"ר חזקן מזהה אותו עם האופנים והחיות.

Zohar, Tzav 10:74-11:84 ספר הוזהר, צו י"ע:ד-י"א:פ"ד

117 כי כאשר השמים החדשים

"כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה". המאמר על
פסוק זה בתורה אור, בראשית, מובא בהקשר לעליית השרפים.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים לִפְנֵי
נְאֻמִּי: כֵּן יַעֲמֹד זַרְעֲכֶם וְשִׁמְכֶם:

For as the new heavens and the new earth, which I will
make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your
seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 המלאכים בקשו שתנתן להם התורה

כשמשה עלה למרום, ביקשו המלאכים המשרתים שהתורה, "האוצר
הגנוז", תישאר אצלם ולא תינתן לבשר ודם. היא ניתנה לישראל, שבכוחם
להמשיך אלקות למטה.

Shabbat 88b שבת פ"ח ב

הערת קה"ת

ראה שבת פח, ב.

119 וז"ש בפרקי היכלות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

עליק שה"ש (ח, ג). [כ]. ראה לעיל ויקרא נד, ד וש"נ.

120 באגה"ק . . בשם הע"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בש' דרושי אבי"ע (רפ"ב). שם בש' השמות פ"ז, יעו"ש. [כ]. וראה בליקוט
פירושים שם.

121 ענין ההשתחוואות דשמו"ע

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Pri Etz Chaim.

הערת קה"ת

ראה פע"ח שער העמידה.

122 וכמ"ש במ"א בענין שבת תתאה ושבת עילאה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בלקו"ת לעיל פ' בהר מא, א. בד"ה את שבתותי ושם מציין לוח"א ה, ב.

123 איהו וגרמוהי חד . . איהו וחיוהי חד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (ג, ד).

124 ע"ד מ"ש במ"א

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

עליק ואתחנן רפ"ב (ב, ב). וש"נ. [כ].

125 כי הוא חייך

הערת קה"ת מפנה לDeuteronomy 30:20 למילים האלה.

Deuteronomy 30:20 דברים ל:כ'

לְאַהֲבָה אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׂמְעַת בְּקוֹלוֹ וּלְדַבְּקָה־בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאַרְךָ יָמֶיךָ
לְשִׁבְתָּ עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר:

to love the L-RD thy G-d, to hearken to His voice, and to
cleave unto Him; for that is thy life, and the length of thy
days; that thou mayest dwell in the land which the L-RD
swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob,
to give them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל, כ.

126 שבחי זו נקי עדיין

הערת קה"ת מפנה Berakhot 35b למילים האלה.

Berakhot 35b ברכות ל"ה ב

הערת קה"ת

ראה ברכות לה, ב תוד"ה כאן בזמן. חדא"ג מהרש"א ד"ה שנאמר.

127 וגבה מאד

המילים כאן מצטטות את Isaiah 52:13. הקטע מופיע למטה.

Isaiah 52:13 ישעיהו נ"ב:י"ג

הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד:

Behold, My servant shall prosper, He shall be exalted and lifted up, and shall be very high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נב, יג.

128 ועתה ישראל מה ה"א

המילים כאן מצטטות את Deuteronomy 10:12. הקטע מופיע למטה.

Deuteronomy 10:12 דברים י':י"ב

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם־ליראה את־ה' אלקיך ללכת בכל־דרכיו ולא־הקח אתו ולעבד את־ה' אלקיך בכל־לִבְּךָ ובְּכָל־נַפְשְׁךָ:

And now, Israel, what doth the L-RD thy G-d require of thee, but to fear the L-RD thy G-d, to walk in all His ways, and to love Him, and to serve the L-RD thy G-d with all thy heart ;and with all thy soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים י', יב.

129 עשרים שנה שהי אצל לבן

המילים כאן מצטטות את Genesis 31:38. הקטע מופיע למטה.

Genesis 31:38 בראשית ל"א:ל"ח

זה עשרים שנה אנכי עמך רחל־ך ועֵזְרָךְ לא שָׁכְלוּ וְאֵילִי צֹאנֶךָ לא אָכְלָתִי:

These twenty years have I been with thee; thy ewes and thy she-goats have not cast their young, and the rams of thy flocks have I not eaten

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לא, לח.

130 לעתיד יאמרו ליצחק כי אתה אבינו

הערת קה"ת מפנה Isaiah 63:16 למילים האלה.

Isaiah 63:16 ישעיהו ס"ג:ט"ז

Shabbat 89a:1 שבת פ"ט א"א

עבדך ירה? שוב: מה כתיב בה? "זכור את יום השבת לקדשו" — כלום אתם עושים מלאכה, שאתם צריכין שבות? שוב: מה כתיב בה? "לא תשא" — משא ומתן יש ביניכם? שוב: מה כתיב בה? "פכד את אביך ואת אמך" — אב ואם יש לכם? שוב: מה כתיב בה? "לא תרצח", "לא תנאף", "לא תגנב". קנאה יש ביניכם? יצר הרע יש ביניכם? מזד הודו

לו להקדוש ברוך הוא, שְׁנֵאָמַר: "ה' אֲדֹנֵינוּ מֶה אֲדִיר שְׁמֶךָ וְגוֹ", וְאֵילֹו "תְּנֶה הוֹדֶךָ עַל הַשָּׁמַיִם" לֹא כְּתִיב.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ישעיי סג, טז. ראה שבת פט, א.

131 זכור את יום השבת

"זכור את יום השבת לקדשו". המאמר על פסוק זה בתורה אור, יתרו, מוכח בהקשר לשאלה מדוע רק ישראל יכולים להמשיך למטה.

Exodus 20:8 שמות כ':ח

זְכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ:

Remember the sabbath day, to keep it holy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 12

132 כי נעוץ סופן

"סופן נעוץ בתחילתן". מכיוון שהדרגה הנמוכה ביותר מושרשת בדרגה הגבוהה ביותר, המצוות המעשיות הן הכללי להמשכה.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א':ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלחבת קשורה בנחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou ?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

פסוקה 13

133 לא תאכל חלב

"לא תאכלו כל חלב שור וכשב ועז". מאכל אסור הוא דוגמה לדברים פנימיים שאי אפשר להעלות, והם מופרדים באמצעות האיסורים.

Leviticus 7:23 ויקרא ז':כ"ג

דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כָּל־חֵלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעִז לא תאכלו:

Speak unto the children of Israel, saying: Ye shall eat no fat, of ox, or sheep, or goat

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ויקרא ז, כג.

134 בחכמה אתברירו

הערת קה"ת מפנה לעמוד זה בזוהר, המבאר שהבירורים נעשים באמצעות חכמה.

Zohar II, 254b זח"ב רנד, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ב רנד, ב. ע"ח ש"י"ח פ"ה. מבוי"ש ש"ה ח"א, פ"ב.

135 וכמארו"ל חכמה זה סדר קדשים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שבת לא, סע"א.

שהדעת עולה עד הכתר יד רמה וממשיך אור הכתר שהוא בחי' מקיף" ע"ש.

143 לטהר אתכם

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם". המאמר על פסוק זה בלקוטי תורה, אחרי, מצוטט בהקשר של דעת וטהרה.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ז:ל'

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֶר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

144 ועמ"ש באגה"ק בד"ה למה נסמכה

בהערה מובא הדין במצוות עגלה ערופה כהקבלה לאיגרת שבאגרת הקודש המצוטטת כאן.

הערת קה"ת

ראה גם דרך מצותיך מצות עגלה ערופה, ובליקוט פ"י לשם.

145 ולזאת מטהרת הטמא

האיגרת הפותחת במילים "למה נסמכה [מיתת מרים] ל[פרה אדומה]" מסבירה מדוע הפרה "מטהרת" את טומאת המת, אף שזו הטומאה החמורה ביותר. הטקסט מצטט אותה בהקשר של טהרה וטומאה.

Tanya, Iggeres HaKodesh 28:5-6 תניא, אגרת הקדש כ"ח:ה-ו'

... "בַּחֲכֻמָּה אֶתְבָּרִירוּ", וְ"אֶתְהַפֵּק חֲשׂוֹכָא לְנִהוּרָא", דְּהִינּוּ עוֹלָם הַתִּיקוֹן, שֶׁנִּתְבָּרַר וְנִתְתַּקֵּן עַל־יְדֵי "מוֹחָא סְתִימָאָה" ד'"אֲרִיךְ אֲנִפִּין", מֵעוֹלָם הַתְּהוֹ וְשִׁכְרִית הַכֹּלִים, שֶׁנִּפְּלוּ בְּבְרִיאָהּ יִצְרָה־עֲשִׂיהָ וְכוּ', כְּנוֹדָע. וְלִזְאוֹת - מִטְּהַרְתָּ טוֹמְאָת הַמֵּת, אֵף שֶׁהוּא אָבִי אֲבוֹת וְכוּ', וְלִמְטָה מִטָּה מְנוּגָה: וְהִנֵּה, מוֹדַעַת זֹאת, ד'"אֲבָא" יוֹנֵק מִמֶּנּוּ הַשְּׁמִינִי הוּא תִיקוֹן "נוֹצֵר חֶסֶד", "נוֹצֵר" אוֹתִיוֹת "רְצוֹן", וְהִיא עַת רְצוֹן הַמִּתְגַּלָּה וּמֵאִיר בְּבַחֲנִית גִּילּוֹי מְלִמְעָלָה לְמִטָּה, בְּעַת פְּטִירַת ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

146 להנחיל אוהבי יש

"להנחיל אוהבי יש". חכמה ובינה, שאפשר להשיגן, נקראות "יש".

Proverbs 8:21 משלי ח':כ"א

לְהִנְחִיל אֹהֲבֵי יֵשׁ וְאַצְרִיתֵיהֶם אִמְלָא:

That I may cause those that love me to inherit substance, And that I may fill their treasuries

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ח, כא.

147 קנה חכמה קנה בינה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם ד, ה.

148 קנה חכמה קנה בינה

"קנה חכמה קנה בינה". למילה "קנה", המופיעה פעמיים, יש ערך מספרי של "יש".

Proverbs 4:5 משלי ד':ה'

קִנְה חֲכָמָה קִנְה בִּינָה אֲלִי־תִשְׁכַּח וְאַל־תֵּשֶׁת מֵאִמְרֵי־פִי:

Get wisdom, get understanding; Forget not, neither decline ;from the words of my mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

136 [היינו בחכמה אתברירו

שם מוסבר בהגהה ש"החכמה היא בחינת אור פנימי, ובה נעשה בירור הפנימיים".

הערת קה"ת

באוה"ת שלח ע' תרנג מפרש "שהחכמה היא בחי' או"פ ובה נעשה בירור דפנימי".

137 ודעת זה סדר טהרות

שם מוסברת דעת כקשורה למקיפים, הנמשכים דווקא באמצעות דעת.

הערת קה"ת

באוה"ת שם מפרש "שהוא עניני המקיפים כו' נמשך ע"י הדעת דייקא".

138 ודעת זה סדר טהרות

כשהגמרא דורשת את ששת סדרי המשנה בפסוק, היא אומרת: "חכמה — זה סדר קדשים; ודעת — זה סדר טהרות". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי למקם את דיני הטהרה בדעת.

Shabbat 31a:10 שבת ל"א א"י

אָמַר ר'שִׁי לְקִישׁ: מַאי דְּכָתִיב 'וְהָיָה אֱמוּנַת עֲתִידָהּ חוֹסֵן יִשְׁעוֹת חֲכָמַת וְדַעַת וגו'." "אֱמוּנָה" — זֶה סֵדֶר זָרְעִים. "עֲתִידָהּ" — זֶה סֵדֶר מוֹעֵד. "חוֹסֵן" — זֶה סֵדֶר נְשִׁים. "יִשְׁעוֹת" — זֶה סֵדֶר נְזִיקִין. "חֲכָמַת" — זֶה סֵדֶר קְדָשִׁים. "וְדַעַת" — זֶה סֵדֶר טְהוֹרוֹת. וְאֵפִילוּ הָכִי, "וְרָאָת ה' הִיא אוֹצְרוֹ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

139 [ועמ"ש מזה...]

בהערה נאמר שבאור התורה מופיעה הגהה אחרת בנקודה זו.

הערת קה"ת

באוה"ת שלח ע' תרנג נמצא כאן הגיה אחרת ע"ש.

140 בביאור ע"פ שחורה אני

שם מבואר "שחורה אני ונאווה": הנשמה בירידתה לעולמות מוגבלים היא "שחורה", אך באמצעות המצוות, ובייחוד מצוות לא תעשה וגדריהן הדוחות את הסטרא אחרא, היא נעשית "נאווה"; ובאמצעותן תתגלה לעתיד עצמות ה'.

הערת קה"ת

לקו"ת ש"ש ט, ב. ובאוה"ת שלח מפרש "ומבואר שם ששרש המשכה זו הוא ממקום עליון יותר כו' ולכן אמרו ודעת זה סדר טהרות" ע"ש.

141 שחורה אני

"שחורה אני ונאווה". ההסבר על הפסוק הזה מצוטט בהקשר של האיסורים והטהרה.

Song of Songs 1:5 שיר השירים א':ה'

שְׁחוּרָה אֲנִי וְנֹאווָה בָנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּאֶהְלֵי קֶדֶר כִּירְעוֹת שְׁלֹמֹה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the' tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

142 ובפ' אחרי ע"פ לטהר אתכם

שם נדרש "כפר עליכם לטהר אתכם": "עליכם" — מה שעל האדם מבחוץ, ואילו "מכל חטאותיכם לפני הוי' תטהרו" מתייחס לחטאים פנימיים. באמצעות תשובה מעומק הלב ממשיכים את בחינת הוי', הקודמת לחכמת התורה, ועל ידי כך נטהרים.

הערת קה"ת

באוה"ת שלח ע' תרנג "ע"פ כי ביום הזה . . דעליכם ר"ל הלבושים צואים ומקיפים", וכנראה הכוונה ללקו"ת פ' אחרי כו', ד. ומסיים "ולכן ע"י הדעת

פסקה 14

154 וחסדי מאתך לא ימוש

"כי ההרים ימוש... וחסדי מאתך לא ימוש". הפסוק נקרא על חסד העליון, רב חסד, שיתגלה לעתיד לבוא.

Isaiah 54:10 ישעיהו נ"ד:י

כי הָהָרִים יִמוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תִּמְוָטֶינָה וְחֲסָדִי מֵאֲתֶךָ לֹא־יִמוּשׁ וּבְרִית שְׁלֹמִי לֹא תִמּוּט אֶמֶר מְרַחֵמְךָ ה'

For the mountains may depart, and the hills be removed; but My kindness shall not depart from thee, neither shall My covenant of peace be removed, saith the L-RD that hath compassion on thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

155 כמ"ש בזהר (ח"ג קלג, ב)

באור התורה, ויצא, מציין הצמח צדק שהמראה מקום בזהר צריך להיות 133ב, ושהמראה מקום 136ב המודפס בלקוטי תורה הוא טעות; באור התורה, שלח, נדפס 136ב.

הערת קה"ת

בלקו"ת דפוס א נדפס: קלו, ב. ובאוה"ת ויצא דף רטו, ב מציין כ"ק אדמו"ר הצ"צ: "כצ"ל. ובלקו"ת נדפס קל"ו ב' והוא טעות". (אבל באוה"ת שלח ע' תרנד נדפס קלו, ב).

156 אך הכלי לזה הוא חסד דאצילות

יאהל אור מתייחס לקטע זה על "חסדי ה'": חסד דאריך אנפין, שאין לו גבול, מאיר למטה באמצעות הכלי שלו, חסד דזעיר אנפין; והביטחון העיקרי הוא במדות דאריך אנפין, מקור האריכות בלי למצות את הדין.

הערת קה"ת

נראה עפמ"ש בלק"ת פ' שלח . . גבי חסדי ה' אשר חסד דא"א שהוא בלי גבול הכלי שלו שבו ועל ידו יאיר למטה הוא חסד דז"א וכ"כ עוד בד"ה הוי' יחתו מריביו [לקו"ת נשא כה, ג]. ועיקר הבטחון הוא במדות דא"א ששם מקור היותו בלי לדקדק בדין כו' — יהל אור לקאפיטל יג, ו (ע' לד).

157 וכמה גופין תקינת לון

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אל"י).

158 וכמה גופין תקינת לון

תפילת אליהו: "וכמה גופין תקינת לון... חסד דרועא ימינא". ה"גופים" מוסברים כספירות של העולמות התחתונים, כלים לחסד של אצילות.

Tikkunei Zohar 17a:15-16 תקוני הזהר י"ז א:ט"ו-ט"ז

*לבושין תקינת לון דמנייהו פרחין נשמתינ לבני (נ"א דבני) נשא וכמה גופין תקינת לון דאתקריאו גופא לגבי לבושין דמכסיין עליהון. ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרינ שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

159 וילבש צדקה

איגרת זו, הפותחת במילים "וילבש צדקה כשריון", עוסקת בעשר הספירות המכונות "גוף" בזהר, ב"חסד דרועא ימינא" ובאורו של אין סוף העובר

149 והחכמה מאין תמצא

"אך החכמה, מאין תימצא?" נקרא: "מן האין": החכמה נמשכת מן הכתר, האין שמעליה, והיא עצמה אינה אין.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהִחְקֶמָה מֵאֵינַן תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

150 היש הוי' בקרבנו אם אין

הטקסט מצטט את הדף הזה בזהר כמקור לפירוש "האם הוי' בקרבנו או אין?" כיש וכאין.

Zohar, Idra Rabba 6:25-7:37 ספר הזהר, האדרא רבא ו':כ"ה-ז':ל"ז

151 דלית מחשבה תפיסה ב"

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אל"י).

152 דלית מחשבה תפיסא ב"

בתפילתו של אליהו: "אין מחשבה יכולה לתפוס אותך כלל". האין הוא מה שאין מחשבה יכולה לתפוס.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תקוני הזהר י"ז א:י'-י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאן. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

153 היש ה' בקרבנו

במסה ומריבה שאלו ישראל: "האם הוי' בקרבנו או אין?" הוזהר מפרש זאת כשאלה אם האור הגיע מן היש (חכמה ובינה) או מן האין.

Exodus 17:7 שמות י"ז:ז

וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה וּמְרִיבָה עַל־יֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נִסְתָּם אֶת־יְהוָה לֵאמֹר הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם־אֵין:

And the name of the place was called Massah, and Meribah, because of the striving of the children of Israel, and because 'they tried the L-RD, saying: 'Is the L-RD among us, or not

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יז, ז.

| דרכן.

Tanya, Iggeres HaKodesh 3:1-2 תניא, אגרת הקדש ג'א-ב' וילקבש צדקה פשריון, וכובע ישועה בראשו. ודרשו רבותינו זכרונם לברכה: "מה שריון זה כל קליפה וקליפה מצטרפת לשריון גדול, אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת להשבון גדול". פירוש, שהשריון עשוי משקשים על נקבים, והם מגינים שלא יכנס חץ בנקבים, וככה הוא מעשה הצדקה: וביאור הענין, כי גדולה צדקה מכל המצות, שמהן נעשים לבושים להגשמה, הנמשכים מאור אצל סוף ברוך הוא מקחינת "סוכב כל עלמין" (כמבואר ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

160 וחסד דקשט לאו בחיי גופא אתמר אלא בחיי דנשמתא

באדרא רבא נאמר: "חסד זה של עתיק העתיקים הוא חסד של אמת, וחסד של אמת אינו נאמר על חיי הגוף אלא על חיי הנשמה". בהערת קה"ת מובא העמוד הזה, בתיקון למראה המקום המודפס 136ב.

Zohar, Idra Rabba 15:134-17:147 ספר הזהר, האדרא רבא ט"ו:קל"ד-י"ז:קמ"ז

161 פ' חסד דאצי נק' חיי גופא

בהערה נאמר שהביאור הזה ל"חיי הגוף" מצוטט שם.

הערת קה"ת

מובא בסה"מ תרס"ג ע' קיח.

162 בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה

"כי אם בתורת הוי' חפצו, ובתורתו יהגה". שתי הלשונות נקראות כשתי תורות.

Psalms 1:2 תהילים א'ב'

כי אם-בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה:

But his delight is in the law of the L-RD; and in His law doth he meditate day and night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

163 ובתורתו יהגה שיש ב' תורות

הגמרא דורשת את הפסוק כך: בתחילה התורה נקראת על שם הקדוש ברוך הוא, ולבסוף היא נקראת על שם מי שלומד אותה. בהערת קה"ת מצוין כאן המקור לעניין שתי התורות.

Kiddushin 32b:1-2 קידושין ל"ב ב'א-ב'

הקא תורה דיליה היא! והדר אמר רבא: אין, תורה דיליה היא, דכתיב: "ובתורתו יהגה יומם ולילה". איני?! והא רבא משקי בי הלולא דבריה ודל לקה קסא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע, וקמו מקמיה. לרב מרי ולרב פנחס בריה דרב חסדא, ולא קמו מקמיה. איקפד ואמר: הנו רבנו רבנו, והנו רבנו לאו רבנו?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Avodah Zarah 19a:8-9 עבודה זרה י"ט א'ח-ט'

ואמר רבא: בתחילה נקראת על שמו של הקדוש ברוך הוא, ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר: "בתורת ה' חפצו", "ובתורתו יהגה יומם ולילה". ואמר רבא: לעולם ילמד אדם תורה, ואחר כך יהגה, שנאמר: "בתורת ה'", והדר "ובתורתו יהגה".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה קידושין לב, ב. ע"ז יט, א. ראה סה"מ תרכ"ז (הוצאת תשנ"ט) ע' כד.

164 נאוו לחייך בתורים

"לחייך נאוו בתורים". המאמר על פסוק זה מובא בהקשר לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה.

Song of Songs 1:10 שיר השירים א'י'

נאוו לחייך בתרים צוארך בחרוזים:

.Thy cheeks are comely with circlets, Thy neck with beads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

165 אך באמת הנה יש ב' תורות

בהערה נאמר שהקטע הזה מצוטט שם בצירוף כמה הגהות.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת נ"ך-ב ע' תתקיד עם איזה הגהות.

166 מ"ש בספר הבהיר (נ"א במעין חכמה)

שם, על "למען תזכור ועשיתם" בפרשת ציצית, מוסבר שמי שלומד תורה לשמה ממשיך את אור אין סוף אל התורה, כמאמר מעין חכמה שדוד המלך חיבר את התורה שלמעלה עם הקדוש ברוך הוא.

הערת קה"ת

וראה לעיל מז, ג מביא בשם מעין חכמה. באוה"ת נ"ך-ב ע' תתקיד מביא בשם מעין החכמה ומוסיף "וכ"ה בוח"ג פ' פנחס דף רכ"ב ע"ב ונתבאר מזה בדרוש חמשה קנינים בענין תורה קנין אחד" עכ"ל. והכוונה לד"ה זה הנדפס באוה"ת שבועות ע' קעח. ועי' קצא "מה דאיתא בס' מעין החכמה מדרש רז"ל". בכמה דפוסים נדפס ספר הבהיר ביחד עם ספר מעיין החכמה כמו בדפוס שקלאוו תקמג. ואולי משום זה נתחלף השם. ובספר הבהיר הוא בסעי' (כח, קצו). ובקונטרס ל"ג בעומר תשמ"ט הערה 51 מצייין "תולדות יעקב (לבעמח"ס עבודת הקודש) סוד השבת כח, ד. עבודת הקודש חלק העבודה פכ"ד". ראה תו"א יח, ג.

167 ע"פ אופן אחר לגמרי

ההערה מביאה את שאלתו: "לכאורה, מדוע יש צורך לחבר [אותם]? והרי התורה קשורה עם הקדוש ברוך הוא?"

הערת קה"ת

ראה ד"ה לך לך תרכ"ז (בסה"מ תרס"ו) ע' שצ "דלכאורה מה צריכים לחבר הלא אורייתא מתקשראה בקוב"ה".

168 אברהם ויצחק חפרו בארות

"כל הבארות שחפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו", שיצחק חפר מחדש. בארות האבות המשיכו את התורה שלמעלה.

Genesis 26:15 בראשית כ"ו:ט"ו

וְכָל־הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי אַבְרָהָם אָבִיו בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו סָתְמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עֹפָר:

Now all the wells which his father's servants had digged in the days of Abraham his father, the Philistines had stopped them, and filled them with earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה בראשית כו, טו ואילך.

169 ויעקב הי' עובדא שלו במקלות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה שם ל, לו.

170 במקלות

הזוהר על פרשת ויצא מתאר את יעקב לוקח את המקלות כתפילין של ראש, שמהן מקבלים האופנים העליונים אור. הטקסט אומר שמקלותיו של יעקב היו עניין אחד עם התפילין שלנו.

Zohar, Vayetzei 32:310-34:328 ספר הזוהר, ויצא ל"ב:ש"י-ל"ד:שכ"ח

171 חנוך הי' תופר מנעלים

בהערה נאמר שהמסורת על חנוך הסנדלר מצוטטת שם.

הערת קה"ת

הובא במאמר אם כל הי' ח"ג סי' כב מהרמ"ע ז"ל מפאנו. [כ]. באוה"ת שם מוסיף: ועי' מזה בפרדס שער אבי"ע.

172 ויקח מן הבא בידו מנחה

"ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו". המאמר על פסוק זה מובא בהקשר להמשכת השפע על ידי האבות.

Genesis 32:14 בראשית ל"ב:י"ד

וילן שם בלילה ההוא ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו:

And he lodged there that night; and took of that which he had with him a present for Esau his brother

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

173 מורשה קהלת יעקב

"תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב". תורת משה שייכת לכל יהודי ומפרטת מה כל אחד יכול להמשיך.

Deuteronomy 33:4 דברים ל"ג:ד'

תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב:

Moses commanded us a law, An inheritance of the congregation of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, ד.

174 אם בחקתי תלכו

"אם בחקתי תלכו". המאמר על פסוק זה מובא בהקשר לתורת משה.

Leviticus 26:3 ויקרא כ"ו:ג

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם:

If ye walk in My statutes, and keep My commandments, and do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

175 וענין בתורת הי' חפצו . . שלמעלה גם מכתר וח"ת

בהערה נאמר שכל הקטע הזה מועתק שם, בלי ההגהות.

הערת קה"ת

קטע זה נעתיק באוה"ת בראשית כרך-ד דף תשפ, א בלי ההגהות.

176 שלמעלה גם מכתר וחכמה תתאה

אור התורה מוסיף ש"תורת הי'" היא החכמה שלמעלה, ואילו התורה שמשוה המשיך נקראת "פרי תחתון של החכמה העליונה, תורה".

הערת קה"ת

באוה"ת בראשית-ד צ"ל תשפ, א מוסיף: "והיינו שתורת הי' הוא הכי שלמעלה ותורה שהמשיך משה נקי גובלות חש"מ תורה" ע"ש.

177 ע"פ וכל העם רואים

שם עומד ניגוד בין תנינת התורה בצורה גשמית לבין קיום התורה בידי האבות ברוחניות לפני שניתנה; "הלוך ונסוע" של אברהם מתפרש כרצוא

ושוב של הנשמה, בדומה לאש ולמים שלמעלה.

הערת קה"ת

תו"א עג, ד.

178 וכל העם רואים

"וכל העם רואים את הקולות". הביאור על פסוק זה בתורה אור, יתרו, מובא בהקשר לחכמה העליונה.

Exodus 20:15 שמות כ"ט:ט"ו

וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלַּפִּידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָרָה עֹשׂוֹ וְיִרָא הָעָם וַיִּנָּעוּ וַיַּעֲמְדוּ מֵרָחֹק:

And all the people perceived the thunderings, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

179 אל תאמרו מים מים

אזהרתו של רבי עקיבא לנכנסים לפרדס: "כשתגיעו לאבני שיש טהור, אל תאמרו מים מים". הביאור על "וכל העם רואים" עוסק בכך.

Chagigah 14b:8-9 חגיגה י"ד ב:ח'-ט'

תנו רבנן: ארבעה נכנסו בפרדס, ואלו הן: בן עזאי, ובן זומא, אחר, ורבי עקיבא. אמר להם רבי עקיבא: כשאתם מגיעין אצל אבני שיש טהור, אל תאמרו "מים מים", משום שנאמר: "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני". בן עזאי הציץ ומת, עליו הכתוב אומר: "יקר בעיני הי' המותה לחסידיו". בן זומא הציץ ונפגע, ועליו הכתוב אומר: "דבש מצאת אכול דייך פן תשכענו והקאתו". אחר קיצץ בנטיעות. רבי עקיבא יצא בשלום.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

180 עפ"י ש בפי הארזי"ל

ההערה מפנה לסוף המאמר הקודם, שבו מצוטט זוהר הרקיע, פירוש הארזי"ל, על שלושת הראשים שלפני אבא ואמא.

הערת קה"ת

ראה לעיל מט, ד.

181 אלקים הבין דרכה

"הי' יבין דרכה והוא ידע את מקומה", נאמר על החכמה. האידרא זוטא והאר"י מפרשים את "את מקומה" ואת "דרכה" כמדרגות בחכמה הנסתרת.

Job 28:23 איוב כ"ח:כ"ג

אלקים הבין דרכה והוא ידע את מקומה:

G-d understandeth the way thereof, And He knoweth the place thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

182 ההיא חכמה דסתימא ביה

באידרא זוטא, על הפסוק "אלקים הבין דרכה והוא ידע את מקומה", נוסף: "יוכל שכן חכמה הסתומה בעתיקא קדישא". הארזי"ל ממקם אותה בראש הראשון, העליון מכולם, ברדלא".

Zohar, Idra Zuta 14:59-16:69 ספר הזוהר, האדרא זוטא י"ד:נ"ט-ט"ז:ס"ט

183 כביאור ע"פ כי אתה נרי

שם מתבאר הפסוק "כי אתה הי' נרי והי' יגיה חשכ"י כשני שמות הוי': אחד בועיר אנפין ואחד באריך אנפין; הוי' דאריך אנפין, שנמשכת שלא בסדר

הרגיל, מאירה את חשכת הגלות האחרונה.

הערת קה"ת

תו"א מא, ג.

184 כי אתה נרי

"כי אתה תאיר נרי, הוי", והוי' יגיה חשכ". הביאור על פסוק זה בתורה אור ממקם את מקור התורה במוחא סתימאה.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

קִי־אַתָּה יְנִירָה Havaayah וְהַיָּה חֹשֶׁךְ:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

185 נעוץ תחלתן בסופן

"סופן נעוץ בתחילתן ותחילתן בסופן". המקור העליון ביותר של התורה נמשך עד לצורתה הגשמית, הנמוכה ביותר.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"ז

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou ?count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

186 הערת קה"ת מפנה Zohar, Vayetzei 32:318 למילים האלה.

Zohar, Vayetzei 32:318 ספר הזהר, ויצא ל"ב:ש"י"ח

פסוקה 15

187 ותורה צוה לנו

"משה ציווה לנו את התורה, מורשה לקהילת יעקב". תורת משה היא אחד הכלים לגילוי העתידי.

Deuteronomy 33:4 דברים ל"ג:ד'

תוֹרָה צִוְּהֵנוּ מֹשֶׁה מוֹרֶשֶׁה קְהִלַּת יַעֲקֹב:

Moses commanded us a law, An inheritance of the congregation of Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

188 ל"ב נתיבות חכמה

"בשלושים ושתיים נתיבות פלאיות של חכמה" נברא העולם. שלושים ושניים חוטי הציצית מקבילים להן.

Sefer Yetzirah 1:1 ספר יצירה א"א

בשלושים ושתיים נתיבות פליאות חכמה חקק יה' צבאות אלקי ישראל אלקים חיים ומלך עולם אל שדי רחום וחנון רם וגשא שוכן עד מרום וקדוש שמו וברא את עולמו בשלושה ספרים בספר וספר וספור:

Yah, the L-rd of hosts, the living G-d, King of the Universe, Omnipotent, All-Kind and Merciful, Supreme and Extolled, who is Eternal, Sublime and Most-Holy, ordained (formed) and created the Universe in thirty-two mysterious paths of Sippur (2 wisdom by three Sepharim, namely: 1) S'for which are in Him one and the same סֶפֶר and 3) Sapher סֶפֶר.

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

פסוקה 16

189 בזהר פי וישלח דף קע"ד א'

במאמר הקודם מובא אותו קטע מהזוהר (וישלח 173b-174a) בין המקורות לפסוק "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל".

הערת קה"ת

נזכר גם לעיל מה, ד.

190 לזמנין אתקרי הוי' ולזמנין אתקרי אלקים

בזהר בפרשת וישלח: כשם שהקדוש ברוך הוא נקרא לעיתים הוי' ולעיתים אלקים, כך יעקב נקרא לעיתים ישראל ולעיתים יעקב, כל אחד לפי בחינות ידועות.

Zohar, Vayishlach 16:169-17:178 ספר הזהר, וישלח ט"ז:קס"ט-י"ז:קע"ח

But the truth is that, as we have learned, the name TETRAGRAMMATON (L-rd) is everywhere expressive of the attribute of mercy. Now, assuredly, G-d is named TETRAGRAMMATON (L-rd), as it is written: "I am the L-rd TETRAGRAMMATON" (Ibid. 8). Yet we see that at times His name is called Elohim (G-d), which is everywhere expressive of judgement. The explanation is that when the righteous are numerous among mankind, He is called by the name of TETRAGRAMMATON (L-rd), the name which implies mercy, but when sinners abound, He is called by

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסוקה 17

191 כמ"ש במ"א ע"פ ויברא את האדם בצלמו

שם מוסבר שהמילים "בצלם" פעמיים מכוונות לשתי בחינות שבנשמה: אחת שיורדת בסדר ההשתלשלות ומתלבשת בגוף, ואחת שנותרת למעלה כאור מקיף. חז"ל מכנים אותה מזל, משום שהיא "מזליפה" אור לנשמה שבתוך הגוף.

הערת קה"ת

לקרית תצא לו, א ואילך.

192 ויברא את האדם בצלמו בצלם אלקים

"ויברא ה' את האדם בצלמו, בצלם אלקים ברא אותו". הכפילות של "בצלם" נדרשת כשתי הבחינות של הנשמה.

Genesis 1:27 בראשית א:כ"ז

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם:

And G-d created man in His own image, in the image of G-d created He him; male and female created He them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 18

193 וידבר אלקים כו' אני הוי'

"ידבר אלקים אל משה ויאמר אליו: אני הוי'". המאמר על פסוק זה בתורה אור, וארא, עוסק בחיבור הוי' ואלקים.

Exodus 6:2 שמות ו:ב'

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'

שכשבת מתגלה דרגת ישראל עצמה.

Numbers 23:21 במדבר כ"ג:כ"א

לא־הִבִּיט אֶנּוֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֵמָל בְּיִשְׂרָאֵל הִי אֱלֹקִיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ:

None hath beheld iniquity in Jacob, Neither hath one seen perverseness in Israel; The L-RD his G-d is with him, And the shouting for the King is among them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 19

198 כלה שארי ולבבי

"כלו בשרי ולבבי; ה' הוא צור לבבי וחלקי לעולם". הכמיהה של הנשמה לצאת מגבולותיה היא יציאת מצרים הפנימית, שנגרמת על ידי התגלות הוי'.

Psalms 73:26 תהילים ע"ג:כ"ו

כְּלָה שְׁאָרִי וּלְבָבִי צוּר־לִבִּי וְחֶלְקִי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

199 ובפי הארזי"ל

שם, על "זאת חוקת התורה אשר צוה הוי'", שם הוי' הראשון הוא ממלא כל עלמין והשני הוא סובב כל עלמין, ומוכאים לכך אותו זוהר (חלק ג', 138b) ופירוש הארזי"ל; "צוה" נדרש מלשון צווא, כלומר חיבור: האור הסובב מתחבר לאור הממלא.

הערת קה"ת
ראה לקמן חקת נז, ג.

פסוקה 22

200 לעשות הישר בעיני ה' אלקיך

"לעשות את הישר בעיני ה' אלקיך". המאמר על פסוק זה מובא בהקשר להתגלות הוי' העליונה.

Deuteronomy 13:19 דברים י"ג:י"ט

כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹקֶיךָ לְשׁמֹר אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵצִוֶּה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ:

when thou shalt hearken to the voice of the L-RD thy G-d, to keep all His commandments which I command thee this day, to do that which is right in the eyes of the L-RD thy G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

201 כי הוי' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת

"וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". פסוק זה מבטא את הייחוד שבו אלקים אינו מסתיר עוד את הוי'.

Deuteronomy 4:39 דברים ד':ל"ט

וַיֵּדַעַת הַיּוֹם וְהַשְׁבֹּת אֶל־לִבְּכָה כִּי הִי הוּא הָאֱלֹקִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

And G-d spoke unto Moses, and said unto him: 'I am the L-RD;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

194 אבל חרדה גדולה נפלה עליהם

"ואני דניאל לבדי ראיתי את המראה, והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה, אבל חרדה גדולה נפלה עליהם". פסוק זה מראה כיצד הנשמה העליונה תופסת את מה שהנשמה התחתונה אינה תופסת.

Daniel 10:7 דניאל י"ז

וְרֵאִיתִי אֲנִי דְנִיָּאל לְבַדִּי אֶת־הַמָּרְאָה וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי לֹא רָאוּ אֶת־הַמָּרְאָה אֲכָל חֲרָדָה גְּדוֹלָה נָפְלָה עֲלֵיהֶם וַיִּכְרְחוּ בְּהַחֲבֹא:

And I Daniel alone saw the vision; for the men that were with me saw not the vision; howbeit a great trembling fell upon them, and they fled to hide themselves.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דניאל י, ז.

195 משום דמזליהו חזי

הגמרא שואלת מדוע חבריו פחדו אם לא ראו, ומשיבה: "אף על גב דאינהו לא חזו, מזליהו חזו". המזל הוא חלק הנשמה שמעל לגוף.

Megillah 3a:13-14 מגילה ג' א"י"ג-י"ד

וכי מאחר דלא חזו, מאי טעמא איבעיתו? אף על גב דאינהו לא חזו, מזליהו חזו. אמר רבין: שמע מינה: האי מאן דמיבעית, אף על גב דאינהו לא חזו, מזליהו חזו. מאי טעמא? ליקרי קריאת שמע. ואי קארים במקום הטנופת — לינשוף מדוכתיה ארבע גרמידי. ואי לא — לימא הכי: "עזא דבי טבחי שמינא מינאי".

But if they did not see, why were they frightened? Although they themselves did not see, their star saw. Ravina said: We learn from this that if a man is seized with fright though he sees nothing, [the reason is that] his star sees. What is his remedy? He should recite the Shema. If he is in a place which is foul, he should move away from it four cubits. If he cannot do this, he should say this formula: "The goat at the butcher's is fatter than I am".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

הערת קה"ת

מגילה ג, א.

196 לא יקרא שמך יעקב כי אם ישראל יהיה שמך

"לא יעקב יאמר עוד שמך, כי אם ישראל יהיה שמך". הפסוק מתפרש כאורו של ישראל, הנשמה העליונה, המאיר לתוך יעקב, הנשמה שבגוף.

Genesis 35:10 בראשית ל"ה:י

וַיֹּאמְרֵלּוּ אֱלֹקִים שְׁמֶךָ יַעֲקֹב לֹא־יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל:

And G-d said unto him: 'Thy name is Jacob: thy name shall not be called any more Jacob, but Israel shall be thy name'; and He called his name Israel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

197 לא הביט און ביעקב

"לא הביט און ביעקב". המאמר על פסוק זה בלקוטי תורה, בלק, אומר

פסקה 24

202 הפך ים ליבשה

"הוא הפך את הים ליבשה; הם עברו ברגל דרך הנהר." הים הוא העולם הנסתר, שמתגלית בו בגלוי בחינת היבשה.

Psalms 66:6 תהילים ס"ו:ו

הִפֹּךְ יָם לַיִבְשָׁה בָּנְהָר יַעֲבְרוּ בְּרִגְלָם שָׁם נִשְׁמְחֵה־בּוֹ:

He turned the sea into dry land; They went through the river
!on foot; There let us rejoice in Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים סו, ו.

203 כי גאה גאה

"אשירה להוי', כי גאה גאה." הדברים מתפרשים על הבחינה שלמעלה אפילו מהאור המקיף, שממנה מתגלה העולם הנסתר.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א

אָז יִשִּׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַהֲבַיָּהּ Havayah וַיֹּאמְרוּ
לֵאמֹר אֶשִּׁירָה לַהֲבַיָּהּ Havayah כִּי־גָאָה גָאָה סוֹס וָרֹכֵב וְרָמָה בָּיָם:

Then sang Moses and the children of Israel this song unto
the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for
He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown
.into the sea

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות טו, א.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו והערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Midrash Tanchuma -- Torat Emet (Public Domain); Townsend 1989 translation of Midrash Tanhuma, S. Buber Recension, edited and supplemented by R. Francis Nataf (CC-BY); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Daf Shevui (CC0)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/17/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק